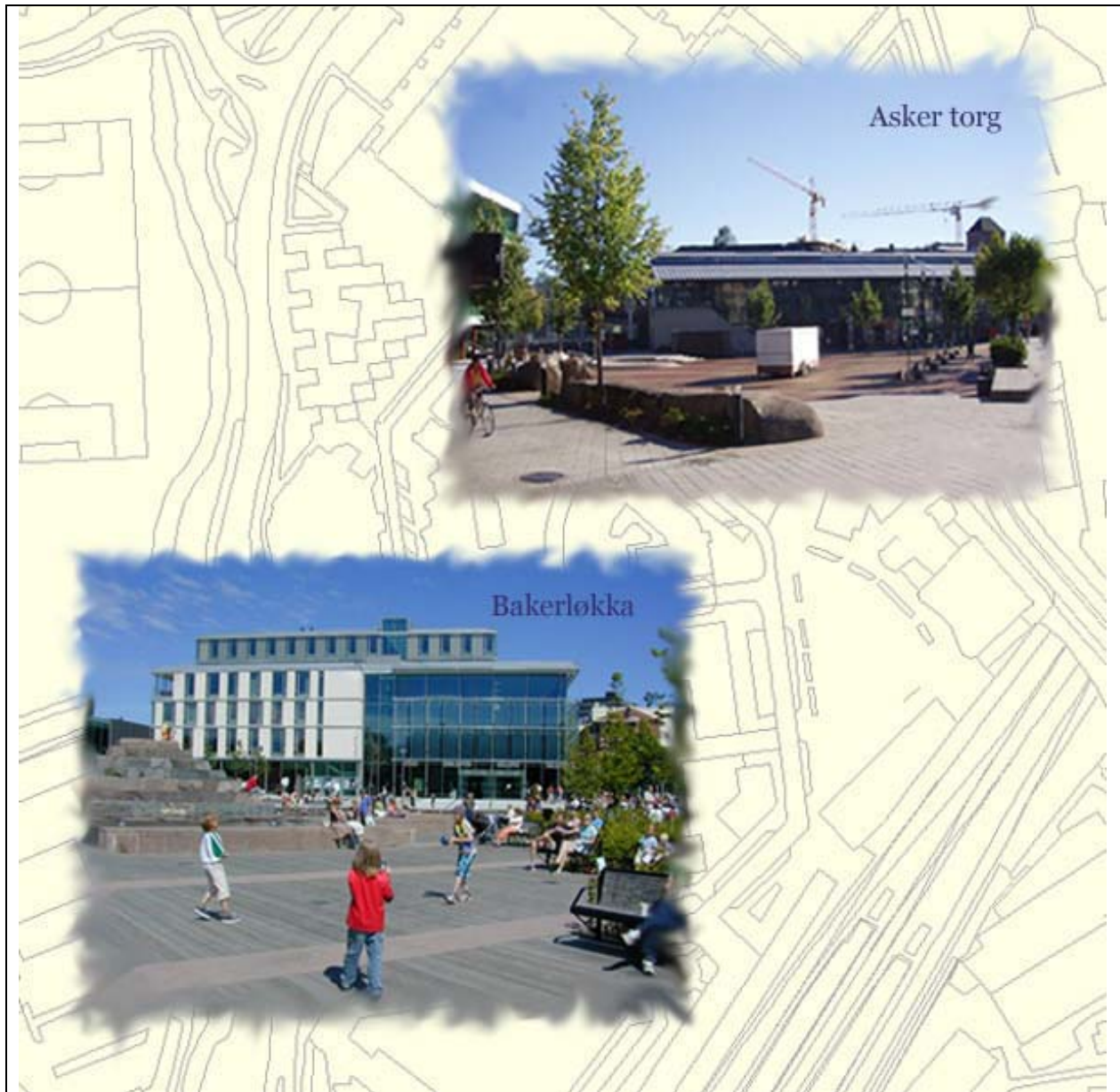


# To torg – ett levende sentrum

En sosiokulturell stedsanalyse av sentrumstorgene i Asker



Ellen Winje

Masteroppgave i Samfunnsgeografi

Institutt for Sosiologi og Samfunnsgeografi

Universitetet i Oslo, februar 2007

Foto av Bakerløkka er brukt med tillatelse fra Planavdelingen, Asker kommune.  
Foto av Asker torg: Ellen Winje

## Forord

Denne oppgaven er en etterlengtet drøm som er gått i oppfyllelse. Mens studiets faglige sammensetning har vært bred, var det bygeografien og stedsutvikling som tok mitt samfunnsgeografiske hjerte med storm. Derfor var det naturlig at Masteroppgaven min ble en bystudie, og jeg har mange å takke.

Først og fremst vil jeg takke alle som har stilt opp som informanter. Min veileder, Per Gunnar Røe, fortjener en stor takk for gode faglige diskusjoner og all hjelp underveis. En formidabel takk til Randi Harnes hos Asplan Viak, for all hjelp jeg har fått med visualisering av empirien i GIS-kart. Vi har hatt mange interessante diskusjoner. Det varmer å treffe så hyggelige folk, Randi! Lars Bettum i Akershus fylkeskommune fortjener en stor takk for å akseptere prosjektet mitt, som del av fylkeskommunens satsning på undersøkelser om hva som gir levende byrom i Akershuskommunene. En stor takk skal også rettes til Kristin Tandberg og Leif Staver ved Kart- og oppmålingsavdelingen i Asker kommune, der jeg hadde en praksisplass mens jeg jobbet med oppgaven. Gjennom Kristin og Leif har jeg fått tilgang til verdifull kartdata over Asker sentrum. De har stilt sin tid til disposisjon, og ikke minst gitt meg en kontorplass i et hyggelig miljø. Takk til plansjefen i Asker kommune, Tor Arne Midtbø, for imøtekommenhet og at jeg fikk bruke kommunens bilde i oppgaven.

På lesesalen har også flere fulgt prosessen. En spesiell takk til Kristin, Ida og Arnhild som har hørt på min redsel for ikke å rekke fristen, da jeg sto helt fast, da det løsnet, og jeg fikk det til igjen. Takk også for at dere, sammen med Kristian, la eget arbeid til side for å lese oppgaven. Deres tilbakemeldinger har vært veldig verdifulle. En stor takk til venner og familie som har vist interesse og heiet meg frem. Mamma, takk for at du stilte opp som barnevakt på kort varsel. Til slutt, millioner av takk Martin, fordi du med tålmodighet hørte på mine faglige utlegninger underveis, og kom med kritiske kommentarer til innholdet. Å tenke høyt sammen med deg har gitt klarhet i et stort arbeid, og gitt meg tro på at jeg ville nå målet. Takk for at du, sammen med småprinsene våre Olav og Kristian, har latt meg være mer på Blindern enn hjemme i innspurten. Nå skal vi være masse sammen. Endelig!

Ellen Winje, februar 2007

# INNHALDSFORTEGNELSE<sup>1</sup>

<b>KAPITTEL 1: INNLEDNING .....</b>	<b>7</b>
EN SOSIOKULTURELL STEDSANALYSE .....	7
OPPGAVENS FORMÅL.....	7
OPPGAVENS PROBLEMSTILLINGER.....	8
BAKGRUNNSINFORMASJON .....	9
<i>Asker før og nå.....</i>	9
<i>Demografisk sammensetning i Asker .....</i>	10
<i>Presentasjon av Asker torg .....</i>	11
<i>Presentasjon av Bakerløkka.....</i>	11
OPPGAVENS DISPOSISJON .....	12
<b>KAPITTEL 2: TEORI.....</b>	<b>14</b>
INNLEDNING .....	14
HVA ER STED OG HVORDAN SKILLER DET SEG FRA ROMBEGREPET?.....	14
ULIKE STEDSFORSTÅELSER I GEOGRAFISK FORSKNING .....	15
STEDER SOM SOSIALE KONSTRUKSJONER .....	17
DET RELASJONELLE STED .....	19
MENNESKER OG STEDER.....	20
<i>Forestillinger og representasjoner av sted .....</i>	20
<i>In place/out of place.....</i>	23
<i>Sosiale posisjoner.....</i>	25
<i>Identitet og sted.....</i>	25
<i>Ekskludering og sted .....</i>	27
<i>Vår tolkning av steder .....</i>	28
<i>Offentlige byrom.....</i>	30
OPPSUMMERING .....	32
<b>KAPITTEL 3: METODISKE VALG OG VURDERINGER .....</b>	<b>33</b>
INNLEDNING .....	33
VITENSKAPSTEORETISK ORIENTERING.....	33
METODOLOGISKE VALG .....	35
<i>Kvalitativ forskning og triangulering.....</i>	36
<i>Forskningens kvalitet .....</i>	36
<i>Forskning på egen kultur .....</i>	38
<i>Det kvalitative forskningsintervjuet .....</i>	39
PRODUKSJON AV DATA .....	40
<i>Skriftlige kilder.....</i>	40
<i>Observasjon.....</i>	41
<i>Telletidspunkter.....</i>	43
<i>Valg og rekruttering av intervjupersoner.....</i>	44
<i>Gruppeintervjuer.....</i>	47
BEARBEIDING OG ANALYSE AV DATAMATERIALET.....	47
<i>Kategorisering av informasjon fra intervjuer .....</i>	48
<i>Kategorisering av skriftlige kilder .....</i>	49
KARTPRESENTASJON AV OBSERVASJONER OG TELLINGER .....	49
OPPSUMMERING .....	51

---

<sup>1</sup> Oppgavens lengde er 44 188 ord.

<b>KAPITTEL 4: KOMMUNENS PLANER OG REPRESENTASJONER AV TORGENE</b>	<b>52</b>
INNLEDNING .....	52
ASKER TORG .....	52
<i>Seremonitorget</i> .....	52
<i>Folkets torg</i> .....	53
<i>Handelstorget</i> .....	54
BAKERLØKKA .....	57
<i>Kulturtorget</i> .....	57
ET "LEVENDE" ASKER SENTRUM .....	59
OPPSUMMERING .....	60
<b>KAPITTEL 5: OBSERVASJONER OG TELLINGER PÅ TORGENE</b>	<b>62</b>
INNLEDNING .....	62
FORSKJELLER I BRUK AV TORGENE .....	62
DAGSFORSKJELLER .....	63
ALDERSFORDELING .....	66
<b>KAPITTEL 6: BRUKERNES KONSTRUKSJONER AV TORGENE</b>	<b>69</b>
INNLEDNING .....	69
FORESTILLINGER OM ASKER TORG .....	69
<i>Det gamle Asker</i> .....	69
<i>Et dødt torg</i> .....	71
FORESTILLINGER OM BAKERLØKKA .....	72
<i>Kaffetorget</i> .....	72
<i>Det livlige torget</i> .....	74
<i>Barnetorget</i> .....	77
IN PLACE/OUT OF PLACE PÅ TORGENE .....	79
<i>Hvem hører til på Asker torg?</i> .....	79
<i>Passende adferd på Asker torg</i> .....	81
<i>Hvem hører til på Bakerløkka?</i> .....	82
<i>Passende adferd på Bakerløkka</i> .....	85
<i>Der men ikke her!</i> .....	86
ASKER TORG OG BAKERLØKKA SOM BINÆRE MOTSETNINGER .....	88
<b>KAPITTEL 7: ULIKE REPRESENTASJONER GIR ULIK PRAKSIS – ANALYSE AV TO TORG</b>	<b>91</b>
KONSTRUKSJONER AV TO TORG .....	91
<i>Passende adferd på ulike steder</i> .....	94
<i>Kulturelle distinksjoner og tilhørighet</i> .....	95
ULIKE STÅSTEDER OG ULIKE KONSTRUKSJONER .....	98
PRAKSIS I SPENNINGSFELTET MELLOM VISJONER OG HVERDAGSLIV .....	99
<b>KAPITTEL 8: KONKLUSJON</b>	<b>102</b>
TORGENE SOM ROM FOR FORESTILLINGER OG PRAKSIS .....	102
KOMMUNALE REPRESENTASJONERS BETYDNING .....	105
TORGENE SOM OFFENTLIG ROM .....	106
<b>LITTERATUR</b>	<b>108</b>

<b>APPENDIKS.....</b>	<b>112</b>
VEDLEGG 1: INFORMASJONSSKRIV .....	112
VEDLEGG 2: INTERVJUGUIDE FOR BRUKERE AV TORGENE .....	114
VEDLEGG 3: INTERVJUGUIDE FOR KOMMUNENS REPRESENTANTER.....	115
VEDLEGG 4: TELLESKJEMA FOR OBSERVASJONER OG TELLINGER .....	116
VEDLEGG 5: KART OVER ASKER SENTRUM .....	117
<b>FIGUROVERSIKT .....</b>	<b>118</b>

## KAPITTEL 1: INNLEDNING

Asker er en del av Norges raskt voksende hovedstadsregion og opplever store endringer og vekst i blant annet innbyggertall, næringsutvikling og boligbygging. Asker er blitt et populært bosted for mange, nær marka og naturen, i *"en bygd som er blitt mer urban med årene men fremdeles har et rolig preg"* (Budstikka 10.07.06). Kommunen har de siste 15 årene lagt stor vekt på en helhetlig utvikling av Asker sentrum. Dette innebærer høyere utnyttelse av byrommene, økt kontor- og forretningsvirksomhet, tilrettelegging av offentlig og privat service og økt satsing på boligbygging i sentrum. Man har ønsket et kompakt og vitalt sentrum, med uterom og møteplasser og et bredt spekter av aktiviteter for ulike grupper for å skape et *"døgnet rundt miljø"* (Asker kommune 2005a:5). I tråd med utviklingsarbeidet er flere av utearealene bygget om og sentrum har fått en annen fremtoning enn tidligere.

### En sosiokulturell stedsanalyse

Denne oppgaven handler om hvordan innbyggerne i Asker opplever "byrommene" i sentrum. For å gå i dybden av slike opplevelser har jeg valgt å utføre en såkalt sosiokulturell stedsanalyse. Siktemålet er å se nærmere på de sosiale og kulturelle prosessene som bidrar til å forme stedet og folks oppfatninger av det. I en sosiokulturell stedsanalyse betraktes sted som et krysningspunkt for ulike erfaringer, meninger og interesser (Røe m.fl. 2002). Man analyserer ikke steder ut fra forhåndsgitte kategorier og kriterier, men ser heller på hvordan sosiale erfaringer og relasjoner er med på å forme stedet. Sosiokulturelle stedsanalyser er ment å supplere tradisjonelle stedsanalyser som ofte brukes i norsk planleggingspraksis. Typisk for de tradisjonelle stedsanalysene er at de fysiske forholdene ved stedet registreres og analyseres, mens problemstillinger av sosiokulturell art i liten grad behandles. I følge Røe m.fl. (2002) erfarer offentlige planleggingsmyndigheter at man ofte ikke har god nok kunnskap om sosiale og kulturelle forhold når man står overfor problemstillinger knyttet til fortetting, transformasjon og utvikling av steder. Sosiokulturelle stedsanalyser vil derfor kunne fungere som et metodisk verktøy i studier av steder og som et "supplement" til tradisjonelle stedsanalyser.

### Oppgavens formål

Det tradisjonelle perspektivet som ofte legges til grunn for kommunalt planarbeid innebærer at innbyggernes interesser og ønsker, ikke alltid samstemmer med de endringer som skjer på

steder i vekst. Det å skape torg og plasser som folk vil bruke er en utfordring, og kunnskap om deres preferanser og inntrykk kan være verdifulle innspill i en slik prosess. Asker sentrum har vært gjenstand for betydelige endringer de seneste årene. Spesielt interessant for denne oppgaven er sentrumstorgene. Det vil bli rettet oppmerksomhet mot hvordan innbyggerne tolker og gir mening til torgene i sentrum, og undersøke hva som påvirker dem til å bruke torgene som de gjør. Denne undersøkelsen kan ikke si om hva det brede lag av befolkningen synes om disse uterommene i Asker sentrum, men vil kunne drøfte de sosiale og kulturelle prosessene som finner sted på sentrumstorgene. Undersøkelsen vil dermed kunne gi en pekepinn på hvordan folk opplever byrommene, og hva som i deres øyne eventuelt mangler. Kommunen selv ønsker at byrommene skal fylles med et bredt spekter av aktiviteter, og at utearealene skal oppleves som trivelige og tiltrekkende (Asker kommune 2005a). Til tross for planleggenes intensjoner og ønsker, kan lokale, sosiokulturelle prosesser være med på å påvirke hvordan folk faktisk opplever byrommene; om de oppleves som ”gode steder”. Oppgaven vil derfor også belyse om kommunens og innbyggernes oppfatninger av sentrumstorgene samstemmer, og hva som bidrar til å forme den type praksis som kommer til uttrykk på torgene. Jeg håper dermed å kunne bidra med innspill til en så bred planleggingsprosess som mulig, som innebærer at både sosiokulturelle prosesser og fysisk utvikling vektlegges.

## Oppgavens problemstillinger

Steder eksisterer ved at mennesker knytter erfaringer og meninger til det. Fordi det er mange som uttrykker seg om et sted, eksisterer det til enhver tid mange ulike versjoner om stedet. Man kan si at det skapes bilder av steder, som justeres og bekreftes i kommunikasjon mellom mennesker. Slike bilder kan være rene subjektive fenomener slik som enkeltmenneskers forestillinger om et sted. De kan også være kollektive erfaringer og oppfatninger om stedet i form av representasjoner, som ofte skapes med bakgrunn i hvordan stedet fremstilles i media og av myndighetene, og som kan påvirke enkeltindividers forhold til steder (Røe m.fl. 2002). Ved å identifisere ulike *forestillinger* og *stedsrepresentasjoner*, er det mulig å si noe om hvordan folk oppfatter stedene og dermed også hvordan de bruker dem. Denne oppgaven tar for seg torgene Bakerløkka og Asker torg og bygger på følgende problemstillinger:

*Hvordan konstruerer folk torgene i Asker sentrum, og hvordan påvirker disse konstruksjonene dem til å bruke torgene som de gjør?*



*Hvilke representasjoner har kommunen av torgene, og hvordan skiller disse seg fra brukernes konstruksjoner?*

Ut fra problemstillingene mine ønsker jeg for det første å undersøke hvilke meningsdannelser folk tillegger torgene. Slike meningsdannelser kan være begrunnet i forestillinger om hva som skjer på et sted, hvem som hører til hvor og hvilken type adferd som vurderes som passende, noe jeg ser nærmere på. Dette henger også sammen med hvilke sosiale posisjoner vi tillegges i samfunnet, hvordan vi identifiserer oss med steder og om noen føler seg ekskludert. For det andre ønsker jeg å finne ut hvilken betydning kommunens representasjoner har for folks hverdagspraksis på torgene.

## Bakgrunnsinformasjon

### **Asker før og nå**

Asker sentrum har en lang historie som bygdesentrum. Helt siden middelalderen har områdene rundt Asker kirke vært et samlings- og seremonisted (Asker kommune 2005a). Med etablering av "Sølvveien" i siste del av 1600-tallet fungerte Askergårdene både som kommunesenter og som et knutepunkt med skysstasjon, gjestgiveri, handel, bank og arrest. Asker ble en stasjonsby da jernbanen kom 1872 og sentrum ble flyttet dit stasjonen er i dag, ved Asker torg. Sentrum har siden vokst i alle retninger, og har utviklet seg til å bli Askers viktigste knutepunkt for handel, administrasjon og kultur. Asker fikk en betydelig vekst og investeringsvilje da dobbelt jernbanespor ble etablert i Asker mot slutten av 1950-tallet. Rådhuset ble innviet i 1963 og i 1981 sto Samfunnshuset ferdig med blant annet kino, teater, konsertsal og nytt bibliotek. Asker hotell eksisterte i rundt 50 år, og inneholdt det legendariske serveringsstedet "Busserullen". De siste tiårene er det dukket opp stadig nye serveringssteder. Samfunnshuset ble erstattet av Kulturhuset i 2004. Asker Skiklubb og Føykaområdet, som ligger noen steinkast fra Bakerløkka, har også hatt stor betydning for Asker sentrum som møtested og sosial arena. Boligtallet er de siste 15 årene tredoblet og sentrum er blitt dobbelt så stort i samlet areal. Kommunen satser også på sterk boligvekst fremover og ønsker å tiltrekke seg nye innbyggere. En rekke nye butikker og servicevirksomheter er etablert i sentrumsområdet, slik som Trekanten kjøpesenter og ny kollektivterminal. Bakerløkka og Asker torg har lenge vært de to viktigste byrommene i sentrum. Et "levende bysentrum" består i følge kommunen av tre hovedfunksjoner; service og handel, kommunikasjons- og trafikkknutepunkter og møtesteder og kulturarenaer (Asker

kommune 2005a). Kulturhuset er et sentralt tilskudd til utviklingen av Asker sentrum som sosial og kulturell møteplass. Kommunen jobber derfor med å opprette ”Kulturarena Asker sentrum”, en satsing som skal markedsføre det brede tilbudet av kulturelle møteplasser og tilgjengeliggjøre bruken av disse. I den foreslåtte visjonen for ”Kulturarena Asker sentrum” heter det blant annet:

”Asker sentrum er vår by. Asker sentrum er vår viktigste møteplass, vår viktigste sosiale og kulturelle arena. I Asker sentrum skal alle være velkomne og føle seg hjemme. Asker sentrum skal stimulere til sosial og kulturell samhandling, enten man yter eller mottar, i organiserte eller uorganiserte former” (Asker kommune 2005a:5).

Siktemålet er i følge kommunen å vitalisere Asker sentrum og å skape liv på de møteplassene som finnes der. Askers uteplasser skal i årene fremover forskjønnes gjennom kunst, blomster og grøntstruktur, og det skal skapes helhet i bygdas ”vringleplasser” ved å knytte Bakerløkka, Asker torg og Askerelva nærmere sammen.

### ***Demografisk sammensetning i Asker***

Asker er i dag, med over 51 000 innbyggere, en av de mest folkerike forstadskommunene til Oslo.<sup>2</sup> Asker fremstår som et urbant tettsted og er en viktig del av den voksende hovedstadsregionen. Til tross for sin geografiske tilknytning til Oslo, har Asker valgt å ikke søke om bystatus. Asker er fremdeles et bygdesamfunn, men med et urbant preg. I følge kommuneplanen forventes det en befolkningsvekst på 24% eller rundt 12 000 personer frem til år 2016 der ungdom og eldre øker mest.<sup>3</sup> Veksten i den eldre befolkningen vil, i følge kommunen, bli en utfordring for den kommunale tjenesteproduksjonen som allerede opplever sterkt press. Asker kommune har opplevd en stagnering i inn- og utflytting de siste årene. Dette antas av kommunen å ha en mulig sammenheng med sterk vekst og utvikling i andre Akershuskommuner i hovedstadsregionen.

I følge Statistisk Sentralbyrå (SSB) har Asker i dag en stor andel voksne innbyggere (om lag 34% i alderen 40-66 år) mens de eldre kun utgjør 3%. Det er mange barn og unge i Asker; disse utgjør en fjerdedel av befolkningen. Asker har en svært lav andel innvandrere. Personer med innvandrerbakgrunn (både vestlig og ikke-vestlig) ligger på rundt 5%. Selv om Asker strekker seg over et differensiert landskap med både jordbruksområder og bebygde områder, bodde de fleste (96%) i tettbygde strøk per 01.01.2003. Asker kan på mange måter

---

<sup>2</sup><http://www.ssb.no/kommuner/region.cgi?nr=02>

<sup>3</sup><http://symfoniinter.aker.kommune.no/web/aker/kommuneplan02/index.html>

kalles en "velstandskommune". I følge SSB har Asker landets nest høyeste utdanningsnivå. I 2002 hadde 40% av befolkningen universitets- eller høyskoleutdanning. Til sammenligning lå utdanningsnivået for fylket på rundt 28% mens det nasjonale nivået var på om lag 22%. Vestregionen (Asker og Bærum) hadde i samme år det høyeste gjennomsnittlige inntektsnivået og mindre enn 2% av Askerbøringene var uten arbeid. Også når det gjelder andel uføre og sosialhjelpsmottakere ligger Asker best an, med færrest innbyggere i disse kategoriene (Grødtvedt 1998). Alkoholbruken blant 40-åringer i Asker og bruk av narkotiske stoffer blant bygdas ungdom lå derimot høyest i landet.

Tidligere var Asker en typisk jordbrukskommune (Asker kommune 1991). I dag arbeider bare rundt 1% av befolkningen i denne næringen i følge SSB, mens sysselsettingens tyngdepunkt ligger i handels- og næringsvirksomhet med over 80%.<sup>4</sup> Selv om Asker har fått en rekke nye servicefunksjoner og arbeidsplasser de siste årene, jobber en stor del av innbyggerne utenfor kommunen. Netto innpendling til kommunen i 2001 lå på nærmere 4000 personer, noe som understreker at Asker fremdeles er en forstadskommune og stasjonsby.

### ***Presentasjon av Asker torg***

Asker torg har vært en sentral del av sentrum i over 100 år. I arbeidet med sentrumsutviklingen ble det gjort betydelige endringer av torget som sto ferdig i 1993. Torget er i dag en åpen, teglbelagt plass med benker langs kantene.<sup>5</sup> Granittsvabergene som omgir torget fungerer også som sitteplass for mange. Det finnes enkelte trær, busker og belysning. Torget er omkranset av flere bygg som rommer butikker, banker og kiosker. I det siste året har det foregått bygningsarbeider og et helt nytt næringsbygg i glass sto ferdig i september 2006. Bygget fremstilles i lokalavisen Budstikkas nettutgave 4. september 2006 som Askers nye "signalbygg", og eies av utbyggerfirmaet Tandberg Eiendom AS.<sup>6</sup> Bygget heter formelt sett Torvgården men er kalt "Vasen", inspirert av den berømte glassvasen til den finske arkitekten Alvar Aalto. Stasjonsbygningen ligger i den ene enden med innganger både fra torget og mot perrongene. Derfra og langs en av torgets sider går det en vei med fortau og noe biltrafikk.

### ***Presentasjon av Bakerløkka***

Bakerløkka, som ligger noen hundre meter i gåavstand fra Asker torg, er det nye torget i Asker sentrum og ble offisielt åpnet i 2001 (Asker kommune 2001). Torget er en åpen,

---

<sup>4</sup> <http://www.ssb.no/kommuner/region.cgi?nr=02>

<sup>5</sup> Fotografi av Asker torg på forsiden av denne oppgaven

<sup>6</sup> [http://www.budstikka.no/sec\\_nyheter/article98308.ece](http://www.budstikka.no/sec_nyheter/article98308.ece)

steinbelagt plass med noen trær og busker.<sup>7</sup> En stor steinpyramide midt på torget er et blikkfang. Dens steinsammensetning er ment å gjenspeile Askers geologiske historie. Pyramiden er tenkt som ”tribune” for kulturelle arrangementer, et sted å sole seg, som klatreskulptur for barn og kulisse for teateropptredener. Den har et vannspeil på den ene siden, med steinblokker man kan gå på ute i vannet, og en stor rampe i tre, på den andre siden som er sitteplass for mange. I september 2006 ble det satt opp en rundt to meter høy mosaikkbeltet skulptur som skal forestille en blanding av et menneske og et dådyr (Budstikka 18.09.06). Torget er omkranset av en håndfull butikker og serveringssteder og inngangen og fasaden til Asker Kulturhus vender ut mot torget. Trekanten kjøpesenter ligger en 20 meters gåtur over Karl Nilsens plass, et lite tilstøtende torg til Bakerløkka.<sup>8</sup>

## Oppgavens disposisjon

For å belyse torgbruken i Asker har jeg valgt å disponere oppgaven slik:

I **Kapittel 2** presenterer jeg analysens teoretiske rammeverk. Først ser jeg på stedsbegrepet og hvordan det skiller seg fra rombegrepet. Videre ser jeg på ulike stedsforståelser i geografisk forskning, som munner ut i det relasjonelle stedsperspektivet som det legges vekt på i oppgaven. Videre ser jeg nærmere på menneskers forhold til steder, og hvordan de konstrueres på ulike måter. Her kommer jeg blant annet inn på hvordan vi vurderer andre rundt oss og våre relasjoner til dem. Til slutt ser jeg på hvordan vi klassifiserer omgivelsene våre og vårt forhold til det offentlige rom.

I **kapittel 3** presenterer jeg de metodologiske vurderinger og valg jeg legger til grunn for analysen. Kapittelet er delt fem. I første del presenterer jeg oppgavens vitenskapsteoretiske orientering. I kapittelets andre del viser jeg de metodologiske valg jeg har gjort. I tredje del gjør jeg rede for hvordan jeg gikk frem da jeg produserte data til oppgaven, og har noen kritiske kommentarer til valg jeg har gjort. I fjerde del viser jeg hvordan jeg har bearbeidet og analysert datamaterialet, mens jeg i siste del viser hvordan kartpresentasjonene av deler av empirien er bygget opp.

I **Kapittel 4** presenterer jeg hvilke planer og visjoner de kommunale representantene jeg snakket med hadde for torgene, og hvilke stedsrepresentasjoner som gjør seg gjeldende.

---

<sup>7</sup> Fotografi av Bakerløkka kan sees på forsiden av denne oppgaven

<sup>8</sup> Kart over Asker sentrum er i appendiks som vedlegg nr. 5

**Kapittel 5** er en innledning til kapittel 6. Her tar jeg for meg de observasjoner og tellinger jeg har gjort, og ser på hvordan ulike grupper bruker torgene.

I **Kapittel 6** presenterer jeg hvilke konstruksjoner som gjør seg gjeldende blant de intervjuede ”brukerne” av torgene. Jeg viser her ulike forestillinger de har om torgene, vurderinger de gjør i forhold den type praksis som kommer til uttrykk, og til relasjonene de har til andre rundt seg.

I **kapittel 7** diskuterer jeg det teoretiske rammeverket opp mot undersøkelsens funn.

**Kapittel 8** er oppgavens konklusjon, der jeg knytter funnene mine til problemstillingene, og drøfter hvordan funnene kan sees i lys av diskusjoner om bruken av det offentlige rom.

## KAPITTEL 2: TEORI

### Innledning

I dette kapitlet vil jeg presentere det teoretiske rammeverket for den videre analysen av hvordan folk i Asker konstruerer sentrumstorgene og hva som påvirker deres valg. I første del av kapitlet spør jeg først hva sted er. Her ser jeg på hvordan stedsbegrepet brukes og hvordan begrepet får mening for oss. Jeg avklarer også forskjellen mellom rombegrepet og stedsbegrepet. For å få en dypere forståelse av stedsbegrepet og danne et bakteppe for den videre teoretiske gjennomgangen tar jeg for meg ulike stedsforståelser som historisk har gjort seg gjeldende. Jeg fokuserer spesielt på steder som sosiale konstruksjoner og legger spesiell vekt på det relasjonelle stedsbegrepet. I kapitlets andre del tar jeg for meg hvordan steder konstrueres på ulike måter gjennom forestillinger og representasjoner. Jeg ser også på hvilken betydning kulturelle distinksjoner og sosiale posisjoner har for vårt forhold til omgivelsene, og for hvordan vi identifiserer oss med sted. Til slutt ser jeg på hvordan vi klassifiserer våre omgivelser.

### Hva er sted og hvordan skiller det seg fra rombegrepet?

Sted er et av de mest grunnleggende begrepene i samfunnsgeografisk forskning. Men begrepets innhold er ikke opplagt. Stedsbegrepet er komplekst og benyttes på en rekke forskjellige måter, både i dagligtalen og i faglige sammenhenger. Av og til bruker vi begrepet sted om konkrete bygninger eller om mindre geografiske områder, slik som Stortinget i Oslo eller Ground Zero i New York. Andre ganger bruker vi sted for å beskrive større områder som et nabolag eller sentrumsområdet i en by. Stedsbegrepet knyttes også til ulike geografiske nivåer fra spesifikke møtesteder som et gatehjørne eller en kafè, til en bygd eller en hel by. Noen ganger brukes det mer abstrakt om større deler av verden som ”Syden” eller ”Østen”. Stedsbegrepet uttrykkes også abstrakt som *å finne sted* eller *å være i hennes sted*. Geografen Tim Cresswell (2004) hevder at felles for slike stedsbegreper er at de på ulike måter gir sted mening.

Av og til bruker man begrepet ”rom” når man snakker om sted. Hva er så forskjellen på et geografisk rom og et sted? Når blir geografisk rom til sted? Cresswell hevder at ”geografisk rom” er mer abstrakt enn stedsbegrepet, og mener at rom er geografiske områder som ikke entydig kan defineres. Humanisten Yi-Fu Tuan (1977) mener at geografisk rom blir

til sted først når individer forbinder noe med det og tillegger det mening: *"space is transformed into place as it acquires definition and meaning"* (Tuan 1977:149). Det er menneskers oppfatning, meningsdannelse og gjenkjennelse som gjør det geografiske rommet til sted. Steder eksisterer dermed ikke løsrevet fra menneskelig erfaring og forståelse. Når geografisk rom tilskrives mening og mennesker knytter seg til det, blir det altså til sted. De ulike måtene å forstå sted på gjør at det dermed heller ikke eksisterer noen entydig definisjon av begrepet. Til grunn for denne oppgavens videre analyse av sted, har jeg valgt å bruke Cresswells (2004) forståelse: *"places are spaces which people have made meaningful"*. Definisjonen legger vekt på at steder blir gjort meningsfulle gjennom folks beskrivelser og forestillinger om steder.

For å få en bredere forståelse av sted, vil jeg nedenfor se nærmere hvordan ulike retninger innen geografisk forskning har tilnærmet seg sted.

## Ulike stedsforståelser i geografisk forskning

Steder har gjennom tiden vært analysert på ulike måter. Regionalgeografien utforsket for eksempel relasjonen mellom mennesker og naturen (Hansen & Simonsen 2004). Denne tilnærmingen studerte objekters absolutte lokalisering i et bestemt område på en bestemt tid. Man var opptatt å studere unike regioner og hva som kjennetegnet disse. Forholdet mellom mennesker og natur ble diskutert ut fra hvordan mennesker og samfunn formes. Noen mente at dette bestemmes av naturmiljøet i seg selv, mens andre så naturmiljøet som rammeverk for menneskelig aktivitet.

Som en reaksjon på regionalgeografien ønsket mange på 1950 og 1960-tallet en mer vitenskapelig og systematisk tilnærming til samfunnsstudier, som brukte kvantifiserbare metoder og matematiske utregninger for å forstå romlig organisering og menneskelig aktivitet på (Hansen & Simonsen 2004). Forklaringsmodellene ble hentet fra fysikken som ble ansett som den mest modne vitenskapen, og oppfattet som modell for all vitenskap. Det vokste derfor frem en tradisjon for romlige analyser som var inspirert av *spatial science* der steder ble sett på som en nøytral funksjon av avstand og lokalisering (Holloway & Hubbard 2001). Her ble menneskers relative lokalisering i rommet vektlagt. Man var mer opptatt av generelle lover for menneskelig og romlig adferd, enn individuelle perspektiver på sted. Steder ble tillagt ligningsverdier som ikke tok hensyn til stedenes verdier og egenskaper, men ble heller betraktet som bakgrunnsstøy og forstyrrende for de normative modellene som ble utviklet. Kvantitativ geografi ble kritisert for å anta at rommet i seg selv kan gi forklaringer på romlig organisering og at det ikke ble stilt spørsmålstegn ved underliggende samfunnsmessige

strukturer (Hansen & Simonsen 2004). Det ble også hevdet at de avanserte statistiske metodene ble et mål i seg selv, og at det derfor var større fokus på metode enn på teori.

Med utspring i denne kritikken vokste marxismen frem, som var opptatt av samfunnsmessige strukturer. Marxistiske geografer betraktet for eksempel sosiale klasser og det kapitalistiske system, som helt avgjørende for utviklingen og utformingen av det geografiske rom og dermed steder. Steder er i følge dette synet priggitt de økonomiske drivkreftene. Marxistene mente dermed at beslutninger som ble tatt om produksjon og arbeid av de dominerende sosiale klassene, ble avgjørende for hvordan steder utviklet seg og dermed også stedenes vekst og fall.

Humanistisk geografi vokste frem parallelt med marxismen. I kontrast til den kvantitative geografis syn på mennesker som passive, mente humanistiske geografer at mennesker aktivt tolker og former sine omgivelser (Hansen & Simonsen 2004). Humanistenes er opptatt av det opplevde rom og individets *væren i verden*. Denne geografiske retningen fokuserer på individets verden av umiddelbare opplevelser, erfaringer og meninger, i den konkrete hverdagsverden fylt med rutiner og hverdagslige gjøremål. Steder får her en geografisk tilknytning fordi det konkrete hverdagsliv utspiller seg på steder. Tuan (1977) begrepsfestet menneskers stedsopplevelse og kalte det *sense of place*, som handler om hvordan vi subjektivt sett oppfatter og tolker steder. Han mente at vår stedstilknytning formes av indre, subjektive opplevelser av sted. Gjennom våre levde liv knytter vi oss til bestemte steder ved at vi bruker det over lang tid. Vi har følelser, opplevelser og minner forbundet med steder, og slik får de mening for oss. Slik sett innebærer det eksistensielle aspektet ved sted at det å føle tilknytning til et sted, enten det er hjemstedet som oppvekststed eller nåværende bosted, er et fundamentalt menneskelig behov (Berg & Dale 2004). Stedstilknytningen gir en grunnleggende følelse av trygghet og sikkerhet. Jane Jacobs (1961) mener at en slik stedstilknytning er helt avgjørende for om folk føler et ansvar overfor stedets beskaffenhet, og sikkerheten for seg selv og sine naboer. Hun mener at man i et nabolag fungerer som hverandres vakthunder, og til en viss grad bidrar til å forhindre at det skjer noe med dem man deler nabolag med.

Humanistisk geografi er kritisert for å ha en sterkt subjektiv slagside (Berg & Dale 2004). Det er knyttet skepsis til i hvilken grad man kan vektlegge subjektive opplevelser i en vitenskapelig tilnærming til sted. Geografen Doreen Massey (1994) er en av de som hevder at humanistenes tro på at steder har en unik identitet ut fra folks følelser er problematisk. Entrikin (1991) mener at denne kritikken er basert på en misforståelse av hva humanistene ønsker å utrette. I hans øyne er humanistiske geografer opptatt av subjekters unike



stedserfaringer. Unikhet blir dermed en funksjon av erfaringens kvalitet, heller enn en beskrivelse av hva steder grunnleggende sett *er*. Humanistene prøver således ikke å finne frem til steders essens, men heller å forstå essensen i individenes stedserfaringer. Rose (1995) åpner for et bredere syn. Selv om steder er gjenstand for følelser og subjektive meningsdannelser, mener hun at de også i stor grad er formet av de sosiale, kulturelle og økonomiske omstendighetene vi befinner oss i.

Som en reaksjon på spriket mellom marxistiske geografers fokus på strukturene og humanistisk geografis vektlegging av aktører, kombinerer struktureringsteorien de to tilnærmingene til sted. Sted forstås her som konteksten for hverdagslivets sosiale relasjoner og er inspirert av sosiologen Anthony Giddens (1984:118) begrep ”locale”: *“the use of space to provide the settings of interaction, the settings of interaction in turn being essential to specifying its contextuality”*. Giddens mener at sted slik sett må forstås som en møteplass, der ulike individers hverdagsaktiviteter krysser hverandre i tid og rom. Det er gjennom disse møtene at sosiale relasjoner oppstår. Stedets romlighet betraktes her som en integrert del av sosiale handlinger og prosesser (Simonsen 1993). Strukturer gir i følge Giddens (1984) betingelser for og er et resultat av menneskelig handling. Sted er derfor ikke en statisk ramme, men må heller sees som en kontekst som gjenskapes kontinuerlig av menneskelige handlinger.

Hittil har jeg vist hvordan samfunnsvitenskapen historisk sett har hatt ulike tilnærminger til stedsstudier. Nyere samfunnsforskning bygger på eller kombinerer enkelte av de tidligere perspektivene som jeg til nå har redegjort for. De er spesielt relevante for det stedsperspektivet jeg legger til grunn for undersøkelsen. Jeg ser derfor nærmere på disse i de neste to avsnittene.

## Steder som sosiale konstruksjoner

I nyere samfunnsforskning er det vanlig å oppfatte steder som sosiale konstruksjoner (Røe 2002). Dette innebærer to ting. For det første oppfattes steder ut fra hvordan de oppleves og gir mening, basert på enkeltindividets erfaringer og interesser, noe som justeres og endres i møte med andre. For det andre oppfattes steder som sosiale produkter, med bakgrunn i at stedets sosiale og materielle strukturer er et resultat av sosiale prosesser. Dette tankegodset er tydelig inspirert av Berger & Luckmanns (2000) teori om den samfunnsskapte virkelighet, der de i stor grad ser de materielle omgivelsene som menneskeskapte. De mener at disse omgivelsene får en kulturell betydning og at mennesker aktivt skaper sin sosiale verden,

heller enn å bli påtvunget den. Røe (2002) mener at disse perspektivene har inspirert samfunnsvitere til å utvikle nye teorier om hva et sted er. Man har gått fra å betrakte stedet som noe absolutt og objektivt til å se på stedet som noe relasjonelt, altså et resultat av sosiale relasjoner og som i seg selv kan forstås som en sosial prosess.

Slike prosesser kan også sees i lys av den franske filosofen og sosiologen Henri Lefebvres (1991) romlige forståelse. Han så rommet som et sosialt produkt og noe som produseres kontinuerlig, og dermed har et prosessuelt aspekt. For å analysere og forstå sosial romlighet i alle dens former, utviklet han derfor en *romlig triade* som består av romlig praksis, rommets representasjoner og representasjonenes rom. Han mente at de tre romlige perspektivene må sees i sammenheng for å få en fullverdig forståelse av sted:

1) *Romlig praksis* eller erfart romlighet som det også er kalt, strukturerer det daglige livet gjennom folks oppfatning av sosial samhandling og interaksjon. Det erfarte rommet produseres i et dialektisk forhold mellom institusjonelle systemer og hverdagslig erfaring og praksis (Lefebvre 1991). Den romlige praksis viser til konkrete materielle og institusjonelle romlige former og handler om hvordan samfunnet er romlig organisert i form av ruter, nettverk og steder. Det handler med andre ord om menneskers rutinemessige og sosioromlige praksiser i hverdagen. Gjennom hverdagslivets handlinger skaper vi aktivitetsmønstre og beveger oss innenfor bestemte områder og steder. Veien man går til toget i Asker eller hvor i sentrum man pleier å være, er eksempler på slike hverdagslige aktivitetsmønstre. Den funksjonelle romlige sammenhengen begrenses til det man kan oppfatte og erfare, og ser både bort fra sosiale handlinger og betydninger, bilder og representasjoner man knytter til konkrete steder.

2) *Rommets representasjoner* består av koder, tegn og kunnskap om rommet og er derfor også kalt det forståtte rom. Det er en begrepsliggjort fremstilling av både det sosiokulturelle og materielle rom. Begrepsliggjøringen er knyttet til ulike vitenskaper og fagprofesjoner, slik som planleggere og arkitekter. Rommets representasjoner er konstruert av ideer og representasjoner av menneskelig romlighet. Dette er et mentalt rom i form av begreper og diskurser, utopiske tanker og fremtidsrettede visjoner. Det sier samtidig noe om hvordan samfunnet til enhver tid skal forstås, uttrykkes og formes. Den begrepsliggjorte romligheten henger tett sammen med den romlige praksis (det erfarte rom) fordi det som oftest er den erfarte romligheten man tar som utgangspunkt og videreutvikler i politikk og planlegging (Lysgård 2004). Når Asker kommune utarbeider planer og visjoner for torgene i sentrum gir de dermed samtidig signaler om hvordan disse skal forstås.

3) *Representasjonenes rom*, som også er kalt det levde rom, er produsert gjennom konkret hverdagslig praksis (Lefebvre 1991). Dette er et levde rom med basis i ikke-verbale symboler og bilder, altså forestillinger og representasjoner, som er med på å forme sosial praksis og beskriver det rommet vi opplever og produserer til enhver tid. Representasjonenes rom inneholder alle virkelige og forestilte romligheter der det ikke eksisterer noe skille mellom det objektive og subjektive. De bildene og forestillingene folk har om sentrumstorgene i Asker er et eksempel på det levde rom. Men representasjonenes rom skal, i følge Lefebvre, likevel ikke forstås utelukkende som et symbolsk rom, atskilt fra det fysiske og mentale. Det inneholder nemlig både det reelle og det forestilte i sosiale praksiser. Det levde rom handler dermed om hvordan folk gjennom sosial, hverdagslig praksis bruker romlige forestillinger og erfaringer til å forme sine aktiviteter, og hvordan de tilpasser seg og preges av de dominerende forståelsene av samfunnets romlighet. Under vil jeg se nærmere på hva dette innebærer.

## Det relasjonelle sted

Massey (1991) har vært en av de tydeligste stemmene som taler for en relasjonell stedsoppfatning. Å betrakte sted som noe relasjonelt kan sies å dekke både perspektivet om sted som setting og humanistenes stedsopplevelse (Røe 2002). Etter Masseys (1991) syn er ikke steder bare det bygde miljøet, men må også sees i forhold til de aktivitetene og sosiale relasjonene som finner sted på forskjellige steder og som overlapper hverandre. Grunnleggende i en relasjonell stedsforståelse er at steder er åpne, det vil si at relasjonene strekker seg langt utover det lokale. Med andre ord eksisterer steder i relasjon til hverandre og dermed også i et gjensidig påvirkningsforhold. Massey mener dessuten at steder er dynamiske. Det vil si at de er i stadig endring på grunn av nye relasjoner og interaksjonsmønstre som oppstår. Det relasjonelle stedsbegrepet innebærer også at steder er gjensidig avhengig av hverandre og at mennesker og steder er gjensidig konstituerende:

*"[...] there is a reciprocal relationship between the constitution of places and people. Thus there is a dual focus on how places are given meaning and how people are constituted through place"* (McDowell 1997 i Berg & Dale 2004:49).

Her ser vi at steder gis mange ulike meninger. Folks bevegelser gjennom steder og de relasjoner de knytter fysisk, kommunikasjonsmessig eller i sin hukommelse og tankeverden

fører til at folk knytter mange ulike meninger til et sted (Massey 1993). Det relasjonelle sted er dermed et produkt av de sosiale relasjonene og praksisene som utvikles på grunnlag av enkeltpersoners og grupperes forståelse av og erfaringer med stedet. Sosiologen Rob Shields (1996) peker på at vi, som mennesker, forholder oss til komplekse sosiale miljøer som sjelden har en klar avgrensning i form av en by eller et nabolag. Selv om mange snakker om byen som en ting eller en avgrenset form, mener han at det i seg selv er en måte å klassifisere sted på som er kulturelt betinget. Fordi vi har subjektivt begrunnede meningsdannelser vi knytter til sted, har vi også ulike forståelser av hvor grensene for et sted skal trekkes. Stedet kan med andre ord ikke bare forstås som noe absolutt som kan avgrenses på et kart. Massey (1991) mener at stedsavgrensninger kan være nyttig i enkelte stedsstudier, men at man kan forstå og beskrive et sted i seg selv uten å gjøre slike avgrensninger. Shields (1991) mener derfor at det er vel så interessant å undersøke *hvem* sin by eller sted det er, som *hvor* noe er.

## Mennesker og steder

Til nå i dette kapittelet har jeg tatt for meg ulike stedsforståelser der jeg har lagt vekt på stedsopplevelser og det relasjonelle sted, og dermed skapt et teoretisk bakteppe for den videre gjennomgangen. Jeg vil nå se nærmere på teorier som mer konkret tar for seg vårt forhold til steder og som påvirkes av en rekke faktorer. Først ser jeg på hvordan forestillinger og representasjoner oppstår og knyttes til steder. Deretter ser jeg på hva som fører til at vi har ulike oppfatninger av de menneskene som er på steder og deres adferd. Jeg kommer videre inn på hvordan sosiale posisjoner bestemmer vår plassering i det sosiale hierarkiet, hvordan stedsidentitet oppstår. Jeg ser også på hva som gjør at noen ekskluderes fra steder. Til slutt ser jeg på hvordan vi klassifiserer steder gjennom binære motsetninger.

### ***Forestillinger og representasjoner av sted***

Ved å studere steder sosialt og kulturelt kan man avdekke hvordan ulike aktørgrupper bruker og opplever stedet, hvilke interesser de har og hvordan dette påvirker deres oppfatninger om hva som er et godt sted og en god stedsutvikling (Røe m.fl. 2002). Holloway & Hubbard (2001) hevder at opplevelsen av et sted både er basert på egne erfaringer, men også hvordan stedet blir fremstilt skriftlig og visuelt. Harvey (1989) sier det slik:

”We learn our ways of thinking and conceptualizing from active grappling with the spatializations of the written word, the study and production of maps, graphs,

diagrams, photographs, models, painting, mathematical symbols, and the like”  
(Harvey 1989:206).

Vi ser kanskje bilder av et sted eller leser i en reisehåndbok om stedet, og danner oss et bilde ut fra hva vi ser eller leser. Hvordan et sted formidles gjennom medier og av myndighetene påvirker også vårt bilde av stedet. Holloway & Hubbard (2001) mener at vi bearbeider slike inntrykk kognitivt og skaper forestillinger om steder, som blir grunnlaget for vår interaksjon med omgivelsene. Men for at vi skal klare å forholde oss til virkelighetens uttallige inntrykk, er forestillinger selektive ved at de kun består av de delene som er viktige eller meningsfulle for oss. Slik sier stedsforestillingene noe om vår kunnskap om og forhold til omgivelsene. Vi kan ha mange ulike forestillinger om et sted men på grunn av deres subjektive karakter, er det ingen som har identiske forestillinger om samme sted. Mens forestillinger er de mer subjektive og individuelle bildene vi har av et sted, er stedsrepresentasjoner noe som deles av flere og blir en mer allmenngyldig meningsdannelse. Røe m.fl. (2002) hevder at stedsrepresentasjoner er et viktig begrep for å forstå menneskers opplevelser og forestillinger knyttet til sted og at de kan ha stor betydning for folks holdninger og praksis på steder. Men romlige strukturer former ikke bare de meningene ulike grupper har om et sted, men også hvordan vi kollektivt sett oppfører oss:

”The spatial structures structure not only the group’s representation of the world but the group itself, which orders itself in accordance with this representation” (Bourdieu 1977 i Cresswell 1996:9).

Vi handler altså ut fra hvordan rommet er organisert og hvilke representasjonene som er knyttet til stedet.

Steder representeres ikke bare gjennom egne erfaringer og skriftlige og visuelle uttrykk, men også gjennom ulike diskurser eller måter å snakke om steder på. Duncan (1993) hevder at diskursbegrepet er et sentralt element for å forstå representasjoner. En diskurs er et meningssystem, eller måter å snakke, skrive eller tenke om et fenomen på som deles av flere (Røe 2002). Gjennom karakteristikk og begrepsfestede forestillinger tydeliggjøres ulike representasjoner av et sted. Når offentlige personer slik som representanter for Asker kommune snakker om sentrumstorgene, oppstår det dermed diskursive representasjoner om hvordan torgene skal forstås. Diskurser er ikke bare særskilte måter å se verden på, men kan også fortrenge andre forståelser av stedet ved at noen diskurser er mer dominerende enn andre. Her ligger det implisitt at makt er viktig for å forstå hvilke diskurser som er ledende, hvem som setter dem frem eller leder an på den diskursive arena. I følge Rose (1994 i Røe

m.f. 2002) kan forestillinger om steder forstås som noe som både bygger på sosiale maktrelasjoner og som er nødvendig for legitimeringen av disse maktrelasjonene. Den franske sosiologen Pierre Bourdieu (1996) trekker frem forskjellen mellom ulike sosiale klasser eller klassefraksjoner, og makten som ligger i stedets representasjoner. Han mener at evnen til å dominere det sosiale rom og tilegne seg knappe ressurser og goder som er fordelt i rommet, avhenger av materiell, kulturell og sosial kapital. Å besitte disse ulike typene kapital gjør det mulig å nærme seg ønskede personer og ting, og dermed også holde avstand fra de eller det man ikke ønsker kontakt med. Det er gjerne språket, og særlig fagspråket, som brukes til å uttrykke hva som er gyldig kunnskap om et sted (Røe 2002). Faggrupper slik som arkitekter og planleggere, har dermed større innvirkning på å definere hvilke utfordringer og problemer som trenger en løsning, eller hva som vil være en god utvikling for stedet. Dette er likevel i endring, da private entreprenører og kapitalinteresser i økende grad bidrar til å forme diskursene om hvordan steder skal forstås.

Selv om forestillinger folk har om steder er subjektive, mener likevel Berg & Dale (2004) at mennesker som bor på samme sted antas å utvikle tilnærmet like måter å oppleve stedet på. Dette innebærer tilsynelatende at de ulike og individuelle stedsinntrykkene som eksisterer likevel er samlet om noen fellesnevner. Man kan si at innbyggerne i en bygd som for eksempel Asker har noenlunde like forestillinger om stedet, selv om opplevelsene og følelsene rundt slike forestillinger kan variere. Slik sett er forestillinger ikke universelle, men knyttet til den lokale kulturen som finnes på stedet. Dessuten eksisterer forestillinger om steder i relasjon til andre steder (Holloway & Hubbard 2001). De som bor i byen kan ha forestillinger om hva *byen* er, og ser den i relasjon til forestillinger om *utkantstrøk*. Byen kan oppfattes som urbant, der det skjer noe, hvor man kan være anonym og hvor det er travelt, moderne og livlig. I kontrast til dette kan utkantstrøk oppfattes som stille steder der det skjer lite og hvor folk er sneversynte og trege. Likeledes kan de som bor utenfor byen, oppfatte byen som et kaldt og upersonlig sted, hvor folk er for travle til å bry seg om andre, mens bygda er et sted for personlige vennskap, omsorg for hverandre og der man har god tid. På et lavere geografisk nivå kan man også si at ulike steder innenfor bykjernen kan sees i forhold til hverandre, slik som torgene i Asker. Slike forestillinger skaper abstrakte begreper om "*vi*" og "*de andre*".

Holloway & Hubbard (2001) hevder at vi trenger forestillinger og representasjoner for å forstå verden og vår plass i den. Stedrepresentasjonene kan likevel ikke forkastes som falske eller uviktige fordi de gjenspeiler menneskers stedsinntrykk. Spørsmålet er dermed ikke om de er falske eller sanne, men snarere hvordan de påvirker vår virkelighetsoppfatning av steder

og våre omgivelser. Skillet mellom virkeligheten og representasjoner av virkeligheten kan virke uklart. Minca (2001) problematiserer dette utydelige skillet og bruker det han kaller det kartografiske *resonnement* som metafor for å forklare sine argumenter. I følge Minca gir kartet oss retningslinjer for hvordan vi skal forholde oss til terrenget. For leseren vil kartet tilsynelatende gi en sannferdig gjengivelse av terrenget det representerer, altså gjøre krav på å representere sannheten. Mincas kartografiske metafor gjelder derimot ikke bare tradisjonelle kart, men også andre geografiske representasjoner som organiserer folks oppfatning av steder. Han mener at kartet og andre geografiske representasjoner gjengir terrenget, eller steder, på en selektiv måte.

Dette kan også sees i lys av Shields (1991) argumenter om at representasjoner kan være oppdiktete og abstrakte, og at de ikke nødvendigvis er forankret i fakta om stedet. Shields beskriver dem som *"the various discrete meanings associated with real places or regions regardless of their character in reality"* (Shields 1991:60-61). Forestillinger og representasjoner kan med andre ord være overdrevne eller forenklete fremstillinger av stedet, og kan favorisere enkelte kvaliteter ved et sted fremfor andre. Slike selektive forestillinger kan sies å være et resultat fordommer eller overbevisninger, og støtter derfor opp under stereotyper (Tuan 1977). Dette fører til at enkelte kvaliteter ved steder blir fremhevet, mens andre blir tonet ned. Representasjoner er dermed ikke en indikasjon på hva som faktisk eksisterer i verden, men heller hvordan vi oppfatter deler av virkeligheten og legger vekt på noen kvaliteter ved stedet og overser andre. Man kan derfor ikke si at det finnes verken riktige eller sanne oppfatninger av et sted, men at oppfatningene heller avhenger av ståstedet til den som leser det. Representasjoner av steder kan også eksistere i kollektiv forstand, og kan bli så utbredte og allmenngyldige at de kan kalles stedsmyter (Shields 1991). Stedsmyter er dominerende fortellinger som mennesker kjenner til og forholder seg til, enten de har vært på et sted eller ikke. Shields (1996) mener at myter om ett sted kan forklare hva et annet sted ikke er. Dette kaller han promyter og antimyter. Dersom byen for eksempel oppfattes som pulserende og livlig, kan dette antyde at små tettsteder er kjedelige og livløse. Slik sett skapes det en promyte om byen, og samtidig en antimyte om bygda.

Forestillinger og representasjoner er ikke bare knyttet til hva steder generelt sett er, men også til hva som skjer der og til de rundt oss. Dette vil jeg se nærmere på under.

### ***In place/out of place***

Når vi oppholder oss på steder, som på kafé, i butikken eller på kino, har vi forestillinger om hvordan vi skal te oss, hva vi skal ha på og hva som er allmenngyldig akseptert adferd. Vi vet

at noe eller noen hører til på ett sted, men ikke på et annet. Østerberg (1990) peker på at omgivelsene signaliserer en bruksmåte som kan avleses individuelt eller kollektivt gjennom verdier og normer:

”Gatens fortauer, hvor ukjente går forbi hverandre og møtes, er i seg selv ubestemte steder som lar den sosiale faktisitet merkes, var det ikke for at folkeskikken gir situasjonen form, eller former tilstanden til situasjon. De sosiale normer og instituerte verdier former det sosio-materielle feltet, men materialiteten gjør at faktisiteten merkes” (Østerberg 1990:76).

Når folk beveger seg i byens rom vil det altså eksistere en ”folkeskikk” i form av taus kunnskap om normer og verdier for korrekt og ukorrekt adferd. Cresswell (1996) mener at vi slik sett gir steder mening ut fra hvordan vi leser dem og tolker de moralske kodene på steder. Man ville for eksempel ikke reise seg opp og begynne og synge midt under en formell selskapsmiddag. Selv om det i prinsippet ikke er noe i veien for å gjøre det, vet de fleste gjennom koder og verdier, hvordan man heller velger en mer sosialt akseptert måte å oppføre seg på i en slik sammenheng. Når vi opplever at noe er upassende, handler vi i forhold til meningen som ligger i måten rommet er strukturert på. Slik får *hva* vi gjør og *hvor* vi gjør det betydning for om vår oppførsel vurderes som passende (in place) eller upassende (out of place) i følge Cresswell (1996). Han mener at stedsbegrepet henviser til en viss sosial orden gjennom uttrykk som ”*know your place*” og ”*she was put in her place*”. Det ville for eksempel være upassende for en sekretær å sette seg på plassen til sjefen sin for å jobbe der. Når noen går ut over slike moralske koder overskrider de en grense. Slike grenser kan være geografiske, ved at man går på et sted man ”ikke hører hjemme” eller ikke passer inn. De kan også være sosialt konstruerte, ved at man gjør noe på et sted som virker *out of place*. Det å overskride en grense for passende adferd er ikke nødvendigvis noe man gjør bevisst eller med overlegg. Det er heller andre på stedet som vurderer handlingen som overskridende og upassende. Oppfatninger om upassende oppførsel er ikke nødvendigvis logiske, de er ei heller gjenstand for lover eller regler. Cresswell hevder at de heller er gjenstand for forventninger om hvilken adferd som er passende for den posisjonen man har i det sosiale hierarkiet som strukturerer stedet. Vår posisjon i samfunnet og relasjon til andre påvirker altså *hva* vi kan gjøre *hvor*. Slik får sted betydning for vår adferd og bevegelsesfrihet ut fra hvilken posisjon vi tillegges. Dette vil jeg se nærmere på i det neste avsnittet.



## **Sosiale posisjoner**

Bourdieu (1996) er opptatt av å avdekke hvordan bestemte strukturelle makt- og dominansforhold skapes og reproduseres, og hvordan disse kan forandres. Grunnleggende oppfatter Bourdieu det sosiale rom som en differensiert sosial orden, der våre sosiale posisjoner er bestemt av relasjonen til eller avstanden fra, posisjonene andre i et sosialt rom har. Våre posisjoner er med andre ord relasjonelt bestemt. Det sosiale rommet, eller felt som Bourdieu kaller det, består av et nettverk av objektive relasjoner mellom posisjoner. Posisjonene inntas av aktører som opptrer som bærere av forskjellige former for kapital. Bourdieus kapitalbegrep avdekker hvordan tilgang til materielle, sosiale og kulturelle ressurser skaper og reproduserer bestemte former for ulikhet og makt mellom mennesker. Han økonomisk, sosial og kulturell kapital. Økonomisk kapital er tilgang på penger og materielle ressurser. Sosial kapital er vår tilgang til sosial innflytelse gjennom sosiale relasjoner og nettverk, mens kulturell kapital viser til tilgang på utdanning og kulturell kompetanse. Som et overbegrep knyttes disse tre kapitalformene sammen i det Bourdieu kaller symbolsk kapital. I dette ligger sosial prestisje og omdømme, og betegner den sosiale status man får gjennom tilgang til de tre kapitalformene, når de oppfattes som legitime innen et gitt felt. Litt enkelt kan man derfor si at om man i Asker sentrum oppfattes å ha penger, utdanning og et sosialt nettverk tillegges man en sosial status og plasseres på en *sosial rangstige* som styrer hvilken innflytelse man oppfattes å ha i lokalsamfunnet. Sosiale posisjoner handler altså om hvordan vi ser på oss selv i relasjon til andre. Et annet aspekt av dette er hvordan vi identifiserer oss selv i forhold til steder, noe jeg vil se nærmere på under.

## **Identitet og sted**

Den tradisjonelle oppfatningen av stedsidentitet innebærer at stedets naturgitte eller menneskeskapte omgivelser gir stedet en identitet (Berg & Dale 2004). Dette innebærer at det er stedets fysiske egenskaper som forutsetter utformingen av stedsidentiteten. Blant annet hadde arkitekturteoretikeren Christian Nordberg-Schultz (1986) dette perspektivet på sted. Han betraktet sted som en objektiv virkelighet der stedet har én identitet, et "genius loci", som dannes gjennom vår forståelse av hvordan fysiske uttrykksformer signaliserer stedets betydning og innhold. Innen samfunnsgeografiske forskningstradisjoner er det andre perspektiver på sted og identitet som dominerer. Tidligere forsto geografer identitet hos individet som grunnleggende, relativt stabile trekk uttrykt ved blant annet kjønn, klasse og etnisitet (Berg & Dale 2004). I dag forstås identitet av mange som noe som utvikles kontinuerlig i forholdet mellom individer, og mellom individer og deres omgivelser. "To be

*human is to live in a world that is filled with significant places*” sier Relph (1976:1). Fra det trygge, sikre utgangspunktet stedet er, orienterer vi oss i verden og ordner våre opplevelser av den. Slik sett blir sted en helt sentral dimensjon ved den menneskelige eksistens. Som nevnt er steders identitet også sammensatt og i stadig forandring fordi de er forankret i sosial praksis (Massey 1995). Identitet er altså ikke noe vi *har*, men noe som *skapes* hele tiden.

Rose (1995) hevder at identitet knyttet til sted er todelt. Hun mener at identitet og sted både henger sammen med hvordan vi forstår oss selv i forhold til andre og hvordan vi opplever at vi passer inn på steder. Når det gjelder hvordan vi ser oss selv i forhold til andre mener Rose at vi identifiserer oss selv ut fra hvordan vi ser på andre og at vi dermed definerer oss selv og vår plass i verden. *”The ‘self’ is defined in relation to the characteristics of an ‘Other’”* (Crang 1998 i Berg & Dale 2004:50). Vi ser oss selv og våre egenskaper i forhold til andre og deres egenskaper. Ut fra dette bestemmer vi om vi er lik eller ulik andre. Menn plasserer seg i forhold til kvinner, voksne i forhold til barn og unge i forhold til eldre. Vi definerer dermed også hvilke sosiale grupper vi tilhører og hvem vi er forskjellige fra. Dermed sier vi også hvem vi ikke ønsker å identifisere oss med. Egen posisjonering gir derfor opphav til dikotomier som *oss* og *de andre*.

Rose (1995) mener dessuten at vi har en oppfatning av hvem som hører til på ulike steder, og at vi dermed definerer hvor vi selv hører hjemme. Dette leder over på Roses andre poeng, nemlig hvordan vi opplever at vi passer inn på steder. Å føle seg vel eller hjemme på et sted er knyttet til våre individuelle verdsett, og hvilke verdier og normer vi tillegger steder. Vi oppfatter for det første noen kvaliteter ved stedet som vi ser i forhold til hvem vi er. Det å identifisere seg med et sted kan føles så sterkt at det blir en sentral del av hvordan vi opplever steder. Dersom man for eksempel ønsker å fremstå som urban, velger man steder som oppfattes som urbane og har tilbud knyttet til et moderne byliv. Et annet eksempel på hvordan identitet og sted henger sammen er folk som aldri kunne tenke seg å flytte fra hjemstedet sitt, ikke en gang for få seg jobb. Da velger de heller arbeidsledighet eller pendling. Man kan imidlertid også identifisere seg med et sted man har flyttet til. Innflyttere kan oppleve at de har funnet *”sitt sted på jord”*. Det kan være folk som for eksempel har flyttet fra storbyen som de mislikte, til bygda der de liker seg godt. Mange av Askers innbyggere har for eksempel valgt å flytte fra Oslo til mer landlige omgivelser og en mer roligere tilværelse utenfor storbyen (Asker kommune 2005b).

Rose (1995) mener at vi også identifiserer oss *mot* steder. Dette betyr at vi ser enkelte steder som noe vi ikke identifiserer oss med eller som er annerledes enn det vi synes vi står for. Dette kan både ha å gjøre med menneskene på stedet, men også de meninger og verdier vi

tillegger stedet. I det neste avsnittet ser jeg nærmere på hvordan vi knytter normer og verdier til steder og hvordan dette kan virke ekskluderende.

### ***Ekskludering og sted***

Betydningen av en urban livsstil har forandret seg fra tidligere å være en jakt på sosial status til en offensiv søken etter kulturell kapital, slik Bourdieu (2002) ser det. I en rekke byer har sentrumsområder fått et urbant og kommersielt preg. Kultur, underholdning og forbruksorienterte kvaliteter skal sikre trivelige, levende byrom. Men bidrar denne satsingen til at enkelte samfunnsgrupper ekskluderes fra byens sentrum? Sharon Zukin (1998) er opptatt av hvordan økt fokus på livsstil har gitt oss nye og svært synlige steder der forbruk, mote og kultur står i fokus og blir identitetsskapende og at byers økonomiske vekst og utvikling baserer seg mer og mer på slike tilbud. "House of Oslo" er et slikt eksempel. Det nye interiør- og livsstilskonseptet, som ble etablert sentralt i Oslo i 2006, henvender seg til et spesifikt og voksende segment og baserer seg i stor grad på middelklassens forbruksmønster og preferanser. "*Cities are no longer seen as landscapes of production, but as landscapes of consumption*" sier Zukin (1991 i Zukin 1998:825) og mener at selv om mye av det urbane forbruket fremdeles innebærer å dekke hverdagsbehov, har det oppstått steder i byen som er skapt for å dekke nye behov, slik "House of Oslo" er eksempel på. Zukin (1998) mener at disse nye tilbudene fremhever vår identitet gjennom hva vi gjør og hvordan vi ser ut. Vi drikker kaffe på kaffebarer og er mer opptatt av mote og image enn tidligere. Loretta Lees (2003) mener at det økte fokuset på forbruk og underholdning gjør at slike steder har en helt klar målgruppe: "*these places are made for upscale demands for commercialized leisure, consumption and other experiences*" (Lees 2003:614). Selv om nye adferdsmønstre i byen er med på å skape en ny identitet for oss, innebærer det dermed også at de som ikke tar del i forbruket blir ansett som noe utenom det normale fordi de ikke inngår i den "riktige" målgruppen. Slik er det skapt et skille mellom ulike samfunns- og forbrukergrupper. De som har penger og ressurser til å delta i forbruket finner seg til rette, mens de som ikke har en sterk forbruksøkonomi føler seg utestengt eller ekskludert i følge Lees. På "House of Oslo" får man for eksempel gratis parkering dersom man handler i kjøpesenterets butikker for over 300 kroner (Reklamebrosjyre House of Oslo 16.11.2006). Dette gir opplagt signaler om hvilke kundegrupper de ønsker, men ikke minst virker det ekskluderende ved at man oppnår fordeler ved å bruke penger der.

Zukin (1995) hevder også at byfornyelser basert på kunst, kultur og underholdning har ført til en økende grad av privatisering og militarisering av det offentlige rom. Mye av det

som tidligere var offentlige rom er nå delvis eller helt privatisert hevder hun. I likhet med Zukin fant Cybriwsky (1999) at disse byrommene kontrolleres av private eiendomsaktører som regulerer både hvem som har adgang, og hvilken type adferd som aksepteres. Med kameraovervåking og sikkerhetsvakter skal ikke bare kunder beskyttes mot kriminalitet, og butikkene mot tyveri, men innehaverne bestemmer også hvilke typer kunder som slipper inn. Dersom noen foretar seg noe som er utenfor den bestemte eller allment aksepterte standarden for adferd, kan de lett fjernes ved hjelp av sikkerhetsvakter. Atmosfæren som skapes på slike steder gir signaler om hva som er normal adferd på en strengere måte enn før (Zukin 1995).

Adferdskontrollen fungerer både ekskluderende og marginaliserende på visse typer menneske og aktiviteter. Lees (2003) trekker frem Harbor Place i Baltimore som eksempel på et sted som fremstår som åpent for alle. Likevel ekskluderes det lavere sjikt av samfunnet fordi man fremhever kunst, kultur og forbruk, slik hun ser det. Mindre ressurssterke grupper føler seg fremmedgjort i denne settingen fordi de ikke har midler til å delta i forbruksaktivitetene som fremheves som det viktigste. Atkinson (2003) problematiserer det sosiale aspektet ved slik kontroll av byrommene. Han hevder at mens planleggere er opptatt av mangfold og vitalitet, faller de ressursvake i samfunnet mellom to stoler fordi sosiale problemer ikke blir håndtert, men heller feid under teppet. De som sosialt sett ikke aksepteres som en del av forbrukskulturen blir flyttet til andre, mindre attraktive steder i byen. Dette har en klar parallell til byers ønske om å gjøre seg attraktive som kulturelle byer der ”sosiale avvikere” sees på som forstyrrende elementer for byens image. Det viser også at den økte satsingen på forbruk og mangfold ekskluderer enkeltgrupper som ikke passer inn. I det neste avsnittet vil jeg se nærmere på hvordan vi klassifiserer steder og ordner dem til et meningsfullt system.

### ***Vår tolkning av steder***

For å gi mening til våre omgivelser talker vi steder og det vi opplever. *”Because places are meaningful and because we always exist and act in places, we are constantly engaged in acts of interpretations”* (Cresswell 1996:13). Gjennom vår tolkning av verden forholder vi oss aktivt til omgivelsene og tilpasser oss gjennom nye måter å tenke på:

”Each man...carries on some form of intellectual activity, that is, he is a ‘philosopher’, an artist, a man of taste, he participated in a particular conception of the world, has a conscious line of moral conduct, and therefore contributes to sustain a conception of the world or to modify it, that is, to bring into being new modes of thought” (Gramsci 1981 i Cresswell 1996:157).

David Sibley (2001) er opptatt av hva som ligger til grunn for at vi ordner omgivelsene og menneskene rundt oss som vi gjør. Klassifiseringen av steder, som han kaller binære motsetninger (*binary divisions of space*), innebærer blant annet at vi tolker rommet gjennom dikotomier slik som godt/dårlig eller rent/urent. Som sosiale individer forholder vi oss kontinuerlig til gode og dårlige ”objekter”, et begrep psykoanalytikere bruker for å betegne mennesker og ting knyttet til følelsen av velvære. Han mener at vår trang til å dele inn vår verden i slike binære motsetninger baseres på vår frykt for det ubehagelige.

Adskillelse fra det komfortable, trygge og kjente er spesielt relevant for vår opplevelsen av det sosiale rom og skriver seg tilbake til spebarnsstadiet (Sibley 2001). Spedbarnet opplever frykten for adskillelse fra mor. Nærhet til mor for et spedbarn representerer det trygge og gode, mens adskillelse betyr noe utrygt og ubehagelig. Spedbarnets frykt for ikke å få kjærlighet og trygghet fra mor innebærer en usikkerhet hos individet. Usikkerheten reduseres når det opplever forutsigbare rutiner, gjentakelser, orden og klare grenser. Frykt og utrygghet knyttes derfor til fraværet av orden. Et barns erfaring med verden innebærer også å få bekreftelse på grensedragningene for seg selv som individ og det å plassere seg selv i den sosiale verden. Dette gjør barnet gjennom å sortere mennesker og ting i kategoriene ”gode” og ”dårlige” som får plass i underbevisstheten. Spedbarnets primitive kategorisering av verden kan på ingen måte sammenlignes med de mer reflekterte inndelingene et voksent menneske gjør. Det er heller ikke Sibleys poeng. Han mener snarere at vi fra livets begynnelse opplever frykten for adskillelse fra det trygge, noe som gjør at vi ordner verden i binære motsetninger som internaliseres og utvikles etter hvert som vi modnes. Kategorisering er derfor en sentral del av vår måte å forstå verden på, der vi setter steder opp mot hverandre, og oss selv i forhold til andre mennesker (Sibley 2001).

Våre oppfatninger blir også påvirket på andre måter. Binære motsetninger som *godt* og *dårlig* er subjektive verdier, men blir konstruert som stereotyper som settes frem av blant annet myndigheter og media (Sibley 2001). Gjennom offentlige debatter får vi inntrykk av hvilke verdier og normer som er verdsatt og gode. Å bo i hus fremfor å være hjemløs, å arbeide fremfor å være arbeidsledig eller å være gift og ha familie fremfor å være singel er stereotyper som representerer ”gode verdier” i samfunnet og som ofte fremstilles som en god eller moralsk måte å leve på.

Sibley (2001) trekker også en parallell mellom byen og individet og viser hvordan den sosiale konstruksjonen av kroppen knyttes til byen:

“It is by no means the most significant...nonetheless, the form, structure, and norms of the city seep into and affect all the other elements that go into the constitution of corporeality” (Grosz 1995 i Sibley 2001:244)

Kroppens rom og byens rom knyttes her sammen ved at de begge konstituerer distinksjoner mellom det *rene* og det *urene*. I vår tilværelse i byen og som brukere av byen, vil det være enkelte typer adferd som oppfattes som *rene* og andre som *urene*. Uttallige byfornyelsesprosjekter proklamerer at byen skal ”ryddes” (*clean up the city*). Selv om det å rydde selvsagt viser til forskjønning og å gjøre byen pen, betyr rydding i denne sammenhengen vel så mye at ”urene elementer” som uteliggere, narkotikamisbrukere og tiggere skal vekk fra de områdene som fornyes. Don Mitchell (2003:15) henviser for eksempel til en avisjournalist som gjennom avispalter og uttalelser i media argumenterer for å fjerne hjemløse: ”..to maintain ‘order’ and ‘civility’ in public space”. Sosialt konstruerte forestillinger om mennesker som ”bad objects”, symboliserer et ideal om en by som et sivilisert sted, preget av orden. De ”urene elementene” bryter således med et slikt sivilisert og ordentlig byliv. Sibley (2001) hevder at slike urene og forurensende elementer er uønsket i mange byer, der den nye forbrukskulturen idealiserer den rene kroppen. Han viser til et eksempel på dette i England der myndigheten ønsket å fjerne tiggere fra gaten, i et forsøk på å renske opp i byen. I amerikanske byer har *det urene* (de hjemløse) fått plass i lovgivningen som blant annet forbyr det å sove på offentlige steder som jernbanestasjoner og i parker (Mitchell 2003).

I denne delen av kapittelet har jeg tatt for meg ulike sider ved mennesker forhold til steder. Avslutningsvis vil jeg se på hva offentlige byrom innebærer og hvordan de påvirker vår adferd i byen.

### **Offentlige byrom**

Steder i byen blir gjerne omtalt som offentlige byrom. De er i følge Neil McInroy (1999) sentrale for byers identitet og fungerer som funksjonelle møteplasser i bylivet. Det finnes ulike måter å forstå og definere det offentlige rom på avhengig av fagdisiplin og ståsted. Arkitekturteoretikere har som nevnt tradisjonelt hatt en fysisk stedsforståelse. Andre fagretninger vektlegger den sosiale dimensjonen ved steder i langt større grad. I samfunnsgeografien er offentlige rom blant annet sett på som en del av det demokratiske samfunnsnivå og er således steder der mennesker treffes og påvirker hverandre. Det offentlige rom er etter Mitchells (2003) syn et sted for kommunikasjon og sosial omgang, men også et demokratisk sted der ulike interesser og konflikter kommer til syne. Han mener også at det

offentlige rom er et sted for demonstrasjoner, feiringer, konflikter og diskusjoner. Selv om man i enkelte land har sett at det slås ned på demonstrasjoner hevder McInroy (1999) at det offentlige rom ikke bare bør huse utvalgte væremåter eller begrensede aktiviteter. I stedet bør det offentlige rom være et sted som inkluderer et bredt spekter av byens liv, og sees som en ressurs som har verdi for menneskene i byen.

Vår tilstedeværelse blant andre mennesker i byen har Pløger (2001) kalt *det uformelle fellesskapet*. I dette legger han at folk som ikke kjenner hverandre bruker byen samtidig. Det uformelle fellesskapet oppstår overalt og til enhver tid. Det er et resultat av at byformen skaper nærhet, samtidighet og gjensidighet i sosiale prosesser og relasjoner. Richard Sennett (1990) mener at de fremmede rundt oss virker truende. Det trygge, kjente, og tilliten blant folk som ofte preger bygdesamfunn, er ikke til stede i byen slik han ser det. Man vet derfor ikke hva man kan forvente av den fremmede, noe som kan gjøre opplevelsen i byen, blant fremmede, til noe negativt. Sennett mener dessuten at det protestantiske mennesket ønsker å komme vekk fra ”de fremmede andre”, og heller foretrekker å være alene. Mennesker ønsker å flykte fra det offentlige rommets overfladiskhet og fremmedhet, mot det ”indre rommets” sannhet og nærhet. Med denne tilnærmingen er utgangspunktet at mennesket er et usosialt vesen som søker vekk fra fellesskapet i det offentlige rom. Berman (1987:143) mener derimot at byen er ”*et rum där man kunde vara privata offentlig, intimt tillsammans utan att vara fysisk ensamma*”. I det offentlige byrommet, slik som plasser og torg, har man ulike steder å møte andre der man møter folk man ikke kjenner, noe som virker positivt. Et eksempel på at det uformelle fellesskap representerer noe positivt er ”*the world of appearances*”, som Steve Pile (1996:224) kaller det. I dette legger han at vi er iakttakere i det offentlige rom. På gaten, på torget eller på kaféen vil vi *se på* og *beskue*. Overalt skapes det sosiale konfigurasjoner hvor vi alle samtidig og gjensidig er subjekter og objekter; aktører og tilskuere. Her er ikke den fremmede en trussel, men en inspirasjon. Det attraktive ved slike fellesskap er at de ikke planlegges, men oppstår av seg selv. Dette er en form for uformelt fellesskap som etableres gjennom blikket og sansene (Simonsen 2001). Et eksempel på dette er å sitte på Karl Johan og se på gatemusikantene sammen med andre fremmede. Det man har til felles er opplevelsen og nytelse av det som skjer. Man snakker sjelden med hverandre. I høyden veksler man blick og kanskje et smil, men ellers er oppmerksomheten rettet mot samme begivenhet.

## Oppsummering

Stedsbegrepet er ikke entydig og brukes på mange ulike måter. Det henviser både til konkrete geografiske områder eller bygninger, men brukes også mer abstrakt. Sted kan dessuten henvise til ulike geografiske nivåer, som et gatehjørne eller en hel by. Det finnes ulike forståelser av sted avhengig av fagdisiplin og ståsted. Gjennom historien har stedsstudier fokusert på sted både som unike regioner, som en funksjon av avstander, som strukturer i det kapitalistiske system og som subjektive opplevelser. Som vi har sett forstås sted i nyere samfunnsforskning som noe relasjonelt der sted er konstituert av relasjonene mellom steder og mennesker. Her sees steder som dynamiske og i stadig endring. I dette kapitlet har jeg også vist hvordan vårt forhold til steder mer konkret utspiller seg. Steder er blant annet gjenstand for ulike forestillinger og representasjoner, som har betydninger for våre holdninger og praksis. Det eksisterer dessuten en rekke forventninger og forestillinger om hvilken type adferd som er passende på steder, og hvilke personer som hører hjemme på steder. Ekskludering er et sentralt begrep her, men også hvordan våre sosiale posisjoner og vår identifisering med steder påvirker våre meningsdannelser. Forståelsene og begrepene som er gjennomgått danner det teoretiske rammeverket for oppgaven. I det neste kapitlet vil jeg ta for meg metodologien for den videre analysen.



## KAPITTEL 3: METODISKE VALG OG VURDERINGER

### Innledning

I dette kapitlet tar jeg for meg de metodologiske valg og vurderinger jeg har gjort. I den første delen av dette kapitlet gjør jeg rede for sosialkonstruktivismen, som er den vitenskapsteoretiske retningen oppgaven er orientert omkring. I kapitlets andre del presenterer jeg de metodiske valgene som følger av problemstillingene for oppgaven. I tredje del viser jeg hvordan jeg har produsert data, og har underveis noen kritiske kommentarer til valgene jeg har gjort. I fjerde del redegjør jeg for hvordan jeg har bearbeidet og analysert materialet mitt, mens jeg i siste del viser jeg hvordan jeg har bygget opp kart og grafer som presentasjonene observasjonene mine.

### Vitenskapsteoretisk orientering

Sosialkonstruktivistene reiser fundamentale spørsmål om det erkjennelsemessige, og mener at virkeligheten formes gjennom vår erkjennelse av den (Rasborg 2004). For å skaffe seg kunnskap om noe må det nødvendigvis være et subjekt som erkjenner, og et objekt som erkjennes. Siden begreper er verktøy for erkjennelsen og begrepene finnes i språket, er det å erkjenne noe ensbetydende med å kunne uttrykke det språklig. Erkjennelse kan derfor beskrives som en relasjon mellom språket og det sies noe om. Men hvilket erkjennelsesteoretisk utgangspunkt ligger til grunn i sosialkonstruktivismen? Burr (1995) mener at svaret ligger i antiessensialismen som ser individet og samfunnet som produkter av sosiale prosesser, der det ikke finnes noen forutgått natur som er bestemmende for utformingen av individ eller samfunn. Det er ikke en naturgitt essens i oss som gjør oss til den vi er. Dette betyr at menneskelig viten ikke er noe evig og allmenngyldig, men at vår viten derimot påvirkes av den sosiale og kulturelle sammenhengen den oppstår i (Rasborg 2004). Det betyr i sosialkonstruktivistiske øyne at vår verden, inkludert vi selv, er produkter av sosiale og diskursive prosesser.

Man kan si at sosialkonstruktivismens mest grunnleggende spørsmål er hvordan vi skal forstå forholdet mellom tenkning og virkelighet, altså mellom subjekt og objekt, og hvordan dette uttrykkes i språket. Rasborg (2004) hevder at språket derfor er en forutsetning for vår tenkning og at dets begreper er bestemmende for hva vi er i stand til å tenke. Språket er dessuten en form for sosial handling, hvor det å si noe er ensbetydende med det å gjøre noe, som for eksempel å gi et løfte eller å stille et spørsmål. Språket blir slik sett konstituerende for virkeligheten og et verktøy for vår erkjennelse av den. Fordi språket er sentralt for å forstå

sosiale fenomener brukes ofte diskursanalyse som metodologisk tilnærming. Men språket er ikke den eneste formen for relasjonell meningsdannelse som legges til grunn for sosialkonstruktivistiske analyser. Andre former for relasjonell meningsdannelse kan også legges til grunn, slik som kultur, praksis, normer og roller som beskriver ulike sosiale konvensjoner (Esmark m.fl. 2005). Sosiale konvensjoner kan forstås som ”regler” for interaksjon mellom mennesker eller mellom mennesker og ting. De beskriver meningsinnholdet som er knyttet til et bestemt sett av relasjoner. De er dermed ikke forankret i lingvistikken, men snarere i sosiologiens spørsmål om hvordan sosial orden oppstår gjennom sosial handling og adferd. Sosialkonstruktivismen overtar slik sett sosiologiens forståelse av konstruksjonen av den sosiale virkeligheten. Språk ansees dermed som en av flere former for sosial interaksjon. Sosiale konvensjoner kan derfor ikke reduseres til kun å gjelde språklige regler. Den analytiske konsekvensen av dette er at sosialkonstruktivistiske analyser først og fremst er opptatt av de sosiale konvensjoner som utgjør den sosiale virkeligheten, der språket bare er en del av dette.

Når man analyserer sosiale fenomener ser man heller på dynamiske sosiale prosesser fremfor statiske strukturer i følge Burr (1995). De sosiale prosessene er med andre ord konstituert gjennom sosial praksis og interaksjon mellom mennesker, mener Rasborg (2004). *Sannheten* eller vår viten og oppfatning av virkeligheten, avhenger både av de som deltar i de sosiale prosessene og hvilke sannheter som blir akseptert som gyldige. Gjennom daglig interaksjon med andre, mener Rasborg at det foregår det en kamp om hva som er sant og falskt, og at det utvikles felles aksepterte sannheter om verden. Derfor vil det oppstå ulike sosiale konstruksjoner av verden der noen typer handlingsmønstre er akseptert mens andre er utenkelige. Den sosiale konstruksjonen av viten og sannhet får dermed konkrete sosiale og materielle konsekvenser.

I følge Esmark m.fl. (2005) er klassiske filosofiske diskusjoner om ontologi og epistemologi opptatt av hvorvidt virkelighet og viten enten er objektiv eller subjektiv. Sosialkonstruktivismen legger derimot til grunn et virkelighetsperspektiv som må sees som et tredje selvstendig perspektiv der virkelighet og viten er avhengig av relasjoner. Relasjoner finner sted mellom mennesker eller mellom mennesker og ting. De gir dermed mulighet for en selvstendig sosial virkelighet som ikke består av objekter eller subjekter *i seg selv*, men av meningene som tillegges relasjonene mellom dem. Dette perspektivet kalles også relasjonisme;

”...det er således ikke den individuelle bevidsthed (tanke, erfaring), der er grundlaget for mening, skaber sproget eller oppdager verdens indretning. Mening fødes gennem koordination mellem personer – gennem aftaler, forhandlinger, bekræftelser. Anskuet fra dette udgangspunkt går relationer forud for alt, hvad der er begribeligt. Intet eksisterer for os – som en begribelig verden af objekter og personer – før der er relationer” (Gergen 1999:48).

Relasjonene er altså essensielle for vårt forhold til verden og menneskene rundt oss. Våre tanker og erfaringer gir grunnlag for relasjonell meningsdannelse. Relasjonene bidrar til at vi, gjennom vår bevissthet, kan ordne verden til noe meningsfullt. Metodologisk sett er målet for sosialkonstruktivismen dermed å undersøke meningen i relasjonene mellom mennesker eller mellom mennesker og omgivelsene.

Sannheten er som vi ser ikke noe som er gitt på forhånd, men utvikles historisk gjennom det vi gjør og sier. Slik sett inneholder sosialkonstruktivismen et endringsperspektiv, og har klare likhetstrekk med teorien om det relasjonelle sted som jeg gjorde rede for i forrige kapittel. Dersom de samfunnsmessige fenomener er kulturelt og sosialt skapt betyr det at de også er historisk foranderlige. I tråd med dette mener Collin (2003) at vår viten om samfunnet ikke er entydig, men at den vil forandre seg i takt med samfunnet. Man kan derfor ikke si at enkelte forståelser av verden er riktige mens andre er gale. Vår forståelse av verden er subjektiv og den ene forståelsen er ikke bedre eller mer sann enn den andre (Burr 1995). Som vi ser er det sosioromlige en kombinasjon av at mennesket subjektivt oppfatter sine omgivelser og samtidig er del av sosioromlige og kulturelle prosesser som påvirker dets forhold til steder. Med bakgrunn i denne vitenskapsteoretiske orienteringen vil jeg i analysen drøfte hvordan intervjupersonene konstruerer byrommene i Asker.

## Metodologiske valg

Hvilken type metode man bør velge for sitt forskningsprosjekt bør styres av hvor godt egnet den er til å besvare oppgavens problemstillinger (Fossåskaret 1997). For meg som undersøker sosiokulturelle stedsprosesser og hvordan folk opplever sentrumstorgene i Asker, er det viktig å få dybdekunnskap om fenomenet jeg forsker på. Derfor har det vært naturlig å velge en kvalitativ tilnærming. I denne delen av kapittelet tar jeg for meg hva kvalitativ forskning innebærer og hvordan man kan triangulere ulike metoder, før jeg ser på hva som avgjør forskningens kvalitet og hva det betyr å forske på sin egen kultur. Til slutt ser jeg nærmere på det kvalitative forskningsintervjuet.

## ***Kvalitativ forskning og triangulering***

Da jeg gikk i gang med prosjektet spurte jeg meg selv hvordan jeg skulle finne ut av folks bruk av torgene i Asker og hvilke grunner som lå bak deres valg. Jeg ønsket å forstå *hvilke betydninger* de tilla torgene og *hva* som påvirket dem i deres valg av steder å oppholde seg. En kvalitativ tilnærming ble derfor et naturlig valg for forskningen. Tidligere i dette kapittelet har jeg vist hvordan begrepene sannhet og kunnskap problematiseres innen sosialkonstruktivismen. Dette innebærer blant annet at det ikke finnes *en* riktig sannhet, men mange ulike versjoner av hvordan et sted oppfattes. Jeg er derfor ikke opptatt av å finne frem til det ”riktige” synet på torgene, men heller vise de ulike måtene stedene oppfattes og hvordan dette påvirker folk når de velger hvor de ønsker å være i Asker sentrum.

For å forstå og forklare det sosiale fenomenet som studeres må forskeren gå dypt inn personers meningsunivers (Thagaard 2003). Derfor er samtalen et godt utgangspunkt for å få kunnskap om hvordan enkeltpersoner opplever og reflekterer over gitte situasjoner eller sammenhenger. Samtaler er likevel bare en av mange metoder innen kvalitativ forskning. Det er vanlig å bruke flere innfallsvinkler til fenomenet som studeres. Dette kan gi ulike kunnskapsdimensjoner som vil styrke kvaliteten på forskningen (Fossåskaret 1997). Utledet av problemstillingene mine vil jeg drøfte hvordan folk oppfatter torgene og hva som gjør at de bruker dem som de gjør. Som et underliggende spørsmål ønsket jeg derfor også svar på om torgene blir brukt forskjellig. For å unngå å basere studien på egne antagelser ønsket jeg derfor å få frem hvor mange som bruker torgene og om man slik sett kunne spore forskjeller. Jeg valgte derfor å observere folk som var på torgene og telle dem ut fra ulike kategorier, som jeg klarla gjennom flere innledende observasjoner. Her ville observasjonene kunne belyse omfanget av torgbruken, mens intervjuene kunne belyse individuelle opplevelser og de prosessuelle og relasjonelle sidene knyttet til torgene. Observasjonene og de kvalitative intervjuene vil dermed bidra til å svare på ulike typer spørsmål knyttet til fenomenet jeg utforsker. Jeg har dessuten valgt å se på ulike skriftlige kilder. For å dra nytte av den informasjonen disse ulike metodene kan gi, har jeg derfor valgt en triangulerende metodetilnærming for å få en så bred forståelse av torgbruken som mulig. Jeg vil nå ta for meg hva som avgjør forskningens kvalitet.

## ***Forskningens kvalitet***

I sosialkonstruktivismen er ikke kunnskap objektivt gitt, men alltid delvis situasjonsbetinget (Esmark m.fl. 2005). Dette kan knyttes til synet på at forskeren ikke er en nøytral aktør i studier der mennesker forholder seg til hverandre, men er aktivt med i prosessen. I kvantitativ

metode opererer man med begrepene reliabilitet, validitet og generalisering. Esmark m.fl. mener at disse begrepene er undertrykkende og positivistiske og at de hindrer en kreativ og frigjørende kvalitativ forskning. Lincoln og Guba (1985) har valgt å ta i bruk vanlige språkuttrykk for å diskutere funnenes sannhetsverdi og bruker heller begreper som troverdighet, tilforlatelighet, sikkerhet og bekreftbarhet. Dette støttes av Thagaard (2003) som mener at begrepene brukes for å vurdere forskningens kvalitet. Hun bruker derimot begrepene *troverdighet, bekreftbarhet, overførbarhet* noe jeg også vil gjøre her.

Men hvordan sørge for at oppgavens metoder oppfyller kravene til kvalitet? Analyse og tolkning er gjennomgående aktiviteter i hele forskningsprosessen fordi forskeren reflekterer over hvordan materialet kan tolkes helt fra feltarbeidet til avslutning av arbeidet (Thagaard 2003). Ved å redegjøre for hvordan dataene er utviklet i løpet av forskningsprosessen og diskutere sine valg og tolkninger underveis, mener Widerberg (2001) at forskeren viser sin pålitelighet. I tillegg bidrar man til å styrke troverdigheten og overbevise den kritiske leser om kvaliteten på forskningen, og dermed også verdien av resultatene. Representativitet som skal sikre et riktig antall respondenter og som uavbrutt forfølger den kvantitative forskeren, er ikke aktuell på samme måte innen kvalitativ metodebruk. For å oppnå et troverdig materiale skaffer man heller til veie så mange kilder man trenger for å ”mette” informasjonsbehovet. Dette betyr at når man opplever at ytterligere intervjuer ikke vil bidra med ny informasjon er behovet for informasjon ”mettet”. Forskeren må likevel ofre en del omtanke på hvilke begrunnelser hun har for å trenge flere intervjuer, og på begrunnelser for de konkrete valg av personer hun gjør (Fog 1994). Jeg vil underveis redegjøre for forskningssituasjonen, min relasjon til intervjupersonene og de vurderinger og valg jeg har tatt.

Bekreftbarhet refererer til tolkningen av datamaterialet og innebærer at forskeren viser et kritisk blikk på egne tolkninger (Aase 1997). Ved å vise framgangsmåten i datainnsamlingen og mitt arbeid med analysen håper jeg å synliggjøre at jeg har stilt meg kritisk til både opplysninger som er gitt og konklusjoner som er trukket. Posisjonering vil være viktig i denne sammenheng, og viser til forskerens bakgrunn som grunnlag for tolkning av funn. Et annet aspekt ved bekreftbarhet er at tolkningen kan støttes av annen forskning. I denne sammenheng kan kategorier bli anvendt for å gi en systematisk og reflektert tolkning.

Med utgangspunkt i at en studie kommer frem til sentrale trekk ved et fenomen, kan forskeren argumentere for at forståelsen i en sammenheng, kan antas å ha gyldighet også i andre sammenhenger. Tolkning og resultater er utgangspunktet for slik overførbarhet. Om forskningen er overførbar innebærer at den teoretiske relevansen kan knyttes til andre

sammenhenger (Winchester 2000). Lincoln & Guba (2000) mener at overførbarhet er en direkte funksjon av likheten mellom to kontekster. De mener at det nærmest er umulig å ha nok kunnskap til å kunne si om to kontekster er så like, at resultatene og tolkningen av forskningen er overførbar, i begrepets reneste forstand. De mener likevel at det er nok at kontekstene er tilstrekkelig like. For at man skal kunne vurdere forskningens overførbarhet, må den som gjør slike vurderinger ha tilstrekkelig informasjon om både den konteksten det aktuelle forskningsprosjektet er knyttet til, og konteksten resultatene skal overføres til. Derfor er det viktig at forskeren gjør rede for sammenhengen forskningen er gjort i, på en så detaljert og nøye måte som mulig. Oppgaven min gjør ikke krav på å ha funnet "sannheten" om torgbruken i Asker. Undersøkelsene er gjort blant et lite utvalg av intervjupersoner, og kan derfor ikke sies å gjelde for innbyggerne i Asker generelt. En tilsvarende undersøkelse utført av en annen forsker, blant andre intervjupersoner og på et annet tidspunkt vil sannsynligvis komme frem til et annet resultat. Dette er også en av innvendingene til kvalitative metoder, i følge Thagaard (2003), som hevder at å etterprøve kvalitative undersøkelser vanskelig lar seg gjøre. Likevel har resultatene verdi fordi oppgaven drøfter hva som påvirker folks konstruksjoner av steder i byen. Det er flere steder som opplever de samme utviklingstrekk som Asker sentrum. Forskningen kan derfor være overførbar til andre steder som har likhetstrekk med Askers urbane byutvikling.

For å se nærmere på noe av bakgrunnen for forskningsopplegget mitt vil jeg i neste avsnitt drøfte problemstillinger knyttet til det å forske på egen kultur.

### ***Forskning på egen kultur***

Å forske på fenomener i egen kultur kan være en utfordring fordi man har et forhold til den kulturen fenomenet inngår i. Feltarbeid har tradisjonelt innebært å reise til en fjern kultur, langt fra forskerens hjem og dagligliv. Forskeren har nærmet seg felten som en fremmed, en som kommer utenfra og er ukjent med den virkeligheten som skal studeres. Denne posisjonen har i følge Paulgaard (1997) vært ansett som en forutsetning for innsikt. Både gjelder dette å forske på et ukjent geografisk sted og et krav om at forskeren arbeider ut fra en ikke-viten om det sosiale rommet som studeres. Det sier seg selv at en slik ikke-viten vil være vanskelig å oppnå hvis man forsker på egne omgivelser. Kravet om en slik ikke-viten, kan leses som et uttrykk for at forskerens subjektive forutforståelse representerer en feilkilde som sperrer for tilgangen til andre aktørers meningsforståelse. Rosaldo (1993:19) sier at "*the notion of position also refers to how life experiences both enable and inhibit particular kinds of insight*". Innsikt vil fra et slikt perspektiv innebærer at forskeren må overvinne sin egen

subjektivitet for å få tilgang til andre aktørers opplevelser og tolkninger. Hennes erfaringer, meninger og fordommer knyttet til egen kultur kan både gjøre det mulig og forhindre forståelsen av ulike sider ved fenomenet. Jeg flyttet til Asker for 3 år siden og har egne erfaringer med Asker sentrum og torgene i undersøkelsen. Jeg kan derfor ikke påberope meg en ikke-viten om det jeg skal studere. Min forutforståelsen kan likevel ikke løsrives fra den kontekst jeg er en del av:

”De grunnleggende begreper om aktører, institusjoner, konvensjoner og praksiser som er en forutsetning for at vi kan identifisere fremmede aktørers virksomheter må nødvendigvis være begreper som har en mening for oss før vi kan bruke dem til å gripe meningen i fremmede virksomheter. Og den mening de har for oss henger selvsagt sammen med den måten de er innvevd i, og preget av den livsform vi er sosialisert inn i” (Guneriusen 1992 i Paulgaard 1997:73-74).

Ut fra et slikt perspektiv blir kravet til ikke-viten i studiet av samfunnsmessige og kulturelle fenomen ikke bare problematisk, men også umulig. Forståelse vil alltid innebære et prisnipp om tolkning på bakgrunn av den forutforståelse forskeren har. Min forståelse og mine erfaringer med torgene kan slik sett betraktes som en forutsetning for innsikt, snarere enn en feilkilde. Dessuten kan den både sees som en ressurs ved at jeg kjenner områdene som undersøkes, men kunne også vært en barriere dersom jeg bare hadde konsentrert meg om de tingene som var interessante ut fra eget syn. Dette har jeg forsøkt å unngå med en så helhetlig tilnærming som mulig. I undersøkelsen har jeg hatt som mål å holde egne oppfatninger på avstand for at dette verken skulle styre forskningsprosessen eller farge intervjuene. Jeg har vært åpen for intervjupersonenes ulike meninger og inntrykk og har lagt egne oppfatninger til side. Jeg har for eksempel egne preferanser på hvor jeg liker å være i sentrum, men har vært svært bevisst på at dette ikke skulle skinne igjennom og legge føringer på samtalene jeg hadde. I det neste avsnittet ser jeg nærmere på hva det kvalitative forskningsintervjuet innebærer.

### ***Det kvalitative forskningsintervjuet***

Som jeg har vist tidligere i kapittelet er sosialkonstruktivismen opptatt av relasjoner mellom mennesker og omgivelsene (Esmark m.fl. 2005). I min undersøkelse ønsket jeg å drøfte hvordan folk tolker og gir mening til sine omgivelser og relasjoner til andre rundt seg på torgene. Jeg søkte derfor dybdekunnskap om deres meningsdannelser gjennom kvalitative forskningsintervjuer. Det kvalitative forskningsintervjuet er en samtale mellom forsker og informant der forskeren forsøker å hente frem informantens erfaringer, meninger, holdninger, tanker eller følelser. Kvale (1997) hevder at svarene skal være ubesudlet og upåvirket. Målet

for samtalene er å få beskrivelser av intervjupersonenes livsverden, som etter hvert blir grunnlag for tolkning av fenomenene som beskrives. Men forskerens posisjon kan både påvirke hvordan intervjuet blir utført, hvordan spørsmålene blir stilt, og hvordan intervjupersonene svarer. Den som intervjues svarer kanskje slik han eller hun tror at forskeren ønsker. Målet er likevel å avdekke intervjupersonenes subjektive syn på en slik måte at ledende spørsmål ikke styrer svarene informantene gir. Et av målene mine under intervjuene var derfor å ikke stille ledende spørsmål som ville styre svarene i en ønsket retning. Jeg var også bevisst på å ikke komme med uttalelser som favoriserte det ene torget fremfor det andre ut fra mine egne oppfatninger. Jeg var derfor bevisst på tonefall, kroppsspråk og rekkefølge av spørsmålene for at intervjupersonene skulle oppleve full frihet til å svare på sin måte. For å trene meg på forskningsintervjuet og samtidig sjekke hvordan spørsmålsformuleringer og rekkefølge fungerte, gjorde jeg et pilotintervju med en bekjent. Enkelte av spørsmålene viste seg å fungere dårlig fordi de var for avgrensende. Derfor omformulerte jeg dem, slik at det den intervjuede kunne svare uten begrensninger eller føringer i spørsmålene.

Hittil i dette kapittelet har jeg gjort rede for den vitenskapsteoretiske retningen som denne oppgaven er orientert omkring, og drøftet de metodologiske valgene jeg gjorde knyttet til forskningsopplegget. I neste del vil jeg redegjøre for hvordan jeg har produsert data til undersøkelsen, og kommer med noen kritiske kommentarer til valgene jeg har gjort.

## **Produksjon av data**

Denne undersøkelsen gjelder for sentrumstorgene Bakerløkka og Asker torg i Asker og ble utført sommeren 2006. Heller enn å samle inn data mener Aase (1997) at forskeren produserer data. Dette henger sammen med at data skapes gjennom en tolkende prosess og at observasjonene begrepsfestes. Dersom forskeren ikke setter begrep på sine observasjoner blir de ikke til data. I denne delen av kapittelet redegjør jeg for hvordan jeg har samlet inn datamaterialet til oppgaven, hvilke vurderinger jeg gjorde og hvilke begreper og kategorier jeg har brukt.

## ***Skriftlige kilder***

Analyse av skriftlig materialet benyttes ofte i kombinasjon med intervjuer og observasjoner, slik det også er gjort i denne oppgaven. Artikler fra lokalavisen Asker og Bærum Budstikke, eller Budstikka som den også kalles, har vært en av hovedkildene i det skriftlige materialet jeg



har analysert. Jeg gikk gjennom alle utgaver av Budstikka fra 1. januar til 30. november 2006 og gjorde søk på internett for å finne relevant medieinformasjon om torgene. Jeg søkte på Budstikka.no for å finne eldre artikler om torgene enn de jeg kunne finne i de utgavene jeg fysisk gikk gjennom, men også for å sikre at jeg ikke hadde oversett noen artikler i papirutgavene. Jeg søkte i tillegg på Google.com for å sjekke om det var skrevet artikler i andre medier. Søkord som *Asker sentrum*, *torg*, *Bakerløkka* og *Asker torg* ble brukt. Jeg har inkludert enkelte av artiklene i analysen der det har vært relevant, mens flere har fungert som bakgrunnsinformasjon. Jeg har også tatt for meg kommuneplanen for Asker 2002-2016 for å få innblikk i hvordan kommunen ser for seg utviklingen fremover. Denne har vært tilgjengelig via kommunens nettsider.<sup>9</sup> Gjennom en praksisplass i Kart- og oppmålingsavdelingen i Asker fra våren til høsten 2006, har jeg dessuten hatt tilgang til historiske kartdata og sett hvordan de fysiske omgivelsene har endret seg over tid. For å få et visuelt inntrykk av hvordan omgivelsene i sentrum har endret seg med tiden, har jeg dessuten tatt for meg gamle bilder av Asker sentrum i lokalhistoriebøker. På Asker kommunes internettsider fant jeg offentlige saksdokumenter fra de politiske komiteene som har behandlet sentrumsutviklingen. Fra to av de kommunale representantene jeg intervjuet, fikk jeg dessuten en rekke interne dokumenter knyttet til sentrumsutviklingen, som mest har fungert som bakgrunnsmateriale og innspill til oppgaven. Da de skriftlige kildene er produsert til andre formål enn mitt forskningsprosjekt, har jeg vurdert dem i forhold til den konteksten de er produsert i. Jeg har hentet informasjon fra disse kildene i den grad jeg synes det har vært relevant for oppgaven. Store deler av det skriftlige materialet har likevel vært en sekundær kilde og har mest fungert som et bakteppe og en måte å skape seg et inntrykk av den historiske sentrumsutviklingen på. I det neste avsnittet vil jeg se nærmere på en observasjon som en annen datakilde jeg har benyttet.

### **Observasjon**

Kearns (2000) mener at observasjon kan brukes til å samle data som ofte er vanskelige å hente fra andre kilder. Dette mener han gjelder data man ikke kan få ved bruk av for eksempel statistikk eller intervjuer. Statistikk omfatter for eksempel ikke kulturelle koder for skikk og bruk eller dagligdagse gjøremål i et samfunn, og intervjuer gir ikke forskeren det samme innblikket som egne observasjoner kan gi. Observasjon kan derfor brukes til både å registrere bevegelser i rommet, eller få utfyllende informasjon som ikke kommer frem gjennom andre innsamlingsmetoder. Da jeg startet arbeidet med denne oppgaven gjorde jeg 10 innledende observasjoner i perioden fra 8. mai til 18. august 2006, for å få et bilde av situasjonen på de to

---

<sup>9</sup> [www.asker.kommune.no](http://www.asker.kommune.no)

torgene. Observasjonene ble gjort på ulike tidspunkter på døgnet. Jeg ønsket å finne ut mer om hva som skjer på torgene, hvem som er der og hva de gjør. Dette var spørsmål som ledet meg gjennom observasjonene med sikte på at den videre produksjonen av data skulle være hensiktsmessig i forhold til oppgavens formål og problemstillinger og for å unngå å kategorisere feil under behandlingen av det empiriske materialet. Videre valgte jeg å telle folk på torgene før jeg satt i gang med intervjuene. Dette gjorde jeg både for å få bakgrunnsinformasjon om hvordan torgene blir brukt og som utfyllende informasjon i forhold til det som kom frem i intervjuene. Slik mente jeg å kunne få et bredt grunnlag å tolke funnene på. Under tellingene var jeg en såkalt ”fullstendig observatør” (Wadel 1991) som ikke deltok i aktivitetene på torget. Thagaard (2003) problematiserer hvordan forskeren som observatør kan komme i fare for å påvirke de som observeres ut fra sin tilstedeværelse, noe jeg var oppmerksom på underveis. For ikke å skille meg ut forsøkte jeg å være så anonym og diskret som mulig. De som var på torgene da jeg talte, ville antageligvis vært der og gjort ting på samme måte uavhengig av om jeg var der eller ikke.

For å undersøke om torgene er målet for folks vandring eller om de bare gikk forbi, delte jeg folk inn i kategoriene ”brukere” og ”forbipasserende”. De som stoppet opp og var på torgene definerte jeg som ”brukere”, mens de som ikke stoppet ble definert som ”forbipasserende”. Man kan innvende at de forbipasserende ikke er brukere, fordi de ikke stopper opp på torgene og oppholder seg der. Jeg har likevel valgt å inkludere dem i undersøkelsen, fordi de bidrar til å vise hvem som er i kontakt med torgene. Det var ikke mulig å sjekke om en person som passerte torget, kom tilbake samme vei. Derfor kan antall forbipasseringer inkludere folk som for eksempel passerer torget, gjør et ærend for så å passere torget igjen. Under de innledende observasjonene fant jeg ut at det var mange mulige måter å kategorisere brukerne av torgene på. Jeg kunne blant annet kategorisere dem i forhold til alder eller hva de holdt på med. Jeg bestemte meg for en aldersinndeling og delte dem i kategoriene barn, ungdom og voksne.<sup>10</sup> Ut fra observasjon alene kan det være vanskelig å anslå folks alder og dermed også si hvilken gruppe de tilhører. Når går man fra å være barn til å være ungdom, eller fra ungdom til voksen? Ofte er dette et spørsmål om hvor ung (eller gammel) man selv føler seg. Aldersvurderingene jeg la til grunn ble derfor skjønnsmessige og kan være gjenstand for feilvurderinger som påvirker materialet. Jeg vurderte også å kategorisere brukerne ut fra hva de holdt på med, men vurderte at dette verken var formålstjenelig for undersøkelsens problemstillinger eller håndterlig ut fra de gitte ressurser jeg hadde tilgjengelig.

---

<sup>10</sup> Telleskjema finnes i appendiks som vedlegg nr.

Jeg deltok også som observatør på et internt møte i planavdelingen i Asker kommune der fremtidsplaner for Asker sentrum var et av temaene. Dette ga meg både innsikt i den historiske utviklingen i Asker og hvilke planer kommunen har for den fremtidige utviklingen av sentrumsområdet. Dette har vært nyttig bakgrunnsinformasjon i arbeidet med oppgaven. Under vil jeg redegjøre nærmere for tellingene jeg gjorde av folk på torgene.

### ***Telletidspunkter***

Opprinnelig hadde jeg tenkt å gjennomføre to telleperioder for å få frem sesongvariasjoner. Fra egen erfaring visste jeg at det var lite aktivitet på torgene på vinterstid, og bestemte meg for en sommertelling og en høsttelling. Den første tellingen var ment å starte rett etter sommerferien i uke 34 i 2006, for at ikke skolebarn og feriegjester skulle gi unormalt høye utslag. Høsttellingen planla jeg å utføre mens været fremdeles tilsa utetemperatur, og før uteserveringen var avsluttet. En forutsetning for tellingene var at det ikke skulle være spesielle arrangementer på telletidspunktene, som ville gitt kunstig høye tall. For å holde klimafaktoren nøytral var det også en forutsetning at tellingene skulle gjøres på dager med godt vær, det vil si sol eller lettskyet pent vær. Jeg startet sommertellingen som planlagt tirsdag 22. august. Sommerværet slo imidlertid raskt om og var svært variabelt, med en god del regn som hindret flere tellinger. Derfor besluttet jeg å samle alle tellingene til en periode å utføre dem så snart været tillot det. Tellingene ble gjennomført på to tirsdager, to torsdager og to lørdager og ble avsluttet torsdag 7. september 2006. Fordelingen på ulike ukedager gjorde jeg for å unngå tilfeldigheter som en enkeltstående ukedag kunne gitt, og for å få frem variasjon både i dagsforskjeller og over tid. Valget av dager ble gjort ut fra mine observasjoner, der jeg registrerte at tirsdager var en egnet dag fordi volumet hadde ”normalisert” seg etter helgen. Torsdager ble valgt for å få et opphold mellom forrige telling og lørdagene ble valgt fordi det er en typisk folksom dag i sentrum, slik jeg hadde observert.

For at ikke dataene skulle bli for omfattende, valgte jeg å ta for meg ett tidspunkt for de ulike dagene. Jeg hadde observert at det var en del aktivitet rundt lunsjtider både på ukedagene og i helger. Derfor valgte jeg å telle folk på torgene klokken 12.00. I tråd med lignende tellinger i Norge og Danmark (jf. henholdsvis Statens vegvesen 1998, Gehl & Gemzøe 2003) bestod telleperiodene av kvarterstillinger. Jeg talte derfor på Bakerløkka fra klokken 12.00-12.15 og på Asker torg fra 12.20-12.35. Tallene ble etterpå ganget med fire for å gi et gjennomsnittlig mål for timesaktiviteten. Deretter er de samme ukedagene lagt sammen og gitt en gjennomsnittsverdi.

Det tar bare noen minutter å gå fra det ene torget til det andre, og fordi jeg var alene om tellingene valgte jeg å telle på Bakerløkka først og så på Asker torg, et tilfeldig valg. Jeg vurderte å bytte på rekkefølgen i annenhver telling, for å unngå at Asker torg lå 20 minutter etter hver gang. Jeg vurderte likevel at det var bedre å ha denne systematiske tidsforkyvnningen enn å få mulige tilfeldige feil. Man kan innvende at tellingene burde foregått på samme tidspunkt for de to torgene. Dette var imidlertid vanskelig gitt tiden og ressursene jeg hadde tilgjengelig i arbeidet med oppgaven. Det er mulig at forskyvningen kan ha gitt utslag i resultatene, men tellingene er gjort om til timesaktivitet som tilsier aktiviteten mellom kl. 12.00 og 13.00 for begge torg. Dermed henviser tellingene til timesaktiviteten, heller enn til tellersnittet. Man kan innvende at tellingene burde blitt gjort på flere ulike tidspunkter på dagen. Dette ville kunne ha gitt et bredere bilde av hvordan folk bruker torgene, enn det ett enkelt tidspunkt kan. Mitt valg var som nevnt knyttet til dataomfanget, og samtidig hensiktsmessigheten av en omfattende kartlegging av folks bevegelsesmønster. Jeg vurderte at en mindre telleundersøkelse ville gi meg informasjon som komplimenterte intervjuene, samtidig som at undersøkelsens hovedfokus er å drøfte hvordan folk konstruerer torgene.

Produksjonene av data til denne oppgaven har også inkludert intervjuer med folk som bruker torgene og representanter fra kommunen. I det følgende vil jeg vise hva som ligger bak min valg av intervjupersoner og hvordan jeg har rekruttert dem.

### ***Valg og rekruttering av intervjupersoner***

Da jeg skulle velge ut intervjupersoner som kunne gi meg et inntrykk av torgbruken tenkte jeg først og fremst på bredden av potensielle intervjupersoner. Jeg ønsket for det første å ha brukere av torgene fra forskjellige samfunnsklasser. Dessuten ønsket jeg meg folk som hadde deltatt i planleggingen og utformingen av torgene og det politiske arbeidet forbundet med torgenes tilblivelse. Jeg har intervjuet 16 personer i denne undersøkelsen. 13 av disse er brukere, mens 3 er representanter fra Asker kommune. Alle intervjuene ble gjennomført i perioden 2. august til 14. oktober 2006.

Jeg bestemte meg for å følge kategoriene jeg hadde valgt for tellingene av folk på torgene, og ønsket derfor både unge og eldre i min informantportefølje. Jeg valgte å utelukke barn som mulige intervjupersoner, fordi jeg regnet med at barn stort sett var sammen med sine foreldre på torgene, og at de ikke selv hadde bestemt at de skulle dit. Jeg ville heller forsøke å få informasjon om deres aktiviteter på torgene, dels gjennom observasjoner og tellinger, og dels gjennom foreldrenes uttalelser. Når det gjelder ungdom kan det, i likhet med barn, stilles en rekke metodiske og etiske spørsmål knyttet til dem som intervjupersoner. Ruud m.fl.

(2005) hevder at ungdom representerer en sårbar gruppe, der det å forme sin identitet både i forhold til venner og familie, og i forhold til stedet de bor på står sentralt. De mener at ikke alle er like reflekterte eller har meninger om temaer som etterspørres, og svarene kan derfor tolkes i lys av dette. Samtidig er det viktig å ta ungdom på alvor, noe jeg har gjort i denne undersøkelsen, på lik linje med de øvrige intervjupersonene. Deres røster er viktige bidrag til meningsdannelser om torgene. I ungdomsgruppen ønsket jeg synspunkter fra begge kjønn. Jeg lurte på hvordan jeg skulle få ungdommer i tale og vurderte å ta kontakt med noen av de som var på ungdomsklubben Kira i sentrum. På vei dit så jeg imidlertid to jenter som satt på det ene torget, som jeg valgte å spørre om en samtale. De hadde tid og svarte villig på mine spørsmål. De var begge rundt 17 år, fra Asker og gikk på en lokal videregående skole. Intervjuet ble gjennomført på pyramiden på Bakerløkka.

Jeg observerte dessuten underveis at en del skatere oppholdt seg på torgene. Jeg bestemte meg derfor for å gjøre et forsøk på komme i kontakt med disse. Både sosialt og aldersmessig er jeg et stykke fra denne gruppen, og var både litt redd og litt usikker på hvordan jeg skulle få dem i tale. Da jeg en dag satt på Asker torg og observerte folk, var det noen skatere der. Etter en kort vurdering som handlet om mitt eget mot, gikk jeg bort og spurte om å få snakke med dem. De svarte velvillige på alle mine spørsmål og var virkelig hyggelige. Intervjuet ble gjennomført på en benk på Asker torg. Begge var 19 år og fra Asker. Denne lille episoden vil stå igjen som en av oppgavens små opplevelser, som gjorde meg litt mer modig og litt mindre redd for det ukjente.

Blant de voksne brukerne observerte jeg at voksne med barn, godt voksne i 50 til 60-årsalderen og seniorer var hensiktsmessige underkategorier. Som tidligere nevnt er det vanskelig å anslå folks alder ut fra observasjon alene. Vurderingene ble dermed gjenstand for skjønn, der jeg forsøkte å rekruttere intervjupersoner som tilnærmingsvis representerer de tre gruppene. I kategorien voksne med barn kom jeg på ulike tidspunkter i kontakt med to småbarnsmødre på Bakerløkka, som hadde med seg barna sine. Det var derfor lett å plassere dem i denne brukergruppen. Under begge intervjuene satt vi oss i foajeen i Kulturhuset for å få ro til å snakke. Jeg rekrutterte tre eldre personer ved å gå inn på kafeteriaen på Asker seniorsenter. På det tidspunktet var det nesten fullt i kafeteriaen. Jeg valgte å gå bort til et bord med to damer. De var villige til å la seg intervju, selv om den ene var noe skeptisk, fordi hun ikke følte at hun hadde noe å bidra med. I det jeg satt meg ned kom mannen til den ene, og slik fikk jeg altså intervjuet tre i seniorkategorien. Jeg har også en voksen kvinne blant intervjupersonene. Jeg traff henne tilfeldig da vi sto å så på samme kunstutstilling i Kulturhuset. Da vi kom i snakk spurte jeg om å få intervju henne. Intervjuet foregikk også i

foajeen. Jeg har dessuten intervjuet en yngre kvinne som jeg kom i snakk med da vi begge satt og tok en kaffe på Bakerløkka en dag. Hun fortalte at hun var singel og hadde en lederjobb i Oslo. Jeg har derfor valgt å kalle henne ”yrkeskvinnen”.

For å få bredden blant informantene ønsket jeg dessuten å få tak i intervjupersoner fra ulike samfunnslag. Til nå hadde jeg en rekke tilsynelatende ressurssterke voksne intervjupersoner, som fortalte at de enten var i jobb eller hjemme i barselpermisjon. Jeg vurderte at det ville gi et uriktig bilde dersom jeg bare hadde intervjupersoner fra én sosial gruppering. Utfordringen her var å bedømme sosiale bakgrunn og status, uten å snakke med potensielle intervjupersoner på forhånd. Hvordan skulle jeg finne intervjupersoner fra en mer ressurs svak gruppe? En dag jeg satt og talte folk på Bakerløkka kom en dame bort til meg for å selge bladet ”Grip dagen”, en gratisavis for Asker og Bærum som selges av rusmisbrukere og sosialt vanskeligstilte. Hun fortalte at hun hadde mottatt sosialhjelp i de siste tre årene og var uten jobb. Jeg fortalte hva jeg holdt på med, og spurte henne hvordan jeg kunne få tak i to intervjupersoner som var vanskeligstilte. Hun rådet meg til å gå på Askerstuene og se der. Der traff jeg en mann og en kvinne som var villige til å stille opp. De fortalte uoppfordret at de var arbeidsledige, gikk på sosialen og hadde ”havnet litt på skråplanet” som de kalte det.

Blant de som deltok i planleggingen og utformingen av torgene var det naturlig å se til byplanavdelingen i Asker kommune. Her sitter kommunens forvaltningsorgan og de som styrer den praktiske og administrative delen av byplanarbeidet i Asker. Gjennom en bekjent i byplanavdelingen ble jeg introdusert for lederen der, Tor Arne Midtbø, og slik fikk jeg avtalt intervju med ham som fant sted på hans kontor. Jeg ønsket også å snakke med kultursjefen i Asker kommune, Tuss Benum, fordi jeg i et internt notat hadde lest at hun ledet arbeidet med å samle kulturelle møtesteder i sentrum, i det såkalte ”Kulturarena Asker sentrum”. Jeg kontaktet henne direkte på telefon og epost og fikk intervju med henne på hennes kontor i Rådhuset. Jeg intervjuet også Njål Nore som jobber med arealplanlegging i kommunen, som ble kontaktet per epost. Det som kom frem i samtalen med Nore viste seg å være lite relevant for oppgaven og er derfor ikke brukt.

Til slutt ønsket jeg en representant for den fysiske utformingen av torgene. En av Askers eiendomsutvikleren har vært meget sentral på begge torg. I intervjuet med plansjef Midtbø kom det frem at dette selskapet har finansiert pyramiden på Bakerløkka og eier flere av bygårdene i sentrum. Jeg tok derfor kontakt med daglig leder for å avtale et intervju. Etter en lang rekke forsøk på å nå ham på telefonen, måtte jeg derimot innse at han ikke var tilgjengelig for et bidrag til denne oppgaven.

Alle intervjupersoner ble informert om hva prosjektet gikk ut på i forkant og jeg ba om deres samtykke før samtalen startet. I forkant av intervjuene utarbeidet jeg et informasjonsskriv som forteller om undersøkelsen min. Alle jeg har intervjuet, bortsett fra de fire ungdommene, tok i mot skrivet. Jeg informerte derfor ungdommene ekstra om deres rettigheter, og fortalte at de når som helst kunne trekke seg fra intervjuet uten å oppgi grunn. Alle brukere er anonymisert for å beskytte deres identitet. Som offentlige personer var derimot representantene fra kommunen ikke opptatt av dette og fremstår med sine faktiske navn. Brukerne har fått fiktive navn i alt det skriftelige materialet. Det er ingen personopplysninger som er lagret elektronisk som kan spore intervjupersonene til oppgaven. Forskningsprosjektet er dessuten rapportert inn til Norsk Samfunnsvitenskapelige Datatjeneste AS, slik man plikter ved behandling av personopplysninger. I det neste avsnittet ser jeg kort på gruppeintervjuene jeg har utført.

### **Gruppeintervjuer**

Gruppeintervjuer er en inngangsport til å få flere intervjupersoner i tale på samme tid. Ryen (2002) hevder at gruppeintervjuer kan være en gunstig måte å få frem ulike synspunkter på, ved at en informants uttalelser kan trigge andre i gruppen til å komme med sine refleksjoner. Imidlertid kan også gruppeintervjuer virke som en hemske ved at enkelte informanter kan virke dominerende, mens andre i gruppen blir stille. Det kan også eksistere et visst maktforhold blant intervjupersonene i gruppen, der enkelte er redd for å si sin mening av bekymring for hva mer dominante gruppemedlemmer synes om det de sier. Jeg har hatt tre gruppeintervjuer. Det ene var med de to unge jentene på pyramiden på Bakerløkka. Det andre var med de to skaterne på Asker torg og det siste var med de tre på seniorsenteret. Jeg så at jeg antagelig ikke ville få dem i tale hver for seg og tok derfor avgjørelsen om å intervju dem sammen. Jeg var underveis oppmerksom på fallgruvene ved gruppeintervjuer og forsøkte å spørre alle underveis og spille ordet over til den som var mer stille i gruppen. Dette fungerte tilfredsstillende og jeg mener at jeg derfor fikk frem meningene til alle intervjupersonene.

I den neste delen vil jeg gjøre rede for hvordan jeg har bearbeidet og analysert disse dataene.

### **Bearbeiding og analyse av datamaterialet**

Når man analyserer et kvalitativt datamateriale kan man tolke det ut fra to ulike analysenivåer. Det første er et emisk analysenivå som innebærer at man inntar en ”innenfra” posisjon der forskeren på en empirisk måte bearbeider dataene (Rudie 1997). Dette innebærer at

intervjupersonenes egne ord og begreper gjerne benyttes i en gjenfortellende form. Forskeren vil gjennom sitt utvalg likevel foreta en viss tolkning på dette nivået. Det etiske analysenivået innbærer at forskeren har et "utenfra" perspektiv og i stor grad trekker inn teori og tolkning i arbeidet med materialet, for å få en dypere forståelse av fenomenet som undersøkes. I analysekapitlene har jeg variert bruken av emiske og etiske analysenivå, der jeg til dels både har gjenfortellende sitater fra intervjupersonenes beretninger og samtidig trekker inn teori og egne tolkninger underveis. Under kommer jeg nærmere inn på hvordan jeg har bearbeidet og analysert materialet mitt ved bruk av kategorier.

### ***Kategorisering av informasjon fra intervjuer***

Tolkning av data kan operasjonaliseres gjennom kategorier og kategorisering. I metodisk sammenheng er det i følge Aase (1997) viktig å avdekke ulike syn på det samme fenomenet, og se hvordan de kategoriserte observasjonene inngår i meningsbærende diskurser om et gitt tema. Vi skaper orden i tilværelsen gjennom å gi fenomener rundt oss mening. En måte å skape slik meningsbærende orden er gjennom kategorier. Kategoriens mening kan derimot variere mellom blant annet kjønn, yrker, sosial status og generasjoner. Det er derfor ikke gitt at en kategori oppfattes likt av alle som besitter den. For å kunne tilegne seg intervjupersonenes kategorier mener Aase (1997) at forskeren må stille seg fire spørsmål. For det første må hun kartlegge hvilke kategorier informantene har i tilknytning til et gitt tema. Deretter må hun finne ut hvordan kategoriene er konstituert, altså hvilket meningsinnhold kategoriene har. For det tredje må man spørre seg hvordan informantene relaterer kategoriene til hverandre, for til slutt å identifisere hvilken kontekst informantene setter observasjonene inn i. Når jeg i denne oppgaven studerer hvilke meningsdannelser som tillegges sentrumstorgene i Asker og hvordan dette påvirker bruken av dem, har det vært naturlig å starte tolkningsarbeidet med å kategorisere materialet mitt. Det har jeg gjort på følgende måte.

Først og fremst opprettet jeg en kategori for fortellingene til kommunens representanter og en for de intervjuede brukernes. Kommunens representanter ga torgene eksplisitte merkelapper som jeg lagde som kategorier, ut fra hva de mente at torgene skal være. Deretter opprettet jeg kategorier for "*torgenes historie*", "*fakta om torgene*" og "*planer og fremtidsvisjoner*". Under intervjuet med plansjefen kom det også frem informasjon om Asker sentrum mer generelt, og jeg opprettet derfor en kategori for dette. Dessuten fortalte han om ulike aktører som var involvert i sentrumsutviklingen, som dermed også fikk en egen kategori. Da jeg snakket med kultursjefen var en del informasjon knyttet til "Kulturarena Asker sentrum", som jeg opprettet en egen kategori for.



De intervjuede brukerne snakket om sine forestillinger knyttet til torgene uten å gi dem eksplisitte merkelapper. Jeg opprettet derfor kategorier ut fra mine tolkninger av innholdet i deres fortellinger, som reflekterer deres inntrykk og konstruksjoner. Deretter opprettet jeg en kategori for hvem de mente tilhørte eller passet inn på torgene, og en for hvilken type adferd de mente var passende. Jeg opprettet også kategorier for hvordan de bruker torgene, hvilke normer og verdier de mener eksisterer der og til slutt en kategori om hvilken stemning og hva torgene signaliserer. I de påfølgende analysekapitlene vil jeg gjennom mine tolkninger vise hvilke meningsinnhold intervjupersonene gir kategoriene, hvordan de relaterer kategoriene til hverandre og hvilke kontekst de setter dem inn i.

Kategoriseringen av materialet er ikke bare basert på intervjuene jeg har utført men også på ulike skriftlige kilder. Dette redegjør jeg for i neste avsnitt.

### ***Kategorisering av skriftlige kilder***

Når det gjelder det skriftlige materialet gikk jeg frem på følgende måte for å kategorisere disse kildene. Jeg opprettet en kategori for *"historisk informasjon"*, der jeg samlet gamle bilder og historiske kart fra sentrumsområdet. Fra kommuneplanen kategoriserte jeg den relevante informasjonen i *"fakta om Asker"*. Fra medieomtalen om torgene kategoriserte jeg først og fremst artiklene ut fra om de omhandlet Bakerløkka eller Asker torg. Av artiklene som omhandlet Bakerløkka opprettet jeg underkategorier knyttet til *"aktiviteter og folk på torget"* og *"kunst, utsmykning og aktiviteter i Kulturhuset"*. Den siste underkategorien ble valgt fordi jeg var nysgjerrig på om slike aktiviteter kunne ha sammenheng med at folk brukte torget. Artiklene som omhandlet Asker torg samlet jeg i underkategoriene *"skating"*, *"utbygging av "Vasen" "*, *"aktiviteter og folk på torget"* og *"kunst og utsmykning"*. Selv om det var relativt få avisartikler som omhandlet torgene, har de vært nyttige for oppgaven og jeg har brukt dem der det har vært relevant.

I denne delen av kapittelet har jeg vist hvordan jeg har bearbeidet og analysert materialet i undersøkelsen. I den neste og siste delen vil jeg kort gjøre rede for hvordan jeg har laget kartpresentasjonene av observasjonene og tellingene mine.

### **Kartpresentasjon av observasjoner og tellinger**

For å visualisere observasjonene og tellingene mine om hvordan torgene blir brukt, har jeg valgt å fremstille resultatene i GIS-kart. GIS eller Geografisk Informasjons System, kan defineres som stedfestet informasjon. Det er et metodologisk visualiseringsverktøy som knytter samfunnsmessig informasjon til geografiske data (Longley et al. 2005). GIS-kart kan

derfor gi et meningsfullt bilde av geografiske bevegelser, slik som for bruken av torgene i Asker.

Jeg har produsert kartene til oppgaven i programmet ArcGIS. Kartgrunnlaget og kodefil for veier og bygninger fikk jeg fra Kart- og oppmålingsavdelingen i Asker kommune. I kartgrunnlaget vises veier og bygninger uten farger eller oppstrekinger. Kodefilen som definerer disse i ulike farger, ble derfor importert og lagt til for å få frem de ulike fysiske elementene i kartet. Jeg justerte enkelte forhåndsgitte koder og farger noe, for å gjøre det mer leservennlig. Eksempel på dette er blant annet at jeg slo sammen kodene for takkant og takoverbygg fordi det ikke gjorde utslag på kartets lesbarhet og for å få færre tegnforklaringer. Jeg skilte også ut og definerte enkelte lag, slik som pyramiden og vannspeilet på Bakerløkka. Disse manglet noen linjer i det opprinnelige kartet, som ville komplisere fargeleggingen av de ulike elementene. Med disse justeringene kunne for eksempel vannspeilet farges blått og pyramiden skilles ut i streklinjer, slik at den ble synlig i sin helhet. En del gatenavn lå i det opprinnelige kartet, mens jeg har lagt inn navn på bygninger som nevnes i oppgaven. Videre har jeg lagt inn pilangivelser for de traseene og retningene forbipasserende i hovedsak bruker, og som er basert på de observasjonene jeg har gjort.

En mulighet i GIS-kart er å punktfeste talte objekter for å få frem hvor noe finner sted. En slik fremgangsmåte ville gitt informasjon om hvor brukerne på de to torgene oppholdt seg. Jeg valgte likevel å ikke punktfeste brukerne av to grunner. For det første ville det innebære en langt mer omfattende registrering av brukerne ved at alle som ble talt måtte få et geografisk punkt på torgene for sin tilstedeværelse. Dette ville kreve punktfesting ved hjelp av GPS. For det andre er formålet med observasjonene og tellingene å vise et overordnet bilde av bruken og hvordan den fordeler seg mellom de torgene, ikke hvordan folk fordeler seg utover på torgene. En detaljert fremstilling av hvor folk for eksempel står eller går er med andre ord ikke vesentlig for denne oppgavens problemstillinger.

Opprinnelig var det tenkt å vise antall brukere som grafer direkte i kartet. Etter å ha prøvd ulike varianter kom jeg derimot frem til at det ble for mye informasjon i kartet, og besluttet å vise disse for seg. Grafene er fremstilt i Excel med basis i tallmaterialet fra tellingene. De viser hvordan brukere og forbipasserende fordeler seg på de to torgene både samlet og ut fra de ulike dagene. Jeg viser også fordelingen av barn, ungdom og voksne på de to torgene.

## Oppsummering

I dette kapitlet har jeg gjort rede for de metodologiske valg og vurderinger jeg har gjort i forbindelse med undersøkelsen. I sosialkonstruktivismen er sannhet og kunnskap ikke noe som er gitt på forhånd, men som utvikles gjennom det vi gjør og sier. Slik sett er vårt relasjonelle forhold til andre mennesker, og til omgivelsene essensielle for oss. Målet innen sosialkonstruktivismen er derfor å undersøke relasjonenes mening, heller enn å finne ”riktige” eller ”gale” sannheter. I kapitlets andre del gjorde jeg rede for oppgavens kvalitative tilnærming. For min undersøkelse er det viktig å få dybdekunnskap om folks konstruksjoner av torgene, noe den kvalitative forskningen kan bidra med. I denne delen har jeg også drøftet forskningens kvalitet og problemstillinger knyttet til det å forske på egen kultur. Jeg har også valgt å triangulere flere metoder, og har produsert data gjennom intervjuer, observasjon, tellinger og skriftlige kilder. Disse har jeg redegjort for i kapitlets tredje del. I fjerde del viste jeg hvordan jeg har kategorisert data fra intervjuene og de skriftlige kildene, som ledd i bearbeidingen og analysen av datamaterialet. I femte og siste del av dette kapitlet tok jeg for meg hvordan jeg har konstruert kartene og grafene som utgjør presentasjoner av observasjoner og tellinger av torgbruken.

## KAPITTEL 4: KOMMUNENS PLANER OG REPRESENTASJONER AV TORGENE

### Innledning

Gjennom de siste tiårene har Asker sentrum vært gjenstand for store ombyggingsprosjekter og endringer, inkludert torgene i undersøkelsen. I dette kapittelet ser jeg nærmere på hvilke planer og visjoner kommunen har hatt gjennom denne prosessen ut fra hva de kommunale representantene jeg intervjuet fortalte. Jeg ser også på hvilke fortellinger og representasjoner de knytter til torgene i dag.

### Asker torg

Plansjef Midtbø fortalte at kommunen anså Asker torg som "sentrum" da de arbeidet med planene for sentrumsutviklingen tidlig på 1990-tallet. Kultursjef Tuss Benum understreket dette slik; *"Asker torg: det er Asker, det!"* Hun fortalte at det var her det gamle sentrum lå tidligere og at det i mange år var naturlig at Asker torg var en sentral del av den tidligere sentrumskjernen. I intervjuene med representantene for kommunen kom det frem tre dominerende representasjoner av Asker torg. Disse ser jeg nærmere på i de følgende avsnittene.

### **Seremonitorget**

Plansjef Midtbø fortalte at under arbeidet med sentrumsutviklingen hadde kommunen klare tanker om at Asker torg skulle være plassen for store markeringer, feiringer og offisielle arrangementer. Han fortalte at de blant annet hadde markeringer som 17.mai og tenning av julegranen i tankene. I en orienteringsbrosjyre fra kommunen til publikum ligger det, i tråd med Midtbøs uttalelse, føringer for hvilke funksjoner Asker torg skal ha:

"Torget skal være kommunens offisielle festplass i sentrum, med en åpen, teglbelagt torgflate [...] Det legges til rette for torghandel, gatesalg, konserter og tilstelninger. Det legges også tilrette for en musikkpaviljong, kunstnerisk utsmykning og plassering av juletrær" (Asker kommune 1993).

Midtbø fortalte at det under byggingen av torget ble satt inn en rund opphøyning, der det var tenkt at det kunne være en musikkpaviljong. Der ønsket kommunen at 17. mai-talene skulle holdes. Etter en stund så imidlertid kommunen at det ikke fungerte og bygget derfor en

terrasse på den ene siden av torget, der det står en statue av kong Olav. ”*Dette er blitt det nye stedet for taler*” sa Midtbø og mente at det i dag fungerer bra. Kultursjef Tuss Benum bekreftet kommunens intensjon om at Asker torg skal være festplassen i sentrum og fortalte at Asker torg internt i kommunen kalles *seremonitorget*. I følge Benum holdes det taler og kransnedleggelse på dette torget, og det er her 17.maitorget ender. Gjennom det seremonielle, symbolske og høytidelige kan steder slik sett bli spesielle for enkeltmennesket. Dette kan sees i lys av hvor sterke kategorier kan oppfattes slik Aase (1997) trekker frem. Han mener at feiringen av nasjonaldagen vår er en sterk rituell markering der en rekke nasjonale symboler tas i bruk. Flagget, bunader og sangene er alle en hyllest til den romlige kategorien vi kaller staten eller nasjonen. Så betydningsfull er denne kategorien at Gud selv blir påkalt for å legitimere den poengterer Aase. Når vi synger ”Gud signe vårt dyre fedreland”, uttrykker vi på en måte at de nasjonale grensene er hellige, trukket opp av Gud selv. Aase mener derfor at det knapt er mulig å få en sterkere kategori. Benum fortalte at *seremonitorget* også brukes til andre markeringer som gir befolkningen et sted å gå for å minnes, sørge eller tenke:

BENUM: ”Vi har lurt på hvor vi skulle gå dersom vi som lokalbefolkning skulle markere en solidaritet eller hvis det skjedde noe. Da trengte vi et sted å gå. Slik som da Kong Olav døde, da alle gikk til Slottsplassen. Så vi fant ut at vi ville bruke Kong Olav monumentet. Så bruker vi det som et sted som er litt høytidelig på ett vis.”

Benum fortalte at det blant annet har vært arrangert markeringer i forbindelse med 11. september. Dette er et eksempel på hvordan en stor internasjonal hendelse, som kan gå følelsesmessige inn på mange, får en stedsforankring og et lokalt uttrykk i form av et minnested. Når slike sterke ritualer og symboler knyttes til et sted kan det bidra til å påvirke de holdningene og opplevelsene man har til stedet (Røe m.fl. 2002).

### ***Folkets torg***

Kultursjef Benum snakket også om Asker torg i forbindelse med folks hverdagsaktiviteter:

BENUM: ”Men jeg tror at torget ved siden av å være et seremonitorg også kan bli et folkets torg hvor folk kommer inn og ut av trafikksituasjonen sin.”

Hun tenkte her på togpendlerne som går forbi eller krysser Asker torg på vei til eller fra toget. Benum karakteriserte i denne forbindelse torget som et jernbanetorg, en representasjon hun også knyttet til de typer mennesker som er der og hva de gjør:

BENUM: ”Asker torg har den funksjonen som andre jernbanetorg har. Folk møtes flyktig. Det er et ingenmannsland. Slik som når man kommer reisende til ethvert sted. Man kan være anonym, jeg kan gi meg ut for noe annet, jeg er ikke til stede. Den følelsen vet du. Det er alltid mange man ikke vet hvem er.”

Slik sett kan man kanskje også si at denne representasjonene innebærer et *flyktig torg* ut fra at det betegnes som et ingenmannsland. Det at man ikke vet hvem de andre er, kan gjøre at det blir noe uforpliktende over praksisen som finner sted på torget og dermed understreke det flyktige ved torget. At Asker torg er et anonymt sted gjør at det også har andre viktige funksjoner. Kultursjefen mente for eksempel at det er en god treningsarena for psykiatriske pasienter fra Blakstad og Dikemark sykehus. Hun fortalte at mange kommer til torget for å trene på å være sammen med andre og det å være i en sosial setting. Mer lyssky aktiviteter kan også få grobunn på slike ”anonyme” steder. I følge Benum har det alltid vært en del narkotikaomsetning rundt jernbaneområdet som ligger ved Asker torg, men at volumet var større tidligere. Politioverbetjent Thue ved Asker og Bærum Politidistrikt uttaler imidlertid at narkotikasituasjonen i Asker har forverret seg, med en seksdobling av antallet narkotikabeslag i årene 1994-2004.<sup>11</sup>

Det er noe underlig at *folkets torg* forbindes med pendlere og ressursvake grupper slik det kommer frem i fortellingene til kultursjef Benum. *Folkets torg* kan for eksempel assosieres med andre sosialdemokratiske uttrykk som *folkets hus*, noe som i etterkrigstiden ofte har vært knyttet til arbeiderbevegelsen, men som også har vært samlingssted for det bredere lag av befolkningen. Man kan undres på om ikke et *folkets torg* også burde inkludere *folket*, det bredere lag av befolkningen. Det er likevel liten grunn til å tro at det er en sosialdemokratisk tanke som ligger bak denne representasjonen, ut fra det meningsinnholdet kultursjefen ser ut til å legge til grunn.

### ***Handelstorget***

Plansjef Midtbø fortalte at kommunen har ønsket å skape et handelstorg med godt besøkte butikker i bygningene rundt Asker torg og i handelsboder ute på plassen. Kultursjefen Benum mente at de kommersielle tilbudene som er planlagt ved torget vil utgjøre en viktig del av et slikt handelstorg. Midtbø trakk på sin side frem at butikkene og handelen rundt torget ikke fungerte tilfredsstillende. Han fortalte blant annet at de to bankene, som ligger vis a vis ”Vasen”, virker passivt inn på torget. Midtbø mente de ikke tiltrekker seg de store

---

<sup>11</sup> Artikkelinlegg i magasinet Grip Dagen Asker og Bærum Nr. 1/2006

brukergruppene og at det slår uheldig ut for livet på torget. Kommunens konkrete planer om å styrke Asker torg som et *handelstorg*, skisserte Midtbø slik:

MIDTBØ: ”Vi håper banken flytter ut og at vi får plass til butikker som kan trekke ut på gata med handel på fortauet. Da vil vi umiddelbart få mer liv.

Midtbø la også til at selv om enkelte av butikkene er godt besøkt, er det ikke nok til å skape liv på torget. Han trakk frem den gamle Torvgården som sto der det nye næringsbygget ”Vasen” står i dag. Den gamle Torvgården hadde flere butikker uten fasadeåpning og som i liten grad bidro til å skape trafikk på torget. Kultursjef Benum mente at den nye Torvgården ”Vasen” vil bidra til flere kommersielle tilbud og mer liv. Hun sa det slik:

BENUM: ”[Utbyggerfirmaet] Tandberg Eiendom ser ut til å bekrefte det gjennom den type virksomhet som de legger opp til. I ”Vasen” kommer det butikker, lavterskelkaféer og lignende. Og der hvor banken er og der McDonalds var, tenker de seg mye mer vitalitet.”

Dette var noe plansjef Midtbø var entusiastisk til og mente, i likhet med Benum, at de ville få inn virksomheter som trekker folk til torget og skaper liv der:

MIDTBØ: ”Når den nye Torvgården/”Vasen” ferdigstilles i september kommer det et spisested i hjørnet. Dersom disse trekker ut på gaten vil det skape liv. Det er viktig.”

Da jeg intervjuet Midtbø var det ikke endelig bestemt hvilke leietagere som fikk plass i ”Vasen”, men han fortalte at planavdelingen jobbet med å få de siste detaljene på plass i samarbeid med utbygger. Til tross for kommunens uttrykte ønske om serveringssteder som kan bidra til livet på torget, flyttet det inn en bank, et revisorfirma, en eiendomsmegler og et kopi- og reklamefirma. Slike forretningsvirksomheter kan ikke sies å bidra til livet på torget, slik som kaféer og andre mer utadrettede tilbud kan. I den delen av bygget der Midtbø så for seg et spisested, viste det seg at det flyttet inn en kjøkkeninnredningsbutikk og en møbelbutikk. En av intervjupersonene, småbarnsmoren Lene, hadde klare formeninger om hvordan slike typer butikker ville innvirke på livet på torget:

LENE: ”En kjøkkenbutikk? Det synes jeg var veldig spesielt. Man kan begynne å lure på hva de har tenkt. Hva vil man egentlig? Nei, jeg synes ikke det hører til på et torg. Det bidrar vel ikke akkurat til å live opp. Hørte også at det skal komme en møbelbutikk der. Den kan det jo hende man kan gå innom. Men jeg synes ikke det er helt optimalt med slike typer butikker der hvis man ønsker at det skal bli mer liv på torget.”

Handelsvirksomhet i bygningene som omkranser torget var imidlertid ikke det eneste som ble knyttet til denne stedsrepresentasjonen. Plansjefen trakk også frem selve torghandelen. Han fortalte at kommunen ønsker at Asker torg skal bli et aktivt torg, der folk kommer strømmende til for å handle fra ulike salgsboder. På ettermiddagen er tanken at torghandlerne skal trekke seg vekk for å gi plass til annen aktivitet. Likevel er det sider ved torghandelen som ikke fungerer i dag. Midtbø fortalte dette slik:

MIDTBØ: "Det som ikke fungerer på torget er at torghandelen ikke fungerer slik vi hadde ønsket det. Torgvognene er et kapittel for seg, de er en tragedie."

INTERVJUER: "På hvilken måte da?"

MIDTBØ: "Vel, for det første er de ikke noe pene. Dessuten ønsker vi å få en helt annen orden på torghandelen ved å få permanente torgboder som torghandlerne leier. Vi får jo nesten ikke kostet torget en gang, fordi boden der det selges blomster står der hele tiden."

Han fortalte at han var positiv til blomsterhandelen og mente at det er en aktivitet som beriker torget og gir det farge med alle blomstene som blir satt ut. Men han ønsket en mer ryddig form på torghandelen og bodene og fortalte at kommunen har intensjoner om å rydde opp. De ser blant annet for seg mer permanente torgboder, der de har mer kontroll på hvordan det estetisk fremstår. Det å skape ryddige og rene byrom kan knyttes til Sibleys (2001) teori om binære motsetninger. Det ryddig og rene er ønskelig, mens man vil fjerne det uryddige og urene. Dette kom frem under samtalen med kultursjef Benum:

BENUM: "Markeder kan fort bli litt stygt og jalla og snuskete. Og hvordan kan vi lage noen anordninger slik at det kan være salg? Hvis vi kunne klart å få til det på en interessant måte hadde det vært av det gode. Men å komme traskene med dette rasket sitt, det er ikke bra."

Bymessige opprydningsaksjoner nevnes av Mitchell (2003) for å oppnå orden og et "sivilisert" offentlig rom der uønskede elementer som ikke passer inn i gatebildet blir fjernet. I forhold til hvordan dette kunne gjøres i Asker sa Kultursjef Benum det slik:

BENUM: "Det blir politisk vanskelig å selektere hvilke typer handlere som skal få være på torget. Men man kan lage noen rammer som gjør at det er interessant for noen og ikke andre."

Benum mente at det er et eksklusivt marked i Asker og mente at folk har penger og er kravstore fordi de har vært ute og reist. Ved å skape et miljø som møter slike ønsker mente hun det var mulig å få et mer ryddig og et bedre tilbud blant torghandlerne. I følge Mitchell



(2003) ønsker myndigheter og utbyggere å rydde opp for å skape rene, ryddige og formelle byrom, som tiltrekker seg middelklassen og fjerne elementer som representerer uro og det urene, noe som kan synes som en parallell til Benums utsagn om å fjerne dagens torghandlere.

Kommunen hadde også sett for seg at stasjonen ville gi trafikk og liv til torget, fortalte Midtbø. Med sin beliggenhet og hovedinngang fra torget og hyppige togavganger mot Oslo og Drammen, trodde kommunen i følge Midtbø at de reisende ville bruke torget i større grad enn det som er tilfelle. Men ettersom mange har månedskort, går de rett til perrongen fortalte han. Og i den grad folk krysser torget er de på vei til noe annet, slik han så det. Når det gjelder stasjonsbygningen fortalte Midtbø at det var planer om å etablere et treningssenter og en restaurant der, som skal ha uteservering på torget; *”Da får vi med en gang en helt annen aktivitet. Ting som trekker folk tilbake [til torget] og at vi får mer trafikk i hele området.”* Midtbø mente at serveringssteder blir viktig for aktiviteten på torget, hvor folk kan sitte og se på livet på torget. I skrivende stund er treningssenteret på plass, mens serveringsstedet fremdeles mangler.

Selv om plansjefen peker på flere aspekter ved torget som ikke fungerer, uttrykker han også et ønske om å skape et handelssted. I sin diskursive fremstilling snakker Midtbø om torghandel, fasadeåpninger og handelsvirksomheter som potensielle kundemagneter. Asker torg fremstilles også som et *”aktivt torg”*, det vil si visjonen om at det skal *”syde av folk som kommer strømmende til for å handle”* som plansjefen uttalte det. Slike beskrivelser og begreper bidrar til representasjonen av Asker torg som et *handelssted*.

## Bakerløkka

### **Kulturtorget**

Kultur betegner mange ulike sider ved samfunnet og er slik sett ikke et entydig begrep. Mens kultur tidligere blant annet ble brukt til å forklare hvordan mennesker forandret naturen, er det i nyere geografi brukt for å beskrive alt fra egenskaper hos forskjellige folkeslag, til ulike retninger og preferanser for mat, musikk, underholdning og ikke minst livsstil (Johnston et al. 2000). Kultursjef Benum fortalte at Bakerløkka internt i kommunen blir kalt *kulturtorget*, fordi det ofte arrangeres forestillinger, musikkfremføringer og andre kulturinnslag der. Hun nevnte også den årlige lokale festivalen *”Kulturuka”*. Da arrangeres en rekke blant annet konserter og forestillinger og flere av disse finner sted på Bakerløkka. Det var også andre aktiviteter som ble knyttet representasjonen av Bakerløkka som kulturtorget. Slik plansjef

Midtbø sa det er Bakerløkka også en plass for rekreasjon, et sted folk kan sette seg ned for å nyte sola. Kultursjef Benum uttrykte det slik:

BENUM: ”På Bakerløkka er det mer å sitte og hvile og se på aktivitetene, på barna som plasker. Og det er det utformet til også, det at du kan sitte litt i periferien og kan se hvordan folk forholder seg og på hva de gjør. Slik er også kaféene ment å være, at du kan sitte på utsiden eller midt oppi.”

Her skapes det en representasjon av *kulturtorget* som rekreasjonsområde i form av både musikalske kulturinnslag og hvile. Det å beskue og implisitt bli beskuet, for å bruke Piles (1996) uttrykk: ”*the world of appearances*”, er også en del av denne representasjonen. Plansjef Midtbø fortalte dessuten om noen av torgets fysiske elementer som han mener passer inn i et rekreasjonsområde:

MIDTBØ: ”Når vi planla Bakerløkka sa vi at vi trenger vann for at bestemor og bestefar kan ta med noen smuler for å hive til endene. Hos bakeren kan de få et gammelt brød som de kan hive til ”gakkgakken”. Så banale bilder var det som solgte i idèfasen. Vannet var viktig, og det å skape aktivitet ved vannet. Det gjorde vi med steinene ute i vannet og steinkanten rundt vannspeilet der folk kan sitte.”

Da jeg observerte brukerne på torget var det ofte noen ved vannet. Folk satt på steinkantene rundt, og barn lekte ofte ved vannet eller hoppet på steinblokkene ute i vannet. I arbeidet med oppbyggingen av Bakerløkka fortalte Midtbø at kommunen ønsket flere elementer for å skape trivsel, noe folk kunne sitte på og møtes ved. Han fortalte at de hadde den blå steinen på Torgallmenningen i Bergen i bakhodet. Gjennom samarbeid med både arkitekter og geologer kom pyramiden på plass, og er i dag sitteplass for mange av torgets brukere. Stein og vann ser dermed ut til å være elementer som bidrar til at torget representeres som et rekreasjonssted.

Kultursjef Benum pekte på den estetiske utformingen og de kunstneriske innslagene på torget som viktig for oppfatningen av Bakerløkka som et *kulturtorg*. Spesielt trakk hun frem den nye skulpturen. Den har fått navnet ”Don’t be a stranger” og er det sist ankomne elementet som kompletterer området kunstnerisk, i følge lokalavisen Budstikka (17.september 2006). Med bilde av skulpturen viste artikkelen hvordan barna lekte rundt og på skulpturen, akkompagnert av messingsblåsere under avdukningen. Man kan si at artikkelen nører opp under representasjonen av Bakerløkka som *kulturtorget*.

Bakerløkka er dessuten ment å være et sted tilknyttet serveringssteder i følge kultursjefen. Plansjef Midtbø fremhevet deres betydning og mente at torget ikke hadde vært det samme uten; ”*De er kjempeviktige. Kaffebrenneriet, Misto og Baraccoa er viktige. Bare*

*Bakerløkka og Kulturhuset hadde ikke klart å skape de aktivitetene som er der i dag*” sa han. Både Kaffebrenneriet og Misto har uteservering i direkte tilknytning til torget, mens Baraccoas uteservering er mer i utkanten av torget. I forbindelse med serveringsstedene snakket kultursjef Benum om hvilke forventninger man har til tilbudet og den nye ”kaffekulturen”:

BENUM: ”Det er jo i tiden og det forventes på ethvert spisested at folk kan ta en kopp kaffe. Det hører med. Det må det være. Absolutt en del av opplevelsen og en indikasjon på at hvis du kjøper en kaffe så må du sitte ned og sitte ute. Før satt vi aldri ute med pledd rundt bena og drakk kaffe. Det er noe nytt vi har lært oss. Med Kaffebrenneriet, forventes det at kaffesortene er der og et tilbud av matservering. Det er trendy og en kvalitet over bakervarene.”

Benum mente at serveringsstedene og deres tilbud er en viktig del av det kulturelle stedet Bakerløkka er, og knytter dermed kaféliv til kulturbegrepet og til stedsrepresentasjonen *kulturtorget*. Dette har likhetstrekk med Zukins (1998) argumenter om at offentlige steder er blitt livsstils- og kulturlokaliteter.

Under samtalen med kommunens representanter kom det ikke bare frem ulike representasjoner av torgene, men også ulike ting som skaper liv og opplevelser i sentrum. Dette vil jeg se på i neste avsnitt.

## Et ”levende” Asker sentrum

Under samtalen med plansjef Midtbø kom det også frem andre forhold som både påvirker torgene og som generelt skaper liv i sentrum. Midtbø fortalte hvordan kjøpesenteret Trekanten og Kulturhuset trekker folk til Bakerløkka, og således også er med på å innvirke på livet på torget. I Kulturhuset finnes det for eksempel både bibliotek, lesesal, kino, møtelokaler, ungdomsklubb og seniorsenter. Det arrangeres også en rekke kunstutstillinger og andre kulturtilstelninger der.<sup>12</sup> Han mente likevel at Trekanten kjøpesenter var det største trekkplasteret i Asker:

MIDTBØ: ”Det er ikke til å stikke under en stol at kjøpesenteret har mye å si. Man må ha noen magneter som trekker folk. Og man må akseptere de magnetene folk etterspør. Trekanten er en slik magnet. Det at vi fikk Trekanten inn i Asker sentrum var uhyre viktig for utviklingen. Det medfører at det blir mye trafikk til Bakerløkka.”

---

<sup>12</sup> <http://www.askerkulturhus.no/Om-kulturhuset/>

Til tross for Trekantens betydning, mente Midtbø likevel at helheten i sentrum er sentral. Han mente at Trekanten alene ikke hadde fungert. ”*Grunnen til at folk kommer tilbake til sentrum er at de opplever så mye spennende. Det er mye ved miljøet som er viktig*” sa han. Han mente at et levende sentrum både må ha handel, være et trafikknutepunkt og en sosial arena. For å få dette til trakk han frem flere ting:

MIDTBØ: ”Asker sentrum har en historisk forankring med gamle ærverdige bygninger, hyggelige, pene arealer, skulpturer og beplantning. Men det viktigste er at det trigger nysgjerrigheten. Du må oppleve noe hele tiden. Du må ha opplevelser. Du må ha fasader som trigger deg til hele tiden å gå et skritt videre. Du må ha lyst til å gå rundt hjørnet og du må vite at det skjer noe nytt og spennende rundt hjørnet. For at det skal fungere må vi ha attraksjoner rundt hele sentrum. Gangavstander er ikke et spørsmål om antall meter, men et spørsmål om antall opplevelser. Du må oppleve noe hele veien, du må ikke ha noen dødpunkter.”

Midtbø fortalte at veier med for mye trafikk, som gjør at folk må stå og vente for å komme over, ville være fysiske barrierer som går ut over trivselen. Butikkenes fasader og utstillinger er også avgjørende for folks opplevelser slik han så det. Er de innbydende vil de også trigge de folks nysgjerrighet, mens er de lite attraktive vil folk gå rett forbi. Midtbø fortalte for eksempel at enkelte butikker i sentrum har vinduer som er gjenklistret av plakater, og mente at dette har en negativ effekt på det å skape opplevelser. Midtbø trakk også frem at mennesker er viktig for folks oppfatninger av torgene. ”*Mennesker tiltrekkes av andre mennesker*” sa han, og hevdet at dersom det er mange folk på stedet vil det virke positivt og tiltrekker seg flere. I motsatt fall vil det virke negativt inn på om folk velger å ferdes der. Dette har likhetstrekk med Gehl (2003) fant i sine undersøkelser av offentlige byrom slik som torg og plasser.

## Oppsummering

I dette kapittelet har jeg sett på hvilke planer og visjoner som er knyttet til torgene og hvilke stedsrepresentasjoner de kommunale representantene hadde om torgene. Asker torg blir, slik det er kommet frem, kalt *Seremonitorget* internt i kommunen. Dette er knyttet til feiringer og markeringer. En av representantene kalte også Asker torg for *folkets torg* og knyttet det til togpendlere, narkotikaomsetninger og sosial trening for psykiatriske pasienter. Representantene fortalte også om kommunens ønske om å skape et *handelstorg*, med folkeliv, handelsboder og kaféer. Bakerløkka blir fremstilt av representantene som *kulturtorget*, en representasjon de knytter til rekreasjon og kulturtilstelninger. Livet i sentrum

og trafikken over torgene er også avhengig av at det ikke finnes fysiske barrierer slik som mye biltrafikk, eller mentale barrierer slik som gjenklistrede butikkvinduer. Derimot mente den ene representanten at et livlig sentrum avhenger av at folk får opplevelser og at ulike ting ved miljøet trigger deres nysgjerrighet.

## KAPITTEL 5: OBSERVASJONER OG TELLINGER PÅ TORGENE

### Innledning

I dette kapittelet viser jeg resultatene fra observasjonene og tellingene jeg har gjort av folk på torgene. Jeg ser både på torgene samlet og hver for seg, og har delt folk inn i kategoriene ”brukere” og ”forbipasserende”. Jeg ser på hvordan bruken av torgene fordeler seg, og om det er forskjeller mellom torgene.

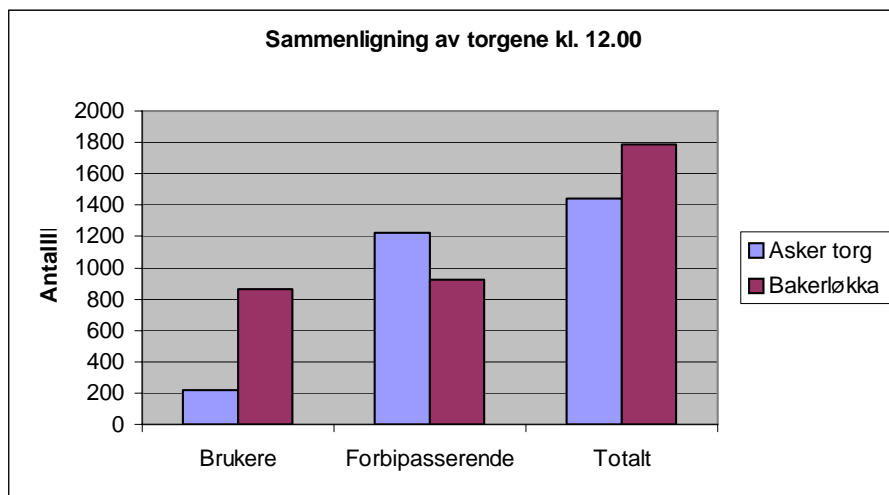
### Forskjeller i bruk av torgene

Resultatene av observasjonene og tellingene jeg gjorde gir inntrykk av at sentrumstorgene i Asker brukes forskjellig. Først og fremst har jeg valgt å sammenligne de to torgene i forhold til hvor mange brukere som totalt har vært på torgene mens jeg har talt. Hvis man ser på både brukere og forbipasserende, viser resultatene et sammensatt bilde. I figur 1 kommer det frem at det er nesten 4 ganger så mange som oppholder seg på Bakerløkka, som på Asker torg.

Når det gjelder forbipasserende er derimot situasjonen motsatt. Selv om det er en god del forbipasserende på Bakerløkka, er det langt flere som går forbi på Asker torg. Denne forskjellen er nok ikke spesielt overraskende i og med at togstasjonen ligger like ved Asker torg. Som nevnt er det et stort antall togpendlere som bor i Asker, noe som kan være med på å forklare trafikken over torget til og fra stasjonen. Likevel er det også relativt mange forbipasserende over Bakerløkka. Dette kan tyde på at mange går over torget på vei til sentrum eller til toget. Ikke langt fra Bakerløkka, på motsatt side av sentrum, ligger det en parkeringsplass. Dersom folk parkerer der, er det å passere over Bakerløkka, en mulig vei til sentrum og togstasjonen. I kartene over torgene kommer de forbipasserendes veivalg frem. Figur 8 viser at folk krysser Asker torg enten fra utgangen midt i stasjonsbygningen, eller følger fortauet som går parallelt med torget. På Bakerløkka er det først og fremst i torgets ytterkanter folk passerer. Dette kommer frem i figur 9. De går enten langs veien foran Kaffebrenneriet og Misto, eller foran Kulturhuset.

Det er ut fra dette ikke noe tydelig svar på hvordan bruken er forskjellig på torgene. Ser man på de som oppholder seg på torgene, viser resultatene at det er flest på Bakerløkka. Ser man derimot på forbipasserende, er det flest som passerer Asker torg, slik som vist i figur 1. Selv om dette overordnede bildet kan gi noen indikasjoner på hvordan torgene brukes forskjellig er det likevel interessant å gå dypere inn i materialet for et mer utfyllende bilde.

Under tar jeg først for meg hvordan brukerne fordeler seg på torgene ut fra de ukedagene som tellingene ble gjort, før jeg gjør det samme for forbipasserende.

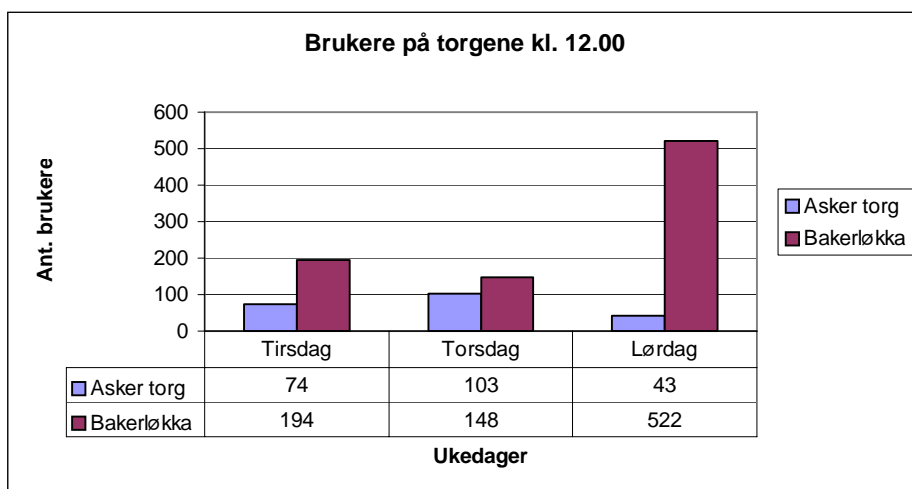


**Figur 1: Sammenligning av torgene, kl. 12.00**

Kilde: Eget feltarbeid

## Dagsforskjeller

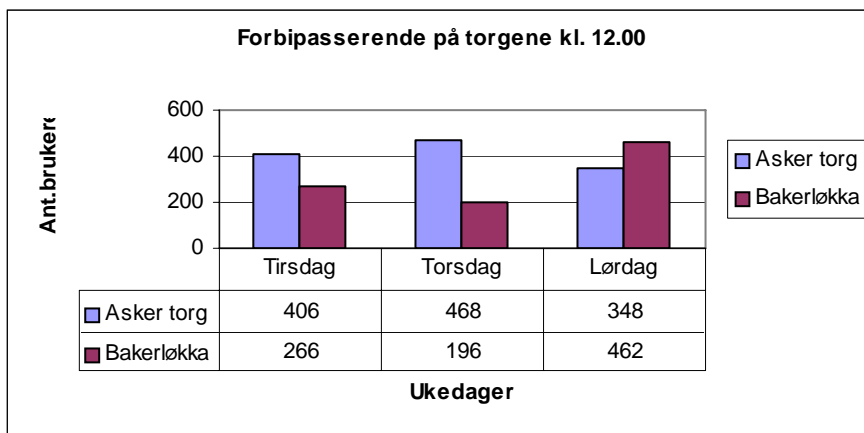
Det var det mer enn dobbelt så mange som oppholdt seg på Bakerløkka som på Asker torg på tirsdager, mens det var en langt mer jevn fordeling på torsdager. Dette er vist i figur 2. Den største forskjellen kom derimot til syne på lørdager, da det var over 10 ganger flere på Bakerløkka, enn på Asker torg.



**Figur 2: Brukere av torgene kl. 12.00**

Kilde: Eget feltarbeid

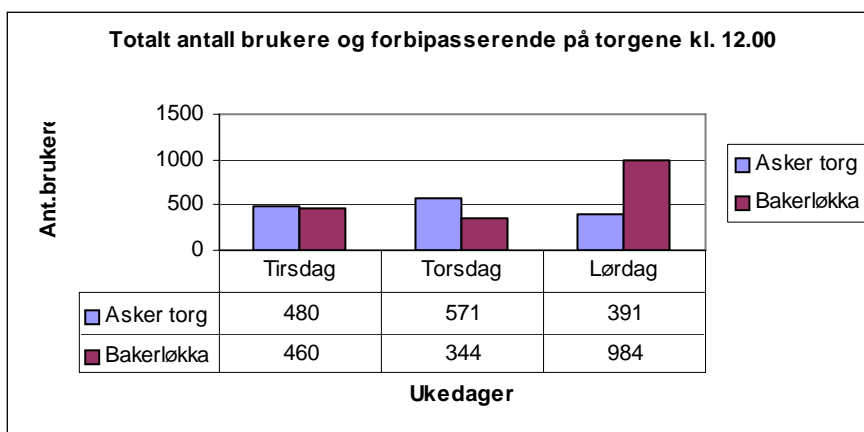
Hvis man ser på forbipasserende var det mer enn dobbelt så mange som passerte Asker torg enn Bakerløkka på torsdager. De to andre dagene hadde en jevnere fordeling, selv om det også da var flest som passerte Asker torg. Dette er vist i figur 3.



**Figur 3: Forbipasserende på torgene kl. 12.00**

Kilde: Eget feltarbeid

Når man ser på både brukere og forbipasserende sammen for de tre ukedagene, kommer det frem, som vist i figur 4, at fordelingen mellom torgene er relativt jevn på tirsdager. En større forskjell er det på torsdager med flest som er på Bakerløkka. Dette er også tilfelle på lørdager, der forskjellen er ennå større. Det er nesten 3 ganger så mange på Bakerløkka som på Asker torg, noe som følger mønsteret for brukerne, men som har jevnet seg noe ut fordi forbipasserende er inkludert.

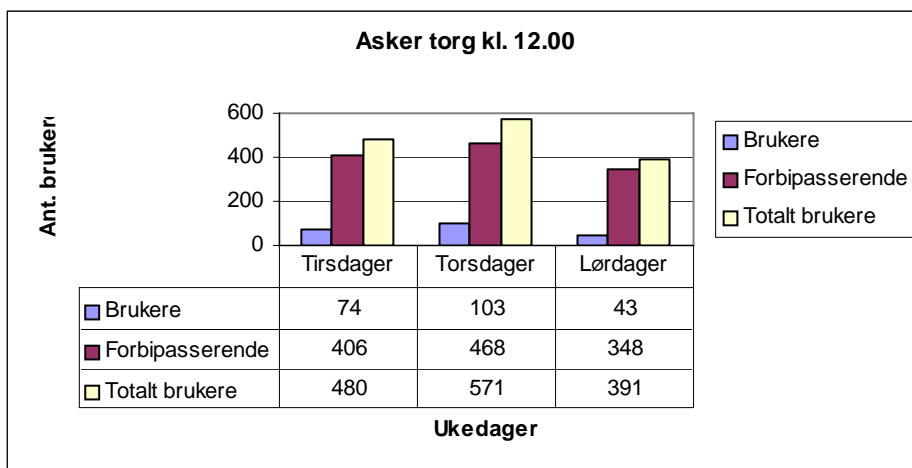


**Figur 4: Totalt antall brukere og forbipasserende på torgene kl. 12.00**

Kilde: Eget feltarbeid



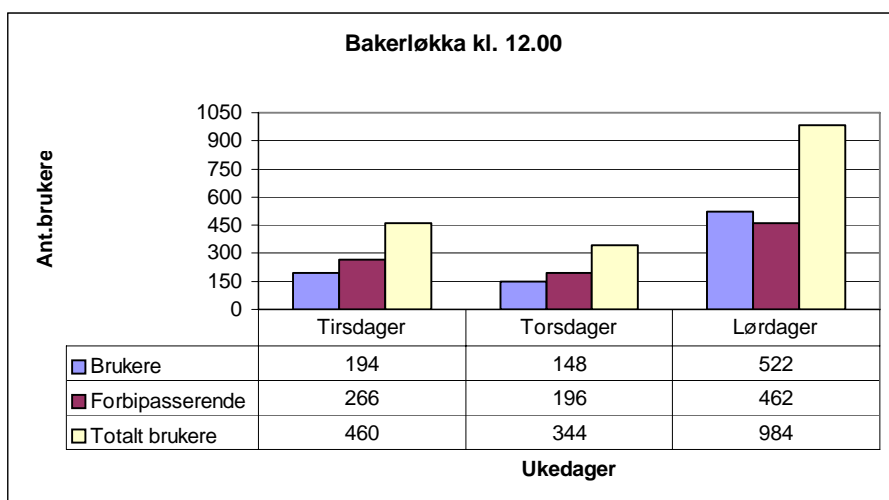
Dersom man ser på de to torgene hver for seg, er flest mennesker på Asker torg på torsdager og færrest på lørdager (figur 5). Både brukere og forbipasserende følger det samme mønsteret. Det kan virke oppsiktsvekkende at det er nesten halvparten så mange der på lørdager, en typisk dag hvor folk ofte søker til byen.



**Figur 5: Brukere og forbipasserende på Asker torg kl. 12.00**

Kilde: Eget feltarbeid

På Bakerløkka er det et motsatt bilde som tegnes. Slik det kommer frem i figur 6 er det flest folk der på lørdager og færrest på torsdager. Det er mer enn dobbelt så mange der på lørdager som på tirsdager og 3 ganger så mange som på torsdager. Selv om forskjellene ikke er store er det noen flere forbipasserende på Bakerløkka på tirsdager og torsdager, mens det er flest brukere på lørdager.

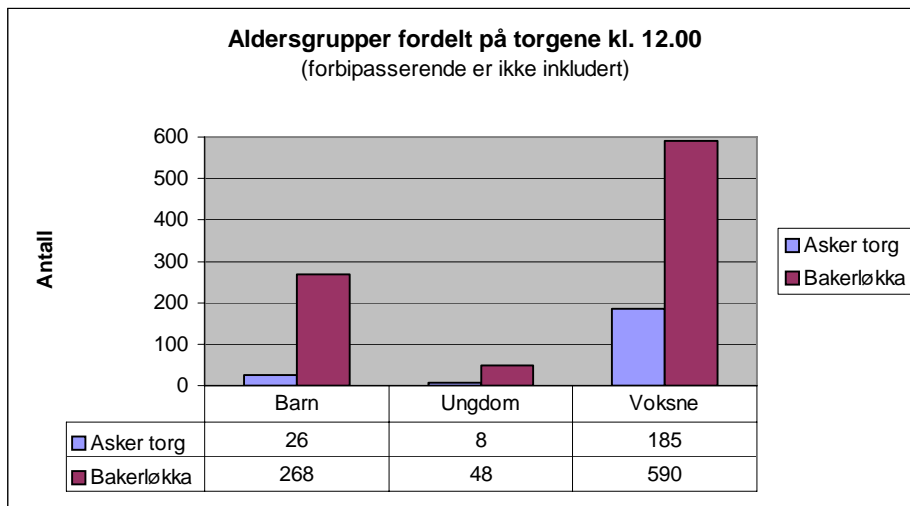


**Figur 6: Brukere og forbipasserende på Bakerløkka kl. 12.00**

Kilde: Eget feltarbeid

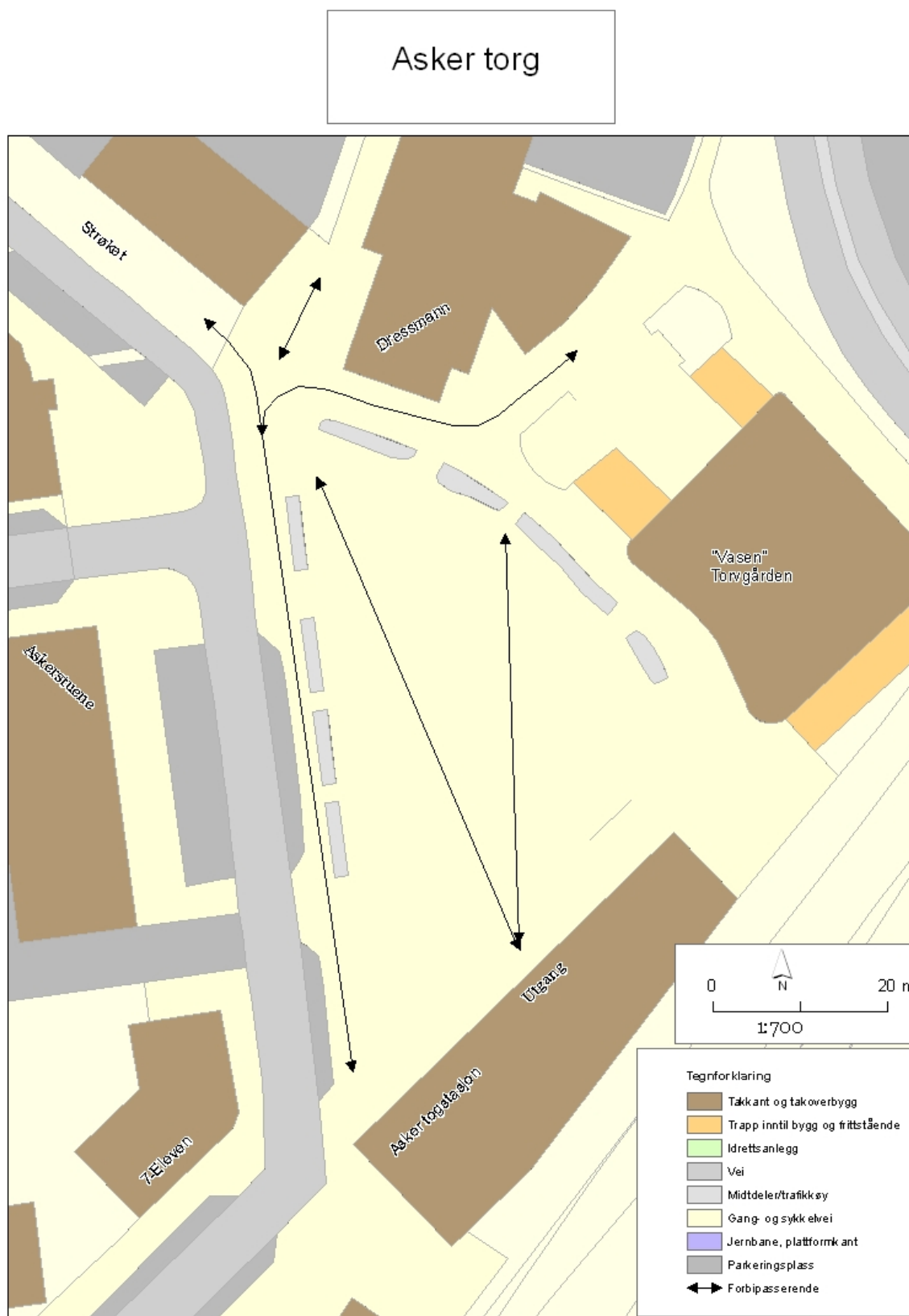
## Aldersfordeling

Ved å dele de observerte brukerne inn i alderskategoriene barn, ungdom og voksne kommer det frem hvordan disse bruker torgene. Her er ikke forbipasserende inkludert. Som det kommer frem i figur 7 er det svært få ungdommer på begge torg, selv om det er noen flere på Bakerløkka enn på Asker torg. Det kommer også frem at det er både flere barn og flere voksne på Bakerløkka. Ulikheten er likevel størst blant barna. Det er mer enn 10 ganger så mange barn på Bakerløkka som på Asker torg, mens det er litt over 3 ganger så mange voksne.



**Figur 7: Brukere på torgene fordelt på aldersgrupper, kl. 12.00**

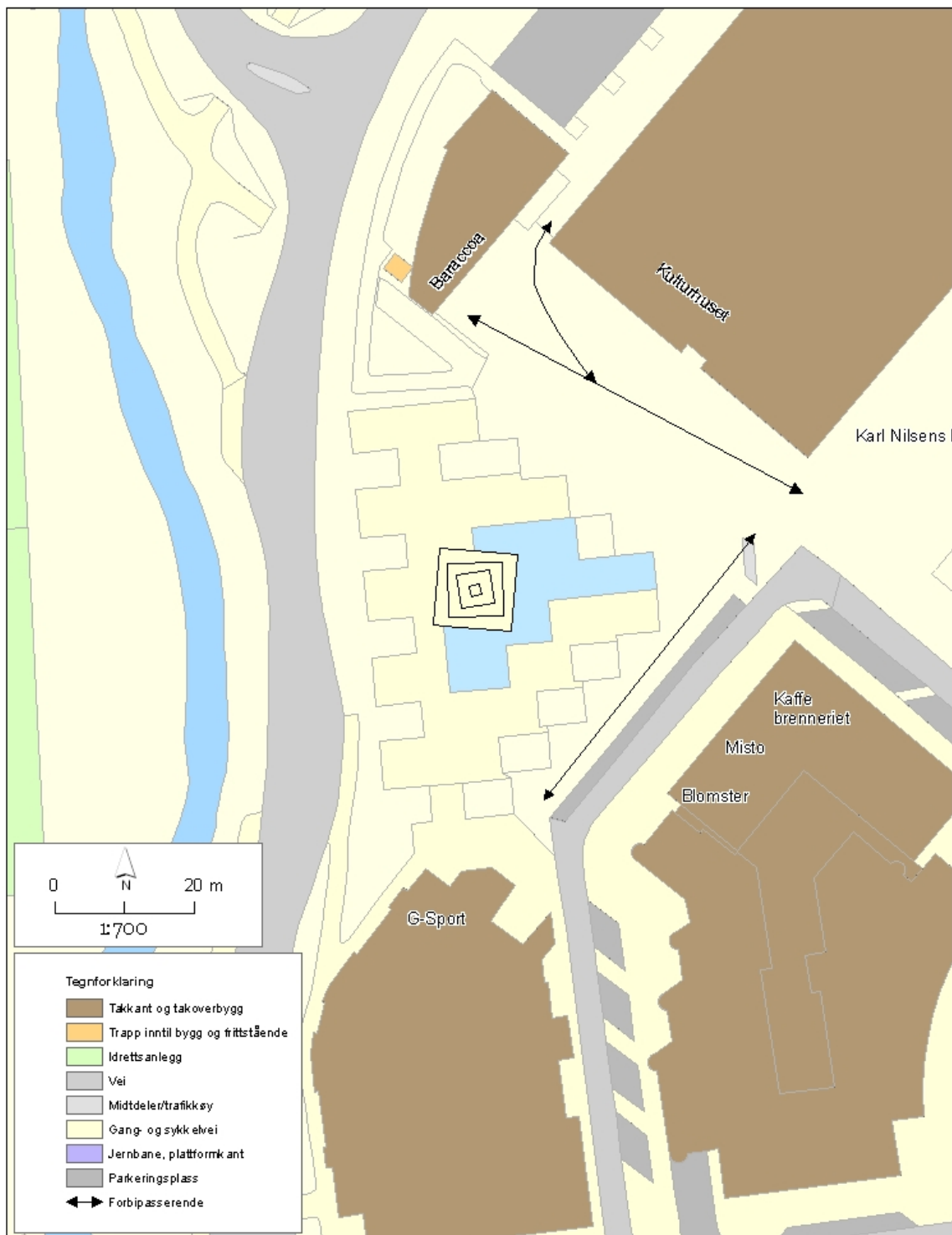
Kilde: Eget feltarbeid



**Figur 8: Kart over Asker torg. Forbipasserendes veivalg**

Kilde: Eget feltarbeid

## Bakerløkka



**Figur 9: Kart over Bakerløkka. Forbipasserendes veivalg.**

Kilde: Eget feltarbeid.

## KAPITTEL 6: BRUKERNES KONSTRUKSJONER AV TORGENE

### Innledning

Forestillinger og representasjoner som har stor betydning for folks holdninger og praksis, er også viktige begreper for å forstå steder. Individets erfaringer, minner og opplevelser påvirker hvilke oppfatninger eller bilder de har av ulike steder. Slike bilder, eller forestillinger, påvirkes også av hvordan stedet fremstilles av myndighetene og i media. I denne delen av analysen ser jeg nærmere på hvordan folk oppfatter torgene og hvilke praksis som foregår der.

### Forestillinger om Asker torg

#### ***Det gamle Asker***

Sted og minner er uløselig forbundet, og er noe som skapes over lang tid. Hayden (1995) er en av de som påpeker at historien er viktig for våre stedsminner, og dermed også for vår stedstilknytning. Den voksne kvinnen Mona, som er født og oppvokst i Asker, fortalte om hvordan det var på Asker torg før i tiden, da Tesalongen fremdeles holdt til der:

MONA: "Der Dressmann er i dag var det en hage, Tesalongen het den før, der var det veldig fint. Den skulle de ha bevart. Men den tok de bort. Før jeg ble ungdom var det et sted der man gikk for å ta te og snitter. Man kunne sitte ute i hagen der. Det var veldig koselig der."

Mona fortalte at Tesalongen var en gammel, ærverdig kafé, nærmest en institusjon, der alle gikk. Hun fortalte at kaféen ga atmosfære og liv til torget og sentrum slik det var "den gangen". I to artikler fra Budstikka vises gamle fotografier av hvordan Asker torg en gang så ut, med overskriftene "*Sentrum – som det var*" (14.03.06) og "*Det gamle Asker sentrum*" (22.05.06). Det er tydelig at Asker torg har endret seg betraktelig, og det er vanskelig å se likhetstrekk med det eksisterende torget. Slike avisartikler kan likevel sies å bidra til å fremme representasjonen av "det gamle Asker". Monas minner om Asker torg er knyttet til hvordan det var før, kanskje fra den tiden fotografiene ble tatt.

Småbarnsmoren Lene, som opprinnelig kommer fra et annet sted men har bodd i Asker de siste 10 årene, knytter også Asker torg til det gamle:

LENE: "Når jeg tenker på Asker torg tenker jeg på det gamle Asker. Jeg får den følelsen du hadde i Asker før. Da var det bare en restaurant, og veldig få butikker og så utestedet Paviljongen. Det var ikke noen andre steder. Det var ikke noe å finne på og det var ikke så stort og ikke spesielt pent. Det er det jo egentlig nå da,

men det henger igjen noe fra det gamle. Nei, Asker torg er gammeldags og kjedelig.”

Lene mente at følelsen av at torget og byen var kjedelig før kunne ha å gjøre med at hun var ny i byen den gangen og ikke var blitt kjent med omgivelsene. Lene fortalte at hun med tiden hadde blitt godt kjent med sentrum, men fremdeles hadde et inntrykk av at Asker torg var kjedelig og hadde få tilbud. Selv om tilbudene er annerledes i dag med flere butikker som hun sa, synes Lene at torget fremdeles bar preg av det gamle. Hennes forestilling om Asker torg er knyttet til en nyere tid enn Mona snakket om. Hun anerkjenner forandringene som har skjedd i sentrum de senere årene, men har likevel noe av det samme inntrykket som før. De to kvinnenenes beskrivelser er på lignende vis knyttet til minner og inntrykk av hvordan det var på torget tidligere, og kan sees i lys av Haydens (1995) argument om at minner og sted uløselig er knyttet sammen.

I forbindelse med byggingen av Kulturhuset som ble åpnet i 2004 sto det å lese i Budstikka.no at en restaurantpaviljong snart var klar til å huse serveringssteder i to etasjer.<sup>13</sup> Jan Rollan fra kommunens eiendomsforvaltning ble intervjuet og sa følgende om restaurantkomplekset som ligger ved Bakerløkka:

”Og foran det hele, mot Bakerløkka, har vi tenkt å plante kirsebærtrær og ha bord og stoler for uteservering. Kanskje vi kan gjenskape noe av stemningen fra den gamle Tesalongen”

Her er det en henvisning til stemningen på den gamle Tesalongen som den voksne kvinnen Mona var inne på. Det virker noe oppsiktsvekkende at kommunerepresentanten ønsker å gjenskape stemningen derfra på et helt annet sted. Det er vanskelig å si hva intensjonen bak uttalelsen er, men det kan virke underlig at man forventer at stemningen kan ”flyttes” fra ett sted til et annet. Underlig er også ønsket om å gjenskape en stemning som var i en annen tid og med helt andre forutsetninger. Den voksne kvinnen Mona fortalte at Tesalongen etter hvert ble en ”brun” pub. Dette vitner om at den gamle stemningen på Tesalongen forsvant lenge før huset ble revet og etablissementet var historie. Å gjenopplive minner om et sted hos befolkningen er likevel en måte å skape sted på, slik Hayden (1995) poengterer. Og som vi ser ønsker kommunen å gjenopplive forestillinger om den gamle institusjonen Telsalongen ved å skape nye, trivelige steder, om så med en annen lokalitet og i en annen tid.

---

<sup>13</sup> [http://www.bustikka.no/sec\\_kultur/article16179.ece](http://www.bustikka.no/sec_kultur/article16179.ece) lest 08.01.2007

### ***Et dødt torg***

Asker torg ble også karakterisert på andre måter. Seniorene Gunhild var blant de mest markante stemmene da hun sa hva hun mente om torget: *"Asker torg. Nei, det er liksom ikke noe torg. Det er jo helt dødt."* Hun hadde en oppfatning av det nærmest ikke var noen på torget. Småbarnsmoren Lene ga også stemme til denne forestillingen da jeg spurte hvem som var på Asker torg:

LENE: "Ingen. Eller ungdommer. Men de er vel heller ikke der lenger. Før var det skatere der, men de er jo heller ikke der lenger. De har jo ikke lov. Nei det er ingen der."

Inntrykkene til Gunhild og Lene av Asker torg som et dødt torg, var altså basert på fraværet av folk på torget. I motsetning til disse forestillingene viste mine observasjoner og tellinger at en del mennesker oppholder seg på Asker torg. Selv om antallet for de som oppholder seg på torget var langt lavere enn tallene for Bakerløkka, viser de samtidig at Asker torg ikke nødvendigvis er folketomt. Det kan derfor tyde på at intervjupersonenes forestillinger er selektive og knyttet til at det ved enkelte anledninger hvor de har vært der, ikke er andre på torget. På den måten kan forestillinger være basert på stereotyper.

Lenes oppfatninger var også forbundet med aktivitetsnivået og tilbudene på torget:

LENE: "På Asker torg skjer det nesten ingenting. Torget virker som en byggeplass med de platene. Men torget ble brukt mer før. Da lå det en barneklesbutikk og butikk der psykisk utviklingshemmede lagde ting å selge. Nå har man ingen ærender der, det er ikke noe der. Ikke noe å gå til."

Selv om det ligger noen butikker, banker, kiosker og en kafé i tilknytning til torget var altså ikke dette en del av Lenes forestilling om Asker torg. Inntrykket den voksne kvinnen Mona satt med i forhold til torget, var av en noe annen art:

MONA: "Slik Asker torg er nå har jeg ikke noe forhold til det. Før var det grønnsakstorg og blomstertorg. Da var vi vel en del der. Men nå har det vært under ombygging så nå vet jeg ikke hva som er der. Nei, det torget har jeg lite forhold til. Jeg kjører eller henter sønnen min når han kommer med toget. Det er bare et sånn av- og påstigningssted. Ellers virker det som et upersonlig sted. Det er liksom litt golt."

Mona sa konsekvent gjennom intervjuet at hun ikke hadde noe forhold til Asker torg og hennes uttalelse viser at hun er usikker på hva torget er i dag; hun vet ikke hva som er der. Dette forsterkes ved at hun stiller seg tvilende til sitt forhold til stedet når hun antyder at hun *vel* var på torget før, da det ble solgt blomster og grønnsaker. Monas oppfatning av Asker

torg komplimenterer både Gunhild og Lenes inntrykk ved at de alle tre er relativt markante i sine karakteristikk. De forbinder Asker torg med et *dødt sted*, som de enten ikke helt vet hva er eller har vanskelig for å definere.

## Forestillinger om Bakerløkka

### **Kaffetorget**

Asker fremstilles som et urbant sted i flere av Budstikkas avisartikler, en kvalitet Zukin (1998) mener henger sammen med den moderne, kulturelle byen.<sup>14</sup> Hun mener at byer har forandret seg for å imøtekomme nye krav til det kulturelle og urbane, der forbruk er en sentral del av meningsdannelser om byen. Mens vi tidligere forbant byen med det å dekke hverdagsbehov, har vi i langt større grad gått over til å bruke byen til rekreasjon og for identitetsskapende kulturopplevelser. Å drikke kaffe på kaffebarer kan kalles en slik urban, identitetsskapende kulturopplevelse, i følge Zukin. Det er blitt en dagligdags affære for mange og et vanlig syn i byen. På Bakerløkka er det to kaféer, Kaffebrenneriet og Misto. Begge har uteservering med stoler og bord som står på torget. Flere av intervjupersonene forbant Bakerløkka med det å gå på kafé og drikke kaffe, da jeg snakket med dem. Yrkeskvinnen Kirsti sa det slik:

KIRSTI: "Når du er på Bakerløkka tar du deg som regel en kaffe. Det er bare slik det er. Bakerløkka og kaffe hører sammen."

INTERVJUER: "Hvordan har det seg?"

KIRSTI: "Tja, det er vel ikke så vanskelig å tenke seg. For det første er det alltid mye folk der, det er hyggelig, så har man noe å se på. Og så er det så mange andre som tar seg en kaffe der."

Selv om Kirsti av og til ikke hadde planer om å sette seg ned, fortalte hun at hun ofte ble fristet når hun så andre som satt på torget og koste seg med kaffe. Da ble det ofte til at hun satt seg ned. Kirstis oppfatning om at Bakerløkka er et *kaffetorg*, var som vi ser knyttet til forestillingen om at de to tingene hørte sammen. Kirsti fortalte videre at hun ofte brukte Bakerløkka og kaféene i forbindelse med andre ting hun gjorde i byen. Dette understreker at stedsforestillinger ikke bare er tuftet på det vi ser og tenker om et sted, men også ut fra vår hverdagspraksis slik Lefebvre (1991) hevder. For Kirsti var det å ta en kaffe på Bakerløkka blitt en slik hverdagspraksis, som fører til forestillingen om Bakerløkka som kaffetorget for henne. Det samme gjaldt for den voksne kvinnen Mona som fortalte det slik:

---

<sup>14</sup> Budstikka 28.01.06, 10.07.06, 11.07.06 og 13.07.06



MONA: ”Ofte er det slik at jeg skal handle i ulike butikker, så avslutter jeg der og tar en kaffe. Det er deilig å roe litt ned etter å ha gått rundt i butikker. Man har gjerne en del å bære på. Og så får man den lille stunden med en kaffe før man drar hjem.”

Mona brukte Bakerløkka til å koble av etter handling og andre ærender. Det å ta seg en kaffe på torget var en fin måte å gjøre dette på, som hun sa. Men hun fortalte også at kafébesøkene hennes ikke nødvendigvis var knyttet til at hun hadde ærender i byen. Av og til kunne hun dra dit bare for å gå på kafé. Med utgangspunkt i Zukins (1998) argument om at livsstil og identitet er blitt viktige påvirkningsfaktorer for vår praksis i byen, vil kaffekulturen som kommer til uttrykk i intervjuene kunne være en livsstil som også vil påvirke praksisen på torgene i Asker. Kirsti og Mona bekreftet da også at de anså Bakerløkka og kaféene som en del av sin hverdag og livsstil, da jeg spurte dem. Deres forestilling om Bakerløkka var ikke bare knyttet til inntrykk de hadde, men ble også bekreftet gjennom deres egen hverdagspraksis.

Småbarnsmoren Lene brukte ofte kaféene for å møte venner. Hun fortalte at de pleide å ta en kaffe, for å sitte og prate en god stund. Hun fortalte at barselgruppen hennes også pleide å møtes på Bakerløkka da de var hjemme med barna. Hun konkluderte med at kaféene var viktig for Bakerløkka, og at det er lagt godt til rette for å ta seg en kaffe på torget. Hun sa det slik:

LENE: ”Hadde ikke kaféene vært der hadde det nok ikke vært det samme. Det at torget blir brukt har jo noe med det som ligger rundt å gjøre. Dessuten står jo stolene og bordene der. Man kan ikke la være å legge merke til dem. De har plassert dem rett der folk går forbi. Da blir det lett å sette seg ned. Du trenger ikke å gå inn noe sted. Du setter deg ned, og så er du midt oppi det. Midt oppi livet på torget og alle kaffekoppene.”

Lene påpeker hvordan kaféene er godt synlige steder man ikke kan unngå å legge merke til når man er på Bakerløkka. Dette understreker det Zukin (1998) hevder om at det har oppstått nye og svært synlige steder for forbruk og kultur. Ikke bare blir det lett å legge merke til kaféene på torgene, men også hvem som er der og hva de gjør, noe som er meningsbærende for hva torget representerer. At kaféene og gjestene er så lett synlige, påvirker dermed også hvordan folk oppfatter og bruker Bakerløkka som kaffested.

Zukin (1998) er også opptatt av hvordan vår adferd har endret seg og at vi gjør ting i byen vi ikke gjorde tidligere. Dette er noe yrkeskvinne Kirsti trakk frem. Hun fortalte hvordan hun synes kaffevanene har forandret seg de siste årene:

KIRSTI: "Det er snodig dette med kaffedrikkingen vår. Før var det en helt annen kultur. Hvem var det som var opptatt av kaffe da? Ingen. Det var noe man kanskje drakk hjemme eller på jobben. Så dukket det plutselig opp den ene kaffebaren etter den andre. Nå er de over alt."

Kirsti fortalte at hun tidligere ikke tenkte på det å ta seg en kaffe i andre sammenhenger enn i familieselskaper eller etter en god middag. Men en kollega på jobben hennes hadde på ett tidspunkt begynt å komme inn med kaffe i hånden hver morgen. En dag tok kollegaen med seg en ekstra som Kirsti fikk:

KIRSTI: "Og da var det gjort. Det er jo så godt. Og så er det helt annerledes enn den trege kaffen man får på trakteren."

INTERVJUER: "Ble det starten på "kaffekarrieren" din?"

KIRSTI: "Ja det kan du trygt si. Jeg begynte å kjøpe meg en kaffe på vei til jobb og snart så du flere av oss som kom inn med pappkruset i hånden. Nå er det på mange måter blitt en vane. På vei til jobb om morgenen. Det er blitt et vanlig syn at folk har en kaffe i hånden. Ikke minst er det å sette seg et sted å ta kaffe blitt noe man gjør. Og veldig gjerne på en lørdag eller søndag på Bakerløkka. Det hører veldig med. Da koser jeg meg."

Her ser vi både hvordan Kirstis kaffevaner har endret seg, og at det har fått et sosioromlig uttrykk ved at hun bruker torget på en ny måte. Hennes beretning er et eksempel på hvordan vår livsstil har endret seg de senere årene, blant annet på grunn av kaffekulturens inntog. Tilveksten av innflyttere til Asker, blant annet fra en voksende Osloregion, har som nevnt vært stor. Når en slik urban praksis etterspørres i en bygd som Asker, vil den føre til romlige forandringer hvis den imøtekommes. Videre vil denne livsstilen, om så i en mer modifisert utgave i forhold til "storbyurbaniteten", være med på å definere Asker sentrum som noe urbant.

### ***Det livlige torget***

Da jeg spurte intervjupersonene hvilke inntrykk de hadde av Bakerløkka, var det flere av dem som beskrev torget som livlig. Den voksne kvinnen Mona hadde ofte vært på Bakerløkka og gjennom disse besøkene hadde hun dette inntrykket: *"Det er blitt mye liv der. Det er liksom alltid mennesker der og barn som leker."* Hun fortalte at hun synes det var veldig fint å sitte og se på alle menneskene på torget. Kjetil og Marianne fra Askerstuene hadde også et bilde på det livlige miljøet på Bakerløkka:

MARIANNE: "Det er alltid mye folk der. Masse barn som løper rundt og leker på pyramiden og sånn. Hvis du liksom ser litt etter da, så er det veldig mange forskjellige mennesker der. Barn og ungdommer, de fine askerdamene og de hippe folka. Og så helt vanlige folk og gamle."

KJETIL: "Og så oss da..."

Marianne fortalte at de pleide å sitte på benkene utenfor Kulturhuset eller bak pyramiden. Da jeg spurt dem hva som gjorde at de synes Bakerløkka var livlig, begrunnet de det med sitt inntrykk av at det skjer noe der hele tiden. Kjetil utdypet dette slik:

KJETIL: "Det er alltid mye folk, ikke sant, som møter hverandre og stopper og prater. Noen som går forbi med en is, noen unger som hyler og roper litt. Og så sykler det masse folk forbi. Plutselig kommer han med bilen sin, han derre..."

INTERVJUER: "Hvem er det?"

KJETIL: "Jo, det er en eldre mann som kommer i en sånn liten bil med kalesje som går i 10 kilometer i timen, vet du. Det går jo ikke fort, og så lufter han hunden mens han kjører. Han holder i båndet inni bilen, mens bikkja går utenfor og gjør det den skal. He, he. Han er liksom en del av hele greia. Har sett'n komme kjørende over torget flere ganger...nei, det er alltid noe å se på."

De fortalte at de hadde god tid til å sitte og se på folk og det som skjedde på torget. Cybriwsky (1999) er en av de som fremhever at vi tiltrekkes av andre mennesker på torg og plasser i byen. Han peker på at vi liker å se på hva andre holder på med og på livet rundt oss, slik Marianne og Kjetil gjorde. Beskrivelsene til Mona, Kjetil og Marianne tydeliggjør forestillingen om Bakerløkka som et livlig sted. De knytter det til menneskene på torget og det livet de skaper, noe som oppleves som positivt. Intervjupersonenes forestillinger er i tråd med det jeg fant under mine observasjoner og tellinger. Resultatene viser at det er mange som oppholder seg på Bakerløkka. Som nevnt var det blant annet over 10 ganger flere på Bakerløkka enn på Asker torg på lørdager, noe som kan bidra til slike forestillinger som kommer frem her.

Da jeg snakket med de intervjuede brukerne kom det frem flere tanker om aktivitetene på torget. Yrkeskvinne Kirsti, for eksempel, utdypet dette slik:

KIRSTI: "Det er flere lørdager jeg har sett at både SATS og Elexia har stått med plakater og ballonger og snakket med folk om medlemskap. En lørdag jeg var i byen hadde en folkedansgruppe oppvisning der. En søndag var det eventyrstund for barna der musikk og eventyr ble fortalt over høyttalere. Da satt det en masse barn rundt og koste seg. Og så har det vært korpsmusikk og gatemusikanter der. Av og til kommer disse gatemusikantene helt bort til bordene ved Kaffebrenneriet. Det føles litt merkelig, det er liksom så unorskt. Det er mer noe du opplever i utlandet på ferie. Men det skaper jo liv. Og så har forskjellige foreninger hatt stands hvor de har fortalt om sin virksomhet og samtidig servert vafler og noe å drikke."

Kirsti synes dette mangfoldet er med på å skape liv på torget. Hun fortalte at når hun skulle til byen var hun som regel aldri i tvil om at det ville skje ting på Bakerløkka. Noen ville kanskje innvende at det til tider ikke er noe som skjer der. Shields (1996) mener at det ikke finnes "riktige" og "gale" forestillinger om steder fordi de er gjenstand for subjektive oppfatninger,

som vi filtrerer ut fra vårt kulturelle og erfaringsmessige ståsted. Dessuten mener han at stedsbildene og inntrykkene vi har er selektive, ved at vi velger ut de tingene som er viktige eller betyr noe for oss. Kirstis subjektive oppfatning om at det "alltid" skjer noe på Bakerløkka kan derfor sies å ha sin bakgrunn i hennes erfaringer med stedet og hva hun legger merke til når hun er der. Noe som kan påvirke hennes praksis.

Stedsforestillinger er ikke bare basert på hvordan folk snakker eller tenker om et sted. De skapes også gjennom hvordan stedet fremstilles i media, slik blant andre Holloway & Hubbard (2001) hevder. I løpet av våren 2006 var det flere store oppslag om folkelivet på Bakerløkka i lokalavisen. Flere av dem har bilder fra Bakerløkka med store menneskemengder. De var først og fremst knyttet til Kulturuken i mai/juni, et årlig vårrangement i Asker med både konserter, forestillinger og aktiviteter for ulike aldre. Leder for Kulturuken's arrangementskomité, Kristine Bjelke, ble i et innslag intervjuet og fortalte at mange av arrangementene skulle foregå utendørs, blant annet på Bakerløkka. Hun sa:

"Det er helt bevisst at vi ønsket å trekke Kulturuken enda mer ut i det fri enn det folk har vært vant til. Noe av det først vi ble enige om i arrangementskomiteen for kulturuken var at vi ville ha en diger, fargerik markedsdag den første lørdagen. Der kan folk stille seg opp med boder og ved bord. Det er lagt opp til at det skal være mye liv og røre" (Asker og Bærum Budstikke 26.04.06).

Markedsdagen hun refererer til ble også dekket i to andre artikler. Den ene omtalte at torget skulle fylles med torvkunst og at det skulle "*koke av folk i godt forsommervær*", et tiltak arrangørene ønsket å gjøre til et fast innslag (Budstikka 30.05.06). Her skapes det en forestilling av Bakerløkka som både et kunstnerisk sted, men også et sted med masse liv og mennesker. Dette bidrar unektelig til representasjonen av Bakerløkka som et livlig torg. Kulturuken er den store kulturelle begivenheten i Asker og det settes blant annet opp flere konserter med kjente artister. Mange Askerbøringer har nok et forhold til dette arrangementet, som går av stabelen hvert år og som profileres i lokalpressen. "*Det skaper liv i byen*" sa yrkeskvinnen Kirsti. At kulturmønstringen omtales i media er vel ganske naturlig. Og når medieoppslag som denne omtaler sentrum og torgene som arenaer for liv og røre forsterker dette stedsrepresentasjonen av torget. Det gjør også andre medieoppslag. Askerdagene er en annen kultursatsing som er arrangert av foreningene Festus og Asker Sentrum AS. På dette septemberarrangementet skjedde det mye på Bakerløkka i følge Budstikka; pølsesalg, konkurranser, trylleshows, leker og kokkekurs for barna. Flere lokale skolekorps og kor spilte og sang. Den nye skulpturen ble også avduket under arrangementet (Budstikka 18.09.06).

I løpet av høsten 2006 var det flere medieoppslag om ulike aktiviteter i Kulturhuset. I tillegg var det et stort intervju med Kulturhussjef Fredrik Glans om en rekke arrangementer som skal skje utover høsten i "Askers storstue" som Kulturhuset ofte kalles i mediene (Budstikka 08.11.06). Både konserter med kjente artister og barneteaterforestillinger ble omtalt. Kulturhuset har dessuten ansatt en egen kulturkonsulent som har startet faste kulturinnslag for barn hver søndag i Kulturhuset (Budstikka 07.10.06). Slike innslag kan raskt forbindes med Bakerløkka fordi Kulturhuset og torget ligger i umiddelbar nærhet til hverandre. Inngangen til Kulturhuset vender ut mot Bakerløkka og folk er derfor i kontakt med torget ved slike anledninger. Forbindelsen mellom Bakerløkka og Kulturhuset ble understreket slik i en artikkel:

"Nå er det nesten fullt på uteserveringene på Bakerløkka mens barnlig musikk strømmer ut av høyttalerne fra kulturhuset og inviterer inn til eventyr, bøker, maling, teater og kino" (Budstikka 09.10.06)

Ikke bare bidrar dette til å skape forestillinger om at det skjer ting nær Bakerløkka. Tilgrensende steder som Kulturhuset kan sies å gi torget et image fordi det skjer mange interessante ting der. Det er lett å tenke seg at folk går ut på Bakerløkka etter kulturarrangementene, slik det ble skrevet i artikkelen over. Det kan også bidra til representasjonen av Bakerløkka som et sted der det "alltid skjer noe".

### ***Barnetorget***

I flere av artiklene i Budstikka er det avbildet barn på Bakerløkka, blant annet i forbindelse med den nye skulpturen (Budstikka 30.09.06). Også i forbindelse med Kulturhusets arrangementer er barn i fokus. Flere barnehager tar dessuten turen til biblioteket, og blir underholdt gjennom ulike kulturelle bidrag slik som dukketeater og trylleshows på vanlige hverdager (Budstikka 04.11.06). På disse turene er barna i kontakt med torget. Observasjonene og tellingene mine viste at det var en god del barn på Bakerløkka, både på hverdager og i helgen. Seniorene Marie og Knut tok som regel turen til Bakerløkka når de var i byen og hadde dette inntrykket av Bakerløkka:

MARIE OG KNUT: "Det er fint å sitte på benkene på Bakerløkka. Det er jo så mange unger der. Barna leker og koser seg. Det er koselig å sitte og se på dem."

I tillegg til deres oppfatning av Bakerløkka som et sted for barn, hadde flere av de andre intervjupersonene lignende forestillinger. Da jeg spurte hva de forbant med Bakerløkka

nevnte flere at de forbant torget med barn som lekte. Småbarnsmoren Lene mente at Bakerløkka er synonymt med barn og sa det slik:

LENE: "Bakerløkka er stedet i byen der barna leker. Hvis vi skal til byen med barna går vi alltid dit så de for lekt litt. De elsker det. Og så er det alltid noen andre de kan leke med."

Hun fortalte at hun og familien som oftest tok turen dit i helgene når de hadde fri og tid til å være sammen og gjøre noe hyggelig alle fem. Hun fortalte at barna gjerne gikk for å kjøpe is på Narvesen, mens hun og mannen drakk kaffe. "*Og så leker de på pyramiden. De holder på ved vannet der og hopper på steinene som er ute i vannet. Da koser de seg skikkelig*" fortalte Lene. Hennes bilde av Bakerløkka som et *barnetorg* er således knyttet til inntrykket av at det er mange barn der. Forestillingen er også forbundet med hennes praksis; det at hun tar med familien til torget. Småbarnsmoren Ada fortalte at de også pleide å dra til Bakerløkka sammen med barna, og at den eldste datteren hennes pleide å leke ved pyramiden og vannet når de var der. Yrkeskvinnen Kirstis oppfatning kom til uttrykk på denne måten:

KIRSTI: "På Bakerløkka er det alltid barn. De plasker i vannet og leker på pyramiden. Det ser ut som de liker å klatre på steinene. Opp og ned, opp og ned, på pyramiden. Det er så koselige å se på. De er så glade og ler og hyler. Det er slikt det blir liv av. Og så holder de på rundt vannet. Det er alltid noen småtasser som hopper fra stein til stein ute i vannet der. Arkitektene som står bak gjorde noe lurt der. Det virker på mange måter som om det er barnas torg, selv om det selvsagt skjer mye annet spennende der også."

Her kaller Kirsti torget for *barnas torg*. Hun mente at det var umulig å ikke legge merke til barna på Bakerløkka. Mens hun satt på uteserveringen i helgene og leste aviser og drakk kaffe, pleide hun å kose seg med å høre på barnelydene og se på leken. "*Det er en aldri så liten befrielse*" som hun sa og mente at det for henne var en avkobling fra en ellers hektisk hverdag. Med sin uttalelse er ikke bare Kirstis forestilling knyttet til at barna er på torget, men også en følelse av avkobling og trivsel ved å se på hva barna gjør når hun er på torget. Da jeg spurte Lene hva som gjorde at Bakerløkka var et sted for barn svarte hun slik:

LENE: "Vel, de får jo lov til å leke der. Det er liksom helt i orden. Det virker som om alle liker det og gleder seg over å høre barnelatter og se på alt de finner på. Det er jo ikke sånn at barn "får lov" til å leke overalt. Noen ganger føler man at man må liksom passe på dem litt. Så de ikke gjør noe galt liksom. Men på Bakerløkka er det helt greit. Der er det fritt fram."

Her befester Lene sin forestilling av barna på torget og også opplevelsen av at det er akseptert at de er der.

## In place/out of place på torgene

Forestillinger om sted er ikke bare knyttet til hva et sted *er*. Noen typer praksis legitimeres på ett sted, men ikke et annet. De sosiale kodene som eksisterer på steder gjør at vi vet hvilken praksis og adferd som er akseptert. Dette kan påvirke våre forestillinger både om *hvilken type adferd* som er passende der, og *hvem* som "hører til" på stedet. I dette avsnittet ser jeg nærmere på hvilke forestillinger som gjorde seg gjeldende blant de intervjuede brukerne knyttet til dette.

### ***Hvem hører til på Asker torg?***

Flere av intervjupersonene hadde inntrykk av at det var en del ungdommer på Asker torg. Småbarnsmoren Ada hadde få inntrykk av Asker torg, men da jeg spurte henne var det nettopp ungdommene hun trakk frem: *"Det virker som det er ungdommer som henger der"*. Ut fra svarene hennes var det denne oppfatningen av torget som var tydeligst. Både hennes og andres svar ga meg inntrykk av at ungdommenes tilstedeværelse representerte noe negativt. Jeg oppfattet det slik ut fra tonefallet deres og måten de formulerte seg på. Det kan være flere grunner til den negative holdningen til ungdommene. En grunn kan være at flere av intervjupersonene var i en annen aldersgruppe, og sånn sett ikke identifiserte seg med ungdomsgruppen. Det kan også ha sammenheng med at ungdommer ofte blir forbundet med det opprørske, rotløse og flyktige der rivalisering, ekskludering og gjengdannelser er stikkord (Ruud m.fl. 2005). Kjetil og Marianne fra Askerstuene hadde lagt merke til ungdommene på torget:

KJETIL OG MARIANNE: "Det er en del ungdommer der. Det ser ikke ut som om de gjør så mye, men de er der. Tror de sitter og prater. Sikkert etter skoletid og sånt."

Kjetil og Marianne hadde ikke tenkt over at ungdommenes tilstedeværelse på noen måte var negativ. Deres erfaring var heller knyttet til det at ungdommene var en av de få gruppene som oppholdt seg på torget. At ungdommer samles på bytorg, støttes av funnene i NIBR-studien "Jessheim i vekst – Ungdom, møteplasser og byutvikling" (Ruud m.fl. 2005), der det viste seg at ungdom tiltrekkes av sentrumsområdet, og gjerne torg og plasser, for å treffe venner og "henge rundt". Tellingene og observasjonene mine viste derimot at det var svært få ungdommer på Asker torg. I og med at tellingene ble gjort klokken 12.00 på to hverdager og to lørdager, kan man tenke seg at ungdommenes fravær i ukedagene skyldes at de var på skolen. Likevel viser det seg at alle de ungdommene jeg observerte var på torget i ukedagene,

mens ingen ble observert på lørdagene. Dette kan bety at ungdommene er på Asker torg til andre tider enn da jeg utførte tellingene.

Skatere er også en del av ungdomsgruppen som kan sies å utgjøre en egen subkultur (Lees 2003). Noen av intervjupersonene knyttet Asker torg til skatere, deriblant den voksne kvinnen Mona: *"Jeg har inntrykk av at det er mest unge mennesker på Asker torg. Unge og skatere"* sa hun. Da jeg snakket med de to skaterne Lars og Tore fortalte de at de ikke var andre steder i sentrum enn på Asker torg når de skulle skate. Deres inntrykk av Asker torg var at det var et kult sted å skate selv om det var lite folk der. *"På Asker torg er det kule curbs [kanter] og fine trapper. Det gjør at det er bra å skate"* sa Tore. Skaterne fortalte at de ikke gikk bort til Bakerløkka i det hele tatt. Deres fortellinger tydeliggjør at skaterne oppfattet Asker torg som "deres sted" fordi det er akseptert å skate der, som de sa. De fortalte at de tidligere var blitt jaget fra torget flere ganger, men at politiet hadde sluttet å bry seg og lot dem være i fred. Da jeg spurte dem om de hadde andre steder å skate enn torget, fortalte de at det var få andre steder i byen de kunne holde på med det de likte best. Tore sa det slik:

TORE: "Vi har skatet på Føyka også, men det var mest før. Men det er så dårlig der. Det finnes ikke noen skategjenger og sånt, men rampene der borte er så dårlig å skate på. Det er mye bedre her. Her er det curbs og trapper og sånt. Det er bedre."

De fortalte at de begge var snekkere og kunne tenke seg å være med å bygge et nytt skateanlegg, men var skeptiske til om kommunen var interessert i deres hjelp. Deres oppfatning om at det ikke er andre steder å skate, gir liv til forestillingen om at Asker torg er et av de få, om ikke det eneste stedet de kan utøve sin praksis. Skating har vært et lite dekket tema i lokalavisen det siste året. Det ble likevel skrevet en liten notis om hvordan kommunestyret i Asker har diskutert om det tidligere renseanlegg på Holmenskjæret kalt "Domen", skal gjøres om til skatehall og ungdomssted.

"Kommunen vil gjerne ha med ungdommen på råd for å finne løsninger for å få anlegget i stand" (Bustikka 01.09.2005)

Her ser vi at kommunen er interessert i dialog med bygdas ungdommer for å få innspill til hvordan et godt fritidstilbud til denne gruppen bør være. Lars og Tores skepsis kan i så måte se ut til å være ubegrunnet. På den annen side sto det i samme notis også at kommunen ikke var villig til å investere de nær 10 millionene som kreves for å realisere prosjektet. For skatere som Lars og Tore kan derfor forestillingen om Asker torg som et sted å skate styrkes ved at fremtidsutsiktene for et alternativt sted ser magre ut.

Småbarnsmoren Lene mente at torget også var et sted for andre grupper:



LENE: "Ved siden av ungdommene er fyllikene der. De sitter borte på benkene. Ellers er det mange som går over torget om morgenen for å ta toget. Og så er det en god del pensjonister der som bruker bankene. Jeg har flere ganger hjulpet dem inn, holder døren åpen for dem. De går ikke så fort."

Kjetil og Marianne fra Askerstuene mente også at det var flere ut over ungdommer som var på Asker torg. Marianne sa det slik:

MARIANNE: "Det er klart man skater på Asker torg. Eller ikke vi da, men skaterne. Men vi er jo der. Vi sitter og tar en øl og ser på alle de som går forbi. Når vi kjeder oss hender det at vi spøker litt om de som går forbi og sånn. Det er jo ikke vondt ment. Og så er det bare Kjetil som hører hva jeg sier."

INTERVJUER: "Men er det andre der da som gjør andre ting?"

MARIANNE: "Ja vi ser stadig at det er noen innvandrere borte på torget. De sitter på benkene der eller står rundt. De snakker sammen og ser ut som de har det hyggelig. Ler og prater. Og så har det jo vært mye arbeidere her i sommer, som jobber på det nye glassbygget. De setter seg ned og spiser matpakka si."

I hvilken grad man kan si at bygningsarbeiderne hører til på Asker torg kan diskuteres. I løpet av den perioden "Vasen" ble oppført, var nok arbeiderne en del av torget gjennom sin praksis. Men når bygget sto ferdig kan man nok ikke regne med at de oppfattes som en like stor del av torget, hvis de i det hele tatt er der. Hvem som hører til på et sted kan også uttrykkes ved å si hvem som *ikke* hører hjemme der. Småbarnsmoren Lene var klar i ett av sine svar:

LENE: "De hippe butikksamene er ikke på Asker torg. De ville aldri finne på å gå bort dit. De hører til på Bakerløkka. Det ville virke helt merkelig om de var der borte."

Med de "hippe butikksamene" mente hun de som jobbet i butikkene. Lenes svar viser at hun har en klar forestilling om at butikksamene ikke hører hjemme på Asker torg. Svaret hennes viser at enkelte personer eller enkelte typer adferd er *out of place* på et sted men *in place* på et annet. Intervjupersonenes svar viser at de har ulike oppfatninger om hvem som hører til på Asker torg, og at det er flere ulike grupper som trekkes frem. I neste avsnitt vil jeg se nærmere på hvilken adferd de intervjuede brukerne mente passet på Asker torg.

### ***Passende adferd på Asker torg***

Da jeg spurte yrkeskvinnen Kirsti hvilken adferd hun mente var betegnende for folk på Asker torg knyttet hun det til at torget er et hektisk og upersonlig sted. Hun opplevde at folk ikke pratet eller henvendte seg til hverandre når de var der. Hennes inntrykk var at folk ikke tok seg tid til å stoppe opp og at det derfor heller ikke ble naturlig å prate med andre:

KIRSTI: "Det folk stort sett gjør på Asker torg er å gå. De haster til toget, eller fra toget. Det er liksom ikke snakk om å sette seg ned. Det er det jo for så vidt ikke anledning til heller da. Det er jo ikke noen uteserveringssteder der. Det er ikke koselig der vet du, og da vil man jo heller ikke sette seg ned."

Det at det ikke var noe sted å sette seg ned var en annen grunn til at folk ikke stoppet opp mente hun og som videre bidro til den upersonlige atmosfæren på torget. Utover Kirstis inntrykk var det ingen andre av intervjupersonene som hadde oppfatninger om hvilken adferd som er passende eller akseptert på Asker torg. Noen av dem var imidlertid opptatt av hva man gjør når man er på torget. Småbarnsmoren Lene sa at hun synes folk stort sett er travle når de er der. *"Der bare går man, for å parkere bilen eller noe slikt. Folk går bare forbi"* sa hun. Lene opplevde ikke den rolige, hyggelige atmosfæren hun mente var på Bakerløkka. Heller synes hun at folk hastet av sted på vei til noe annet, noe som støtter opp under Kirstis forestilling. Intervjupersonenes utsagn gjenspeiler det som kom frem i mine observasjoner og tellinger. Da var det mange som passerte Asker torg. Som jeg har vist i forrige kapittel var det nærmere dobbelt så mange som passerte Asker torg, enn Bakerløkka, noe som kan gi opphav til slike forestillinger som de to intervjupersonene har.

De tre seniorene Gunhild, Marie og Knut mente at Asker torg er et sted der folk handler blomster. Gunhild sa det slik:

GUNHILD: "På Asker torg handler folk blomster. Jeg er ikke der så ofte men når jeg er der er det jeg gjør. Jeg har ingen andre ting jeg gjør der. Men blomsterboden gjør at jeg av og til går dit og handler."

Hun hadde inntrykk av at det er mange som gikk dit for å handle blomster slik som hun gjorde, noe småbarnsmødrene Lene og Ada også bekreftet i sine svar. Blomstene selges fra en campingvogn/bod som ofte er tagget på og Lene sa det slik: *"Den er utrolig stygg den campingvogna da, men de har fine blomster der. Det hender at jeg går dit og handler blomster. Hva ellers skulle jeg gjøre på Asker torg?"* Lenes retoriske spørsmål er betegnende for hennes forestilling om at torget er et sted der det ikke er mye å foreta seg. Det viser også at hun oppfatter det å handle blomster som det eneste man kan gjøre der. Da jeg spurte litt mer inngående om dette, fortalte hun likevel at hun hadde vært og sett på de brukte tingene som av til selges der. Utover dette mente Lene det ikke var annet å ta seg til på Asker torg.

### **Hvem hører til på Bakerløkka?**

Da jeg spurte intervjupersonene hvem som hører til på Bakerløkka svarte småbarnsmoren Lene at Bakerløkka var et sted for barnefamilier, men også for de som skulle ut å spise lunsj.

Hun fortalte at mange av dem hun kjenner som jobber i Asker, går til Bakerløkka. De to ungdommene Elisabeth og Tone synes Bakerløkka først og fremst var for de unge. Svarene til intervjupersonene gjenspeiler hvordan man best legger merke til den gruppen man selv hører til eller identifiserer seg med. Dette tyder på at vi ser oss selv og våre egenskaper i forhold til andre, og dermed definerer om vi er like eller ulike andre rundt oss, slik Rose (1995) hevder. Slik sett identifiserer vi oss enten *med* steder, ut fra de som er der, eller *mot* steder dersom folk der er ulike oss selv. Skaterne, Lars og Tore, mente derimot at Bakerløkka var for "A4-folk", som de mente inkluderte småbarnsforeldre og voksne. Dette var en av grunnene til at de ikke ville være på Bakerløkka, men foretrakk Asker torg. Det tyder på at guttene identifiserer seg *mot* Bakerløkka ut fra de samfunnsgruppene de mener er der.

Inntrykket til de tre seniorene Gunhild, Marie og Knut var at Bakerløkka er et sted for alle. De oppfattet ikke at noen dominerte torget mer enn andre. De to ungdommene, Elisabeth og Tone, som var av samme oppfatning sa det slik: "*Alle eier dette torget. Alle eier en liten del hver.*" De synes det var viktig at alle følte seg velkommen. Da jeg spurte den voksne kvinnen Mona om dette svarte hun slik: "*Et slikt sted er selvfølgelig for alle som er interessert i å være på et slikt sted.*" Man kan spørre seg hva et slikt utsagn innebærer. Hvem er interessert i å være der og hva styrer en slik interesse? Kanskje er det slik at "interessen" er styrt av følelsen av aksept. I så fall vil de som ikke føler seg akseptert sannsynligvis ikke ha interessen av å være der. Da jeg spurte Mona om å utdype hvem som hørte til på Bakerløkka fortalte hun at hun synes alle samfunnslag har en plass på torget. Videre sa hun at hennes inntrykk var at det både var mange småbarnsforeldre, middelaldrende og eldre mennesker på Bakerløkka. Hun hadde lagt merke til at det ofte var en del personalgrupper der. Hun presiserer at alle samfunnslag har plass der, men nevner likevel ikke ungdom eller unge voksne uten barn. Det kan bety at Mona ikke synes de hører hjemme der, men grunnen kan like gjerne være at hun ikke tenkte på dem da hun svarte. Hun nevner som sagt grupper som er tilknyttet arbeidslivet. Men hva med de arbeidsledige og narkomane? De blir ikke nevnt. Det kan være at Monas forestilling om "alle samfunnslag" ikke inkluderer de mest ressursvake og vanskeligstilte. Hennes uttalelse om at "alle" med interesse for å være der, kan derfor til en viss grad leses som ekskluderende. Man kan også tenke seg at det først og fremst er de gruppene Mona nevner som best legitimerer sin rett til stedet og føler seg *in place*, mens ressursvake grupper vil føle seg *out of place*.

Småbarnsmoren Lene kom med en interessant observasjon. Hun mente at butikksamene og de som kjenner de som jobber på Kaffebrenneriet til en viss grad dominerer Bakerløkka. Hun sa det slik:

LENE: "De går rundt der og er en del av Bakerløkka. De går dit for å spise lunsj og sånn. Men om de eier det...? Nei, det er mer at de er der. De er hippe og de gjør det hipt. Det er damene fra de flotte butikkene, som hører til der. Fra [klesbutikkene] Bonea, Be Young og [interiørbutikken] Urbana. De er med på å skape et bilde av hvem som er der."

Lenes svar kan tyde på at det eksisterer et sosialt hierarki på Bakerløkka. Bourdieu (1996) hevder at sosial kapital gir innflytelse ut fra det sosiale nettverket og relasjonene man har, noe som i Lenes svar forbindes med det å kjenne kafépersonalet. Bourdieu mener videre at kulturell kapital gir innflytelse gjennom blant annet kulturell kompetanse, som her kan forbinde med det å være "hip", og det å jobbe i de fine klesbutikkene. I den grad det å jobbe i disse dyrere butikkene forbindes med det å ha en sterk økonomi, kan disse damene videre tenkes å bli tillagt en økonomisk kapital ut fra Bourdieus teori. De tre kapitalformene knyttes sammen i det han kaller symbolsk kapital, som er bestemmende for den sosiale prestisje og omdømme man får i det sosiale rom. Ut fra Lenes svar gir det å være "hip" tilsynelatende en form for sosial status, ut fra deres tilknytning til de kulturelle og identitetsskapende tilbudene, som klær og kaffe representerer på dette stedet. Lene karakteriserte da også Bakerløkka slik:

LENE: "Alle kan jo være der. Men det er nok litt høyere klasse der. Det er en blomsterbutikk der som ikke er for de vanlige. Og på Kaffebrenneriet koster det jo også en del. Du må liksom ha penger for å være på Bakerløkka. Det er jo det det handler om, at du må kjøpe noe."

Igjen viser Lene til et sosialt hierarki og en klasseorden, der økonomiske kapital ser ut til å være premissgivende for om man hører til. Dette har visse likhetstrekk med det Lees (2003) fant i sin undersøkelse i Portland, Maine. Myndighetenes satsing på økonomisk vekst og kulturell vitalitet, gjorde at byens ungdom opplevde at de ikke lenger hadde en plass i byen, selv om satsingen innebar et mangfoldig byliv. Lees fant at mangfoldet ble begrenset til å inkludere middelklassen og de med økonomiske midler til å bruke byens kulturtilbud. Da jeg spurte Lene om ressursvake grupper hører hjemme på Bakerløkka svarte hun slik:

LENE: "Tja jeg vet ikke, det er i hvert fall mer uvanlig å se dem der, de som ikke har penger til å kjøpe seg kaffe. Man legger jo merke til dem. Nei de hører nok ikke helt til der. De fleste av dem er vel heller borte ved jernbanetorget. De følger seg nok litt utenfor på Bakerløkka. Fordi de ikke har penger."

INTERVJUER: "Kan du utdype litt nærmere hvorfor du oppfatter at de ikke hører hjemme på Bakerløkka?"

LENE: "De er vel ikke brukere av Kulturhuset. De setter seg ikke ned for å kjøpe noe. Du må kjøpe noe på Bakerløkka. Og det gjør de vel egentlig ikke. Du kan jo sitte på benkene ved pyramiden, men jeg tror ikke de sitter der heller. Ja, kanskje Bakerløkka er for de vellykkede. Det er veldig gjennomsluktig. Du ser hvem som er der. Du gemmer deg ikke bort der. Er du der så syns du. Og ved kafébordene ute

på torget er det ingen trær, så du sitter ganske åpent. Det er ikke som å sitte i en park.”

Ut fra Lenes utsagn kan det tyde på at det å være på torget legitimeres av det å kjøpe noe fra kaféene, eller å bruke Kulturhuset. For å få et mer nyansert bilde av dette spurte Kjetil og Marianne fra Askerstuene hvordan de opplevde å være der. De sa det slik:

KJETIL OG MARIANNE: ”Vi synes det er fint å være på Bakerløkka innimellom. Men man føler seg jo ikke helt vel der bestandig. Det er ofte litt fine folk da, de vellykkede, som sitter på uteserveringa. Og de er jo ikke vi en del av. Og så kan man jo ikke bare sette seg ned der uten å kjøpe noe. Jeg tror kanskje folk hadde glodd litt på oss da. Nei, så Kaffebrenneriet er vi ikke innom. Der er det for dyrt. Men utafor...føler vi oss utafor tro? Ja, vi gjør nok det der. På uteserveringa. Men det er jo flere steder å sitte på Bakerløkka enn ved kaféene. Så vi sitter ofte på benkene bak pyramiden der.”

Kjetil og Mariannes bekreftet Lenes antydning om det eksisterer et sosialt hierarki på torget, når de fortalte hvordan de så seg selv i forhold til de ”vellykkede”, og det at de ikke hadde mulighet for å kjøpe noe på kaféene. Likevel viser svarene deres at de finner andre deler av Bakerløkka å være på.

### ***Passende adferd på Bakerløkka***

Da jeg spurte hva som er passende adferd på Bakerløkka kom det blant annet til uttrykk forestillinger om at folk er vennlige, åpne og imøtekommende mot hverandre. Dette hadde yrkeskvinnen Kirsti lagt merke til:

KIRSTI: ”På Bakerløkka er det avslappende å være fordi folk smiler og virker vennlige mot hverandre. Man ser at folk hilser på hverandre og smiler. Det er jo helst de man kjenner man hilser på, men likevel er det noe med stemningen. Folk sitter og prater på benkene eller rundt bordene på utekaféene eller ved pyramiden.”

De to ungdommene Elisabeth og Tone hadde dessuten oppdaget at det lå nye muligheter i at folk er imøtekommende på torget. Elisabeth sa det slik: *”Det er lett å komme i kontakt med folk. Man blir fort kjent med nye mennesker her.”* De to jentene hadde blitt kjent med hverandre på Bakerløkka. Tone fortalte dessuten at hun ved flere andre anledninger hadde kommet i snakk med folk hun ikke kjente, og at noen bekjenskaper hadde utviklet seg til vennskap. Kjetil og Marianne fra Askerstuene hadde også positive opplevelser på Bakerløkka. De hadde opplevd mange smil og hyggelige folk selv, men var også opptatt av hvordan de opplevde at andre i samme situasjon hadde det på torget. De fortalte at de kjente flere av dem

som selger utemagasinet "Grip Dagen" og at selv om selgerne er vanskeligstilte møtte de ofte hyggelige folk som var imøtekomende.<sup>15</sup> Kjetil sa det slik:

KJETIL: "Selv om du har havnet litt utpå får du likevel et smil og noen vennlige kommentarer. [en av dem] som står fast utenfor inngangen til Trekanten har blitt kjent med flere av de som er i byen fast. Nå er jo han flink til å prate da. Han bare begynner å snakke med folk som går forbi han. Men han kjenner for eksempel flere av de som jobber i butikkene og sånn. De slår av en prat og spør av og til hvordan det går med salget. Det er hyggelig."

Yrkeskvinnen Kirsti hadde dessuten noen refleksjoner rundt vanlig oppførsel og folkeskikk. Hun fortalte at hun forventer at folk oppfører seg ordentlig på Bakerløkka:

KIRSTI: "Siden torget er en møteplass, der barn leker og folk møtes og koser seg ville det være helt uakseptabelt om noen skulle finne på å rope høyt eller banne eller krangle høyløyt. Eller for den saks skyld sloss. Jeg tenker litt på alt det du ser på gatene i Oslo. Det ville bare ikke være greit på Bakerløkka."

INTERVJUER: "Hvordan tror du folk hadde reagert hvis noe slikt skjedde?"

KIRSTI: "Jeg tror folk hadde fått sjokk. Folk sitter jo der og koser seg og har det hyggelig. Det er liksom ingen som er høylydt på en negativ måte. Du hører jo et barnehyl i ny og ne med det er jo gode hyl, ikke sant. Det er lek og moro. Jeg ser for meg at hele torget hadde stoppet opp faktisk. Det ville vært helt unaturlig hvis det skulle bryte ut en slåsskamp eller høylydt krangel. Nei, Bakerløkka er et sted der folk er venner, er hyggelig og høflige mot hverandre og der det skjer positive ting."

Det at så mange kjenner hverandre i Asker gjør at det finnes en "sosial justis", mente Kirsti, hvor man oppfører seg ordentlig mot hverandre og at man vet hvilken type adferd som ville vekket reaksjoner, eller være *out of place* for å bruke Cresswells (1996) begrep. Kirsti tenkte seg til hvor pinlig det måtte føles dersom man var innblandet i en høylydt konfrontasjon midt på torget og ble sett av folk man kjente. Hun mente at det ville føre til at folk i etterkant ville se skjevt på en og dømme personen som bråkmaker og avviker. Hun så også for seg at man ville bli sosialt avvist hvis dette skulle skje.

### ***Der men ikke her!***

Da jeg spurte småbarnsmoren Ada hva hun ville sagt dersom hun kunne bestemme hva som skulle være lov og ikke på torgene sa hun det slik: *"Det skulle ikke vært lov å skate på Bakerløkka. Det er litt slitsomt når de er borte ved pyramiden."* I likhet med flere av de andre intervjupersonene opplevde hun at skatingen var forstyrrende og virket som et uromoment. Ada mente at det ødela noe av roen og atmosfæren på Bakerløkka. Den voksne

---

<sup>15</sup> Grip Dagen, Asker og Bærum er i likehet med =Oslo et utemagasin som selges av vanskeligstilte hvor de får halvparten av inntektene.

kvinnen Mona hadde en klar formening om hvor de burde være: ”På Asker torg passer det bedre med skatere. Der er det ikke kaféer. Der er det mer åpent så det er mer naturlig å ha en slik aktivitet der”. Yrkeskvinnen Kirsti mente at skaterne var langt mer akseptert på Asker torg enn på Bakerløkka og sa det slik:

KIRSTI: ”Skaterne er på Asker torg. Det er jo de som er der. De har vel strengt tatt ikke lov til det, men de er der nå med brettene sine. Det er en av de tingene som skjer på Asker torg og som på en eller annen måte virker akseptert.”

INTERVJUER: ”Ville du si at det er akseptert å skate på Bakerløkka?”

KIRSTI: ”Nei det synes jeg ikke. Det ville virke helt malplassert.”

Kirsti mente at så lenge skaterne ikke forstyrret noen eller var i veien på Asker torg, var det greit at de var der. På Bakerløkka derimot synes hun ikke skaterne hadde noen plass og nevnte blant annet barna som lekte. Småbarns uskyldige lek hvor de ikke alltid ser seg for, og skaternes råkjøring med brett mente hun ikke hørte sammen. Cresswell (1996) hevder at menneskers adferd på steder er gjenstand for et sett av forventninger om hva som er akseptert som passende. Skating ble vurdert som *out of place* på Bakerløkka men *in place* på Asker torg.

Kjetil fra Askerstuene fortalte at han og Marianne av og til satt seg på benkene bak pyramiden på Bakerløkka og tok seg en øl fra en pose de hadde med seg, noe de også gjorde på Asker torg av og til. Da jeg spurte Kjetil hvordan de opplevde at andre reagerte svarte han slik:

KJETIL: ”På Asker torg er det ingen som hever et øyenbryn. Vi sitter jo ikke akkurat midt i glaninga, men litt unna hvis du skjønner. Men det er ingen som bryr seg. Der får vi sitte i fred.”

INTERVJUER: ”Hva med når dere tar en øl fra posen på Bakerløkka da, hva slags reaksjon får dere da?”

KJETIL: ”Det går stort sett geit fordi vi prøver å være litt diskret. Men vi har opplevd at noen glaner litt ekstra. Det er akkurat som om de har lyst til å si at ”det der passer ikke her” om du skjønner. Noen av de som har med små barn som leker rundt, de kommer også med noen skrå blikk. Jeg skjønner jo at små unger ikke skal være rundt bråk og fyll og sånn, men vi er stille og rolig og nyter en øl i sola. Vi plager ingen. Vi vil bare sitte der litt og nyte og kose oss og se på folka og ungene som leker, sånn som alle andre.”

Kjetil fortalte at han og Marianne av og til hadde synes det ble ubehagelig med blikkene fra andre og valgte å flytte seg bort til Asker torg hvor de fikk sitte i fred. Dette er et eksempel på hvordan de som er *out of place* og gjør noe upassende blir gjenstand for sanksjoner fra de som hevder sin rett til stedet (Cresswell 1996). Et blikk eller å snu seg vekk kan være vage, men virkningsfulle ekskluderingsmetoder for å gjenopprette orden og ivareta de verdier og normer som vurderes som aksepterte og riktige på stedet. Forestillinger om stedet og hvilken

sosial posisjon man har, kan dermed bidra til at noen legitimerer sin rett til stedet, mens andre fryses ut.

## Asker torg og Bakerløkka som binære motsetninger

I lys av Sibleys (2001) teori ordner vi, og gir mening til våre omgivelser, ved å klassifisere dem i binære motsetninger. Slike forståelser av sted kan ha bakgrunn i at vi søker mot det behagelige og bort fra det som virker utrygt eller ubehagelig. Slike klassifiseringer bidrar til utviklingen av forestillinger og påvirker vår praksis på steder. Da de intervjuede brukerne snakket om torgene, kom det frem flere slike binære motsetninger. Småbarnsmoren Lene brukte disse begreper om torgene:

LENE: "Hvis jeg skulle sammenligne de to torgene er det mer upersonlig på Asker torg. Bakerløkka er varmt og Asker torg er kaldt."

Lene fortalte at hun synes Bakerløkka var et "personlig" sted, og så Asker torg som en motsetning hun betegnet som "upersonlig". Hun forbant det personlige og upersonlige med henholdsvis det "varme" og det "kalde". Seniorens Knut oppfattet også at Asker torg var et "kaldt" sted, men hadde andre begrunnelser:

KNUT: "All steinen på torget, og i sentrum for øvrig, er ikke så koselig. Det skulle vært mer grønt. Busker og trær. Det ville gjort at det ble litt koseligere og lunere på en måte."

INTERVJUER: "Men det er noen trær på Asker torg..."

KNUT: "Ja jeg har sett det men det skulle vært mer. Det blir kaldt og upersonlig slik det er nå, synes jeg."

For Knut ville busker og trær gjort det *lunere* på torget. Dette kan forbindes med noe *varmt*, slik Bakerløkka er karakterisert som. Steinen på Asker torg gjør at Knut oppfatter torget som *kaldt* og *upersonlig*. Gjennom utsagnene til disse brukerne ser vi at dikotomier som "varmt" og "personlig" om Bakerløkka, blir satt opp mot begreper "kaldt" og "upersonlig" om Asker torg. Klassifiseringene ser ut til å påvirke de intervjuede brukernes forestillinger om stedene.

Det upersonlige og kalde kan også assosieres med det at man ikke får personlig kontakt med folk rundt seg, eller oppfatter at andre ikke tar seg tid til å stoppe opp. Det kalde kan dermed knyttes til noe hektisk. Dette nevnte småbarnsmoren Lene: "*På Asker torg er alle så travle. De bare haster forbi*". Den voksne kvinnen Mona hadde en mer sammenlignende tilnærming:



MONA: "Det er mer travelt på Asker torg. Folk går til og fra, skal kanskje ta en drosje. Men på Bakerløkka stopper man litt opp. Setter seg kanskje ned med varene man har kjøpt og nyter livet litt."

Yrkeskvinnen Kirsti opplevde også Asker torg som travelt. Selv om hun i hverdagen var en av de som hastet til og fra toget var det ikke noe hun satte pris på når hun hadde fri, fortalte hun. Da likte hun å sette ned tempoet:

KIRSTI: "Så i hverdagen tenker jeg ikke på det hektiske på Asker torg, da er jeg jo en del av det selv. Men i helgene vil jeg ikke ha det hektisk. Da vil jeg ha det rolig og slappe av, og det kan jeg gjøre på Bakerløkka, ikke på Asker torg."

Den hektiske atmosfæren er en kontrast til et rolig og avslappende Bakerløkka som torget blir karakterisert som. Her kommer dikotomien "hektisk"/"rolig" til uttrykk. De ser ut til å være meningsbærende for intervjupersonenes forestillinger, noe som påvirker deres praksis og hvor de ønsker å være.

Når intervjupersonene snakket om det å bruke torgene, fortalte flere samtidig hva som tiltrakk dem. Småbarnsmoren Ada sa det slik:

ADA: "Hvis jeg skal ha lyst til å være på torget må det være et sted å sette seg ned, det må være innbydende. Det er jo noen benker der borte, men det er jo ikke noen steder å sette seg ned."

Her ser vi at Ada både snakker om hva som er innbydende, og samtidig betrakter torgene ut fra tilbud knyttet til uteservering. Det at stedet er innbydende var også småbarnsmoren Lene opptatt av. "*Asker torg er ikke innbydende sånn som på Bakerløkka*" sa hun. I Ada og Lenes sammenligninger trer det, som vi ser, frem motsetninger i form av "innbydende"/"ikke innbydende".

Yrkeskvinnen Kirsti hadde flere beskrivelser av serveringstilbud på torgene. Da jeg spurte henne om Asker torg var et sted hun forbant med kaffe svarte hun slik:

KIRSTI: "Nei det synes jeg ikke. Jeg går jo over der hver morgen, men det er ikke et sted jeg forbinder med kaffe. Det blir jo et større prosjekt å få seg en kaffe der. For det første må man gå litt lenger for å få kjøpt seg en kaffe på Asker torg. Du må bort til 7-Eleven hvis du ikke tar den med fra et annet sted. Og på 7-Eleven har de jo bare maskinkaffe som blander seg selv. Den er ikke god. Du kan ikke sammenligne den med den du får på Kaffebrenneriet hvor de lager den selv. Nei så der blir litt tungvindt. Dessuten er det ikke noe sted å sette seg ned der det er koselig å sitte. Nei, da er det mye koseligere på Bakerløkka. Der er det hyggelige, blide folk."

Gjennom Kirstis beskrivelse ser vi at hun har en forestilling om at Asker torg ikke er et sted å ta seg en kaffe, slik hun opplever at Bakerløkka er det. I sin beretning sammenligner hun ikke

bare hvordan det er få kjøpt seg kaffe på de to torgene, men også mulighetene for å sette seg ned. Dessuten trekker hun frem kvaliteten på kaffen hos 7-Eleven som ligger ved Asker torg. Hun foretrekker en bedre variant hun får på Kaffebrenneriet, som ligger ved Bakerløkka. Hennes beskrivelser viser flere binære motsetninger; ”tungvint”/”lettvin”, ”ingen serveringssteder”/”serveringssteder” og ”dårlig kaffe”/”god kaffe”. Kirstis positive forestilling om Bakerløkka, kan dermed sees i forhold til henne negative forestillinger om Asker torg.

Enkelte hadde motsetningsfylte inntrykk av torgene på andre områder. Ungdommene Elisabeth og Tone fortalte at de synes det var utrygt på Asker torg. De hadde erfart at det var gjenger der og hadde inntrykk av at det kunne oppstå slåsskamper. ” *Det er ikke et sted man går for å være. Du vet liksom ikke om du kan bli slått der borte*” sa Tone og fortsatte: ”*Små barn burde ikke være der. Det er ikke trygt for dem.*” Tatt deres tidligere utsagn om at de synes folk var snille mot hverandre på Bakerløkka, trer dikotomiene ”snill”/”slem” og ”trygt”/”utrygt” frem. Yrkeskvinnen Kirsti som også hadde en oppfatning av det trygge og uttrygge på torgene hadde en annen bakgrunn for sine argumenter:

KIRSTI: ”På Bakerløkka er man på ingen måte på vakt, slik man ville være på Asker torg. På et jernbanetorg er det så mye rare folk og man er aldri helt trygg på at vesken får være i fred. På Asker torg kan man jo i teorien dessuten bli kjørt ned av en på rullebrett. Det skjer jo ikke det, men hele stemningen blir liksom mye mer hektisk på et slikt sted som Asker torg. Den følelsen har du ikke på Bakerløkka.”

Kirsti knyttet altså det uttrygge både til potensielle vesketyver og til det å kunne bli truffet av skatere. Hun sa samtidig at hun ikke har den samme uttrygge følelsen på Bakerløkka, altså at det er et trygt sted. Hun karakteriserer også Asker torg som et jernbanetorg, noe hun forbinder med det å være på vakt, at det er mange ”rare” folk der og det at hun ikke er sikker på om tingene hennes får være i fred. Småbarnsmoren Ada var en annen som opplevde Asker torg som utrygt:

ADA: ”Stasjonen tiltrekker seg mange rare mennesker. Man føler seg ikke trygg nok der. Jeg har gått ned trappen i hjørnet, og da lå det sprøyter fra narkomane. Det er ikke bra. Det er ikke noe særlig at barn leker rundt der det er sprøyter og slikt.”

Som vi ser forbinder enkelte stoffmisbruk på steder med det utrygge og uberegnelig. Det kan være begrunnet i reell fare for å skade seg, slik vi ser at Ada var redd for. Det kan også være basert på forestillinger om narkotikamiljøene, noe som kan bidra til at Asker torg representerer et utrygt sted.

## KAPITTEL 7: ULIKE REPRESENTASJONER GIR ULIK PRAKSIS – ANALYSE AV TO TORG

I denne oppgaven har jeg vært opptatt av å vise hvordan sentrumstorgene i Asker konstrueres. Konstruksjonene representerer ulike forståelser og bilder av torgene, eller det Holloway & Hubbard (2001) kaller ”imagination”. Humanistiske geografer fokuserer på individuelle stedsopplevelser, og mener at vi danner oss subjektive inntrykk av steder vi bruker (Tuan 1977). Ut fra følelser, opplevelser og minner får steder mening for oss. Fortellingene til dem jeg har intervjuet synliggjør hvordan torgene oppleves personlige og subjektivt. I denne oppgaven legger jeg likevel mer vekt på det intersubjektive og relasjoner mellom aktører, enn hvordan torgene oppleves og erfares. I dette kapittelet vil jeg drøfte hva som ligger til grunn for de ulike representasjoner av torgene, og hvordan disse har betydning for hvilken praksis som kommer til uttrykk.

### Konstruksjoner av to torg

Asker torg ble av enkelte forbundet med ”det gamle Asker”. En av intervjupersonene fortalte om sine opplevelser av torget for 10 år siden, da det var få butikker og utesteder der.<sup>16</sup> Hun sa at torget fremdeles bar preg av noe av det gamle og at hun fremdeles synes det var kjedelig der. En annen fortalte om barndomsminner fra et gammelt serveringssted som lå ved Asker torg tidligere, og fortellingen hennes gir inntrykk av noe nostalgisk; at Asker torg har mistet en verdi.<sup>17</sup> Hayden (1995) hevder at sted og minner er uløselig knyttet sammen. Tidligere erfaringer og inntrykk kan være med på å prege de forestillingene man har om et sted i lang tid, uavhengig av om stedet endrer seg. Som nevnt har sentrumsområdet i Asker ligget ved stasjonen og Asker torg, i over 100 år. Torget har dermed hatt en viktig funksjon i sentrum i lang tid, og mange har nok minner av torget slik det en gang var. Det har imidlertid skjedd store forandringer rundt torget med tiden. I en periode var torget en stor parkeringsplass, og på 1980-tallet bar denne delen av sentrum preg av containere, søppel og stengte butikkdører.<sup>18</sup> Tidlig på 1990-tallet ble torget imidlertid pusset opp og togstasjonen bygget om. I tillegg er det i de siste årene etablert flere nye butikker og forretningsbygg rundt torget, blant annet glassbygget ”Vasen” som sto ferdig sommeren 2006. Stedets arkitektoniske karakter og tilbudene knyttet til handelsvirksomhet, har dermed endret seg betydelig. Til tross for

---

<sup>16</sup> Intervju med småbarnsmoren Lene

<sup>17</sup> Intervju med den voksne kvinnen Mona

<sup>18</sup> Dette kom frem i et internt diskusjonsmøte i Byplanavdeling i kommunen 10.05.2006, der jeg deltok som observatør

forandringene som har funnet sted på Asker torg, trer det likevel frem forestillinger som ser ut til å være preget av minner om hvordan Asker torg var før. For den ene intervjupersonen henger fremdeles noen av de gamle inntrykkene ved, og preger hennes representasjon av torget i dag. For den andre står gamle minner om stedet, i kontrast til hvordan det oppleves nå. Hayden (1995) hevder at subjektive stedsforestillinger kan være vanskelige å forandre. Vi bærer med oss minner vi har av steder, som vil henge ved, selv om stedene forandrer seg i tid og rom. Intervjupersonenes fortellinger viser hvor fastlåste subjektive inntrykk kan være, og tydeliggjør hvordan minner kan påvirke våre representasjoner og vårt forhold til steder.

Asker torg ble også knyttet til forestillinger om at det ikke skjer noe der. Noen karakteriserte i tillegg torget som et folketomt og dødt torg. Shields (1991) hevder at forestillinger og representasjoner ikke nødvendigvis er forankret i fakta om et sted, men at de heller kan være overdrevne eller forenklede fremstillinger, som favoriserer enkelte kvaliteter ved et sted fremfor andre. Som jeg har vært inne på, sa noen av intervjupersonene at flere ulike samfunnsgrupper oppholdt seg på Asker torg. Dessuten kom det frem at det selges blomster og brukte ting der, noe som tiltrekker seg potensielle kjøpere. Ulike arrangementer finner også sted på Asker torg, slik som Vestmarksrittet og konserter i forbindelse med lokale festivaler. Det ser derfor ut til at representasjonene av Asker torg, som et sted der det ikke skjer noe, ikke er i fullstendig overensstemmelse med virkeligheten. Intervjupersonene kan likevel ha erfaringer med at det ikke har vært folk på torget når de har vært der, noe som kan bidra til å prege deres inntrykk og forestillinger. Tatt i betraktning at det både oppholder seg folk der, slik observasjonene og tellingene mine har vist, og at det arrangeres ulike tilstelninger der, kan det likevel se ut til at intervjupersonene ikke vektlegger dette i sine forestillinger om torget. Selv om forestillinger og representasjoner er forenklede eller selektive i forhold til virkeligheten, kan man likevel ikke forkaste dem som falske eller usanne, mener Shields (1991). De er ikke en indikasjon på hva som faktisk eksisterer i verden, men uttrykker heller hvordan vi oppfatter deler av virkeligheten, og legger vekt på noen sider ved steder og overser andre. Med andre ord er ikke intervjupersonenes forestillinger ”sannheter” om aktivitetene på torget, men kan heller sees som et bilde på deres opplevelser av torget.

De intervjuedes forestillinger og bilder av Bakerløkka var også ulike. Enkelte hadde inntrykk av at det alltid skjer noe der, at det er et livlig torg. Enkelte snakket spesielt om barna som ofte er på torget. Andre mente at Bakerløkka var barnas torg, og at de bidro til å gjøre torget levende. Noen fortalte også om arrangementer, aktiviteter og menneskene på torget. Cybriwsky (1999) er en av dem som er opptatt av at folk tiltrekkes av steder der det er andre,

og der det skjer noe. Han mener også at menneskemengder er viktige for om torg og plasser oppfattes som vitale og livlige. Tellingene jeg utførte viste at mange oppholder seg på Bakerløkka, noe som kan bidra til oppfatningen om at torget er livlig. Det at mange er på torget kan også påvirke andre til å søke dit, noe som kom frem i en av intervjupersonene utsagn. Hun fortalte at hun aldri var i tvil om at det skjedde noe på Bakerløkka, og at det var en av grunnene til at hun ofte var der.<sup>19</sup>

Stedsrepresentasjonen av Bakerløkka som et livlig sted kan også være påvirket på andre måter. Holloway & Hubbard (2001) hevder at folks stedsrepresentasjoner påvirkes av hvordan steder fremstilles i media. Gjennom aviser og andre medier danner vi oss bilder og inntrykk av steder vi leser om. Lokalavisens omtale av Bakerløkka kan langt på vei sies å bidra til folks representasjoner av torget som et livlig sted. Som jeg har vist har det vært relativt stor medieomtale av Bakerløkka og tilgrensende aktiviteter. Flere av artiklene viser at det stadig skjer noe på Bakerløkka, og at det ofte er mange mennesker der. Ikke minst kan dekningen av det som skjer i Kulturhuset ha betydning for disse stedsrepresentasjonene. Med inngang direkte ut til Bakerløkka, vil de som bruker Kulturhuset være i kontakt med torget, noe enkelte av innslagene viste. Som tilgrensende aktivitetsarena, representerer Kulturhuset et sted med mange tilbud, og der det skjer mye. Det er bibliotek, kino og konsertsaler der, og det arrangeres ofte kunstutstillinger, konserter og forestillinger. Kulturhuset satser som nevnt også på underholdning for barn, noe medieomtalen i mange tilfeller viser. Gjennom oppslagene kommer det frem at mange har et forhold til disse tilbudene, og at Kulturhuset er godt besøkt. Fremstillingene vil nok for mange assosieres med Bakerløkka, selv om det er inne i Kulturhuset arrangementene finner sted. Slik sett kan Kulturhuset sies å bidra til å gi Bakerløkka et "image", ikke bare som et livlig sted men også som et kulturelt sted. Bakerløkka kan også sies å være et familiested, ut fra forestillingen om at torget er et sted for barn, slik noen nevnte.

En annen konstruksjon av Bakerløkka synliggjør "kafékulturen" der. Noen av intervjupersonene fortalte at de gjerne tok seg en kaffe når de var på Bakerløkka. For enkelte var dette nærmest en rutine i helgene. Noen søkte dit for å spise lunsj, andre for å være sammen med familien og la barna leke. Zukin (1998) mener at byers økonomiske vekst og utvikling i økende grad baseres på tilbud knyttet til kultur, identitet og forbruk. Hun mener at "kafékulturen" er blitt en del av en urban praksis. En slik kultur har på mange måter fått innpass i vår hverdag. Det er blitt vanlig å se folk med et kaffekrus i hånden, eller sittende på

---

<sup>19</sup> Intervju med yrkeskvinnen Kirsti

en av de mange kaféene som finnes i dag. Da jeg observerte folk på Bakerløkka var uteserveringene ofte godt besøkt, noe som tyder på at de er populære steder som folk i Asker oppsøker. Zukin (1998) mener at den urbane praksisen henger sammen med at vi er blitt mer opptatt av mote og "image" enn tidligere. Man kan si at det å ta seg en kaffe på Bakerløkka er en del av en slik identitetsskapende og "imagepreget" praksis, noe som kom frem da jeg snakket med enkelte av intervjupersonene. En av dem fortalte om identiteten til "de andre" på torget, og at de tilhørte en bestemt klasse eller en bestemt stil. Slik skapes det et bilde av en urban praksis og væremåte på Bakerløkka, som signaliserer at identitet og kulturelle uttrykk er viktige verdier. Den urbane praksisen på Bakerløkka kan blant annet forklares ut fra folks livsstil og urbane praksis, som enkelte har tatt med seg fra andre steder. Mange småbarnsfamilier velger å flytte til Asker fra Oslo, eller andre steder, for å etablere seg. Ofte kan disse ha en mer urban livsstil, og et symbolsk og kulturelt forbruksmønster. Man kan si at de er bærere av kultur og kulturuttrykk, som gjerne kommer til syne gjennom deres livsstil og deltakelse i "kafékulturen". Disse kulturuttrykkene og praksisene skaper etterspørsel etter urbane tilbud, slik som kaféene på Bakerløkka. Det legges slik sett opp til en urbanitet i Asker, der innbyggerne på mange måter kan sies å være mer urbane enn før. Når innflyttere eller de som flytter tilbake til hjemstedet, tar med seg nye, mer urbane vaner, blir urbaniteten også selvforsterkende. Dette fordi etterspørselen etter slike tilbud skaper nye urbane byrom og en urban praksis, som menneskene der tar del i. Det kan se ut til at Bakerløkka er en del av en slik urban praksis, og kan kalles et "kulturelt forbruksrom".

### ***Passende adferd på ulike steder***

Sosialkonstruktivismen legger spesiell vekt på relasjoner. Gergen (1999) hevder at relasjoner er essensielle for å forstå vårt forhold til verden og menneskene omkring oss. Cresswells (1996) hevder for eksempel at vi har forventninger til hvilken praksis og adferd som er passende og upassende på forskjellige steder. Dette har både betydning for våre mellommenneskelige relasjoner og hvordan vi gir steder mening. Noen av intervjupersonenes forestillinger tyder på at de har slike forventninger, og passer slik sett inn i et relasjonelt stedsbegrep (Massey 1991). Et eksempel på dette kom frem da enkelte fortalte at de synes folk er travle på Asker torg, og at de ikke stopper opp eller henvender seg til hverandre. I den forbindelse ble Asker torg beskrevet som et hektisk og upersonlig sted. Dersom de som er på torget opplever at andre er travle og haster forbi, vil de kanskje selv påvirkes av dette, og synes det er unaturlig å stoppe opp eller henvende seg til andre. Dette er et eksempel på

hvordan folk tilpasser sin adferd ut fra andres praksis på stedet (Cresswell 1996), og kan bidra til å forsterke opplevelsen av stedet som hektisk og travelt.

På Bakerløkka ble folk beskrevet som åpne, vennlige og imøtekommende, folk smiler og hilser på hverandre. Det ble også fortalt at nye vennskapsbånd ble knyttet der, noe som tyder på en imøtekommenhet blant folk på torget. Det kom også frem at det finnes en slags ”sosial justis” på Bakerløkka. Det å være høylydt virket for enkelte av intervjupersonene som unaturlig og uakseptabelt. En av dem så for seg reaksjonene hvis dette skulle skje, og mente at hele torget ville stoppe opp, og at man sosialt sett ville bli sanksjonert.<sup>20</sup> ”Folkeskikken”, som Østerberg (1990) mener eksisterer i det offentlige byrom, gjør at vi vet hva som er passende adferd. Cresswells (1996) begrep ”know your place”, betegner slik sett en taus kunnskap om sosiale koder, som gjør at vi vet hva som er akseptert på et sted og hvordan vi skal oppføre oss. Dette vil jeg belyse mer inngående i neste avsnitt.

### ***Kulturelle distinksjoner og tilhørighet***

Ofte blir enkelte typer praksis akseptert på ett sted, men ikke på et annet. I et eksempel jeg vil trekke frem fortalte noen av de intervjuede brukerne hvor skaterne bør være. En av dem sa: ”*det burde ikke være lov å skate på Bakerløkka*”.<sup>21</sup> Andre henviste skaterne til Asker torg fordi det var mer åpent der, og ingen kaféer. Skaterne jeg intervjuet fortalte at de kun skatet på Asker torg. De fortalte at de aldri var på Bakerløkka fordi det bare var ”A4-folk” der, som de sa. Med A4-folk mente de småbarnsforeldre og voksne. De vurderte dessuten skateforholdene som bedre på Asker torg. Dermed ser det ut til å være overensstemmelse mellom de intervjuede skaterne og de intervjuede brukerne som uttalte seg, om at Asker torg er det beste stedet for skating, selv om oppfatningene er begrunnet ulikt. Eksempelet tyder på at skating vurderes som *out of place* på Bakerløkka, men *in place* på Asker torg, for å bruke Cresswells (1996) begreper.

I et annet eksempel fortalte to av intervjupersonene at de av og til satt på Bakerløkka og drakk øl fra en pose.<sup>22</sup> De likte å se på livet på torget, og på barna som lekte. Gjennom blikk fra andre hadde de opplevd at deres praksis ikke ble akseptert. Det hadde resultert i at de heller gikk til Asker torg, hvor de fikk sitte i fred og følte at de passet bedre inn. Sosiale koder, som blant annet kommer til uttrykk gjennom blikket, kan bidra til at individet får en følelse av hva som er akseptert på et sted og hva som ikke er det. Likevel er det ikke slik at

---

<sup>20</sup> Intervju med yrkeskvinnen Kirsti

<sup>21</sup> Intervju med småbarnsmoren Kjersti

<sup>22</sup> Intervju med Kjetil og Marianne fra Askerstuene

man umiddelbart vet hvilken type adferd og praksis som er akseptert og passende. Stedets fysiske utforming bærer med seg, og signaliserer, sosiale koder om passende adferd, som er kjent for de som ofte bruker stedet eller har vært der mange ganger. For dem som er på et sted for første gang eller bruker det sjeldent, kan slike koder være mindre åpenbare. Uavhengig av om intervjupersonenes kjente til kodene på Bakerløkka, tyder deres fortelling på at det å drikke øl utendørs på Bakerløkka ansees som upassende, mens det i større grad aksepteres på Asker torg.

I et tredje eksempel fortalte de samme intervjupersonene som drakk øl utendørs på Bakerløkka, at de heller ikke følte seg vel på utserveringene på torget. Fordi de opplevde at stedene var for "*de finere folka*" og "*de vellykkede*", og fordi de ikke hadde råd til å kjøpe noe, følte de at de ikke passet inn. De fant derfor andre steder å være på Bakerløkka, der de følte seg mer akseptert.

Ut fra intervjupersonenes fortellinger ser det ut til at det eksisterer klasseforskjeller og på Bakerløkka, og at utserveringene signaliserer en konsumbasert praksis og kulturelle identiteter. Dette kom klart frem i en annen intervjupersons utsagn. Hun mente at man må kjøpe noe når man er på utserveringene, og nevnte samtidig blomsterbutikken som ligger like ved kaféene. Ut fra prisnivået der, mente hun at torget signaliserte at det ikke er for alle. Hun fortalte også at de "hippe" butikksamene fra noen av sentrumsbutikkene og dem som kjenner personalet på Kaffebrenneriet, i stor grad oppholder seg på Bakerløkka, og gjør det til et "hipt" sted.

Dette kan tolkes i lys av at våre oppfatninger om hvem som passer inn, er knyttet til den posisjonen vi har i det sosiale hierarkiet som strukturerer stedet. Bourdieu (1996) mener at sammensetningen av vår økonomiske, sosiale og kulturelle kapital, som blant annet er knyttet til henholdsvis penger, sosiale nettverk og kulturell kompetanse, bestemmer hvilken posisjon vi blir tillagt i det sosiale rom (felt). Ens posisjon står i forhold til posisjonene andre rundt oss har, og kan gi sosial innflytelse og omdømme i feltet.

Hvordan vi ser ut, hva vi har på oss og hva vi gjør, signaliserer dermed hvem vi "er". På den måten vurderes vi av andre, noe som kan gi opphav til forestillinger om hvem som hører til på et sted. Skaterne, som tilhører en gruppe som ofte sees på som en subkultur (Ruud m.fl. 2005), valgte selv å være på Asker torg, fremfor Bakerløkka. Likevel kan man si at de representerer en annen kulturell tilhørighet, enn den som kommer til uttrykk på utserveringene på Bakerløkka. De kan slik sett ha en annen kapitalsammensetning som gjør at de ikke føler seg hjemme der. De to som drakk øl på Bakerløkka og følte seg utenfor på torget og utserveringene, hadde tilsynelatende ikke den økonomiske kapitalen som kan se ut



til å være påkrevd for å være på der. De antydte også at de ikke tilhørte den samme kulturelle gruppen som "de andre", og hadde slik sett heller ikke den "rette" sosiale eller kulturelle kapitalen som ser ut til å gjøre seg gjeldende på torget generelt, og uteserveringene spesielt. Dette inntrykket forsterkes av fortellingene om de "hippe" butikksamene. De ser ut til å bli tillagt en sosial kapital ut fra sine relasjoner til kafépersonalet. Det ser også ut til at de oppfattes å ha en kulturell kapital ved at de er fra trendsettende og identitetsskapende virksomheter, som klesbutikkene og interiørbutikkene representerer. Det at de oppfattes å gjøre det "hipt" på Bakerløkka, kan dessuten bidra til å skape et kulturelt "image" av hvem som er på torget. Det ble også uttalt at det er mer uvanlig å se "fylliker og ressurssvake" på Bakerløkka. Her kommer det til syne kulturelle distinksjoner mellom "de hippe" og de mer ressurssvake. I tillegg mente en av intervjupersonene at torget har "en høyere klasse" ut fra prisnivået og menneskene som er på utserveringen, noe som også tyder på at det eksisterer klasseforskjeller på torget.

Zukin (1998) mener at de aktivitetene og tilbudene som finnes i byen i større grad enn før har betydning for vår identitet og kulturelle tilhørighet, og at de signaliserer bestemte bruksmåter knyttet til forbruk. Slik skapes det "forbruksrom", der de som ikke har økonomisk mulighet til å delta i forbruket på slike steder, ikke passer inn. Som nevnt ser "kafékulturen" ut til å gjøre seg gjeldende på Bakerløkka, og bidrar til at torget forbindes med kultur, identitet og forbruk, slik det kommer til uttrykk i enkelte av intervjupersonenes fortellinger. De ressurssvake inngår tilsynelatende ikke i det kulturelle, og konsumbaserte bildet som her konstrueres av Bakerløkka, og kan bekrefte følelsen til de to som ikke passer inn.

Fortellingene kan også tyde på at enkelte grupper oppfattes å "hevde sin rett" til Bakerløkka, og at kulturelle uttrykk og distinksjoner gjør at noen føler seg utenfor. Når det gjelder Asker torg var det ingen av dem jeg snakket med som nevnte at de hadde følt seg frosset ut, eller at deres adferd ikke passet inn. To av intervjupersonene sa heller at: *"Det er ikke noen som ikke hører hjemme her. Alle kan være her. Men det mangler folk her da"*.<sup>23</sup> Det er vanskelig å si om enkelte føler seg utenfor på Asker torg. Det kan heller se ut til at det er en annen kapitalsammensetning som er dominerende der, og at noen derfor velger å ikke oppholde seg på torget. To av intervjupersonene fortalte at de ikke ville være på Asker torg fordi det var gjenger der, og at de derfor synes det var et utrygt sted.<sup>24</sup> Dette kan være et uttrykk for at gjengene med sin praksis og tilstedeværelse "hevder sin rett" til Asker torg, og at noen derfor føler at de ikke passer inn eller hører hjemme der.

---

<sup>23</sup> Intervju med skaterne Lars og Tore

<sup>24</sup> Intervju med ungdommene Tone og Elisabeth

Vurderinger av andres kapitalsammensetninger kan også sees i lys av hvordan vi identifiserer oss med steder. Rose (1995) hevder at vi vurderer menneskene på steder ut fra om de er like eller ulike oss selv. Dersom man synes at andre på et sted står for noe annet enn det vi står for, kaller hun det å identifisere seg *mot* et sted. Dette har sammenheng med meningene og verdiene vi tillegger stedet. De to skaterne jeg snakket med, var som nevnt aldri på Bakerløkka. Dette kan være et uttrykk for at de ikke identifiserer seg med småbarnsforeldre og voksne fordi de har en annen kapitalsammensetning enn dem selv. Dermed identifiserer de seg *mot* Bakerløkka. Utsagnet om at de ”hippe” butikkdamene som oppholder seg på Bakerløkka, ikke ville finne på å gå bort på Asker torg er et annet eksempel på dette, og viser hvordan noen identifiserer seg *mot* Asker torg. Vurderinger av andres kapitalsammensetninger kan dermed se ut til å ha innvirkning på hvilket av torgene intervjupersonene velger å være.

## Ulike ståsteder og ulike konstruksjoner

Som vi ser konstruerer intervjupersonene torgene på ulike måter. De ulike meningsdannelsene er knyttet til folks relasjoner til torgene og menneskene der, som gjør at det kommer frem ulike versjoner av torgene. Steder kan også få mening for oss ved at vi, gjennom vår oppfattelse og tolkning av omgivelsene, ordner dem i binære motsetninger (Sibley 2001). Et eksempel på binære motsetninger er å betegne offentlige byrom som ”rene” og ”urene”. Shields (1996) mener at binære motsetningsbegreper forklarer hverandre. Det ene forklarer hva det andre ikke er. ”Rent” sier noe om hva ”urent” ikke er. Noen av forestillingene intervjupersonene hadde, representerer slike binære motsetninger, og kan bidra til å forstå hvordan torgene konstrueres.

I de intervjuede brukernes fortellinger er det kommet frem ulike binære motsetninger. Bakerløkka karakteriseres blant annet som et hyggelig og behagelig sted. Torget oppfattes derfor av enkelte som et personlig og varmt sted, der folk er imøtekommende. I motsetning til dette fører travelheten på Asker torg til at enkelte opplever torget som upersonlig, kaldt og hektisk. Enkelte oppfatter også Asker torg som et utrygt sted fordi gjengene er der, og fordi man kan finne sprøyter fra narkotikamisbrukere. Torgene ble dessuten karakterisert av noen ut fra om det er lettvinnt å få seg en god kaffe, og hvor innbydende torgene oppleves å være. De binære motsetningene som er nevnt her, og ellers i oppgaven, kan forklare hvordan intervjupersonene konstruerer og gir mening til torgene.

I motsetning til de intervjuede brukerne forestillinger og representasjoner, ble torgene fremstilt på andre måter av kommunens representanter. Bakerløkka ble av dem for eksempel betegnet som et rekreasjonssted, eller det plansjefen kalte det "passive" torget, mens Asker torg ble kalt det "aktive" torget. Det "passive" Bakerløkka henviser, i følge de kommunale representantene, til et sted for hvile og rekreasjon. Likevel kan Bakerløkka kalles et kommersielt torg, som "koker" av aktivitet og rekreasjon. Når slik rekreasjon kommer til uttrykk, er det gjerne noe aktivt, fordi det ofte forbindes med konsum og ulike kulturelle aktiviteter. Slik sett er Bakerløkka også et aktivt torg, noe som i liten grad passer med representasjonen av torget som et "passivt" sted. Det "aktive" Asker torg henviser derimot til bevegelse og handling. Plansjefen fortalte blant annet at Asker torg er tenkt som et sted der det skal: *"syde av folk som kommer strømmende til for å handle"*. Til tross for visjonen om at begge torg skal være attraktive mente plansjefen at man må akseptere at de er forskjellige;

MIDTBØ: "Vi ønsker at Asker torg skal bli like livlig som Bakerløkka, men det kan ikke bli det samme. Torget [Asker torg] skal ikke være et rekreasjonsområde. Hadde det vært skikkelig torghandel ville det sydet av folk. Men per i dag er det mer attraktivt å oppholde seg på Bakerløkka i sola. Det må vi bare akseptere."

Implisitt påpeker han her at Bakerløkka er mer attraktivt enn Asker torg, og bygger slik sett opp under forskjellene på torgene.

Det er altså både likhetstrekk og forskjeller mellom de intervjuede brukernes konstruksjoner, og hvordan de kommunale representantene fremstiller torgene. Brukerne er mer opptatt av sine erfaringer og opplevelser, og hva torgene *er* i deres hverdag. Kommunerepresentantene snakker derimot om hva torgene kan *bli*, og belyser slik sett kommunens visjoner og planer for torgene. Deres representasjoner av torgene kan sees som redskaper for å skape steder som planleggingsobjekter, der de staker ut hvilke problemer de bør ta tak i, eller hvilke virkemidler som bør brukes for å utvikle torgene og Asker sentrum videre. Slik sett kan forskjellene forklares ved at konstruksjonene de intervjuede brukerne formidler, naturlig nok er preget av deres hverdagspraksis, mens kommunens representasjoner er preget av tanken om en slags "arbeidsfordeling" mellom torgene, og hvilke funksjoner de skal ha i Asker.

## Praksis i spenningsfeltet mellom visjoner og hverdagsliv

I følge Lefebvre (1991) konstruerer ulike vitenskaper og fagprofesjoner ideer og representasjoner av menneskelig romlighet, som han kaller "rommets representasjoner". Det

er en begrepsliggjort fremstilling av rommet i form av begreper, diskurser og fremtidsrettede tanker og visjoner, og er også kalt det forståtte rom. Myndighetene som en innflytelsesrik instans, representerer en diskurs om hvordan samfunnet skal uttrykkes og formes, noe som får betydning for hvilken type praksis som foregår på steder. Kommunens representanter beskriver kommunens visjoner, planer og tanker for torgene. Karakteristikkene og begrepene de bruker er måter å snakke om torgene på, som gir representasjonene mening. Det nye næringsbygget ”Vasen” ved Asker torg, ble for eksempel av plansjefen kalt for et ”signalbygg”, noe som kan tyde på at bygget skal gi torget en ansiktsløftning, ikke bare rent arkitektonisk, men også i form av å symbolisere en ny giv og at Asker torg skal bli ”trendy”. Det kan også sees som ledd i utviklingen av et handelstorg. Slik sett fremstilles torget ut fra hvordan det skal forstås. Kommunen påvirker dermed hvilken type praksis som skal finne sted på torgene, og kan sies å ha en dominerende rolle i kraft av å kunne definere hva torgene skal være. Lefebvre kaller derfor ”rommets representasjoner” for det *dominerende* rom, og ”representasjonenes rom”, eller det levde rom, for det *dominerte* rom. Et eksempel på dette kom frem under intervjuet med kultursjefen som sa:

”Folk klarer ikke helt å se at det [Asker torg] er fint. Men hvis noen forteller dem at det er fint, noen profilerte mennesker, og hvis Midtbø hjelper innbyggerne til å se kvalitetene, ja da er det fint. Det er en rolle kommunen har.”

Ut fra dette kan man spørre seg om innbyggerne betraktes som nikkedukker, som ikke har innflytelse på sin egen forståelse av omgivelsene. Lefebvre (1991) tilbyr et svar på dette, og fremhever en dualisme i forholdet. Han hevder at folk, gjennom sin sosiale praksis og sitt hverdagsliv, bruker sine erfaringer og forestillinger til å forme sine aktiviteter og praksis. Mennesker har med andre ord et bevisst forhold til sine omgivelser, ut fra tolkninger og meningsdannelser de tillegger steder. Likevel mener Lefebvre at de på samme tid påvirkes av dominerende diskurser og representasjoner av et sted, og tilpasser sin praksis i forhold til dominerende forståelsene av samfunnets romlighet. Asker torg ble for eksempel fremstilt som ”seremonitorget” av kommunens representanter, og forbundet med praksiser som nasjonaldagsfeiring, sympatimarkeringer og tenning av julegranen. Derimot nevnte ingen av brukerne jeg snakket med, Asker torg som et sted for slik praksis. Dersom man likevel har opplevd 17. maifeiringen i Asker sentrum, vet man at Asker torg, og sentrum forøvrig, er fullt av mennesker, noe som for så vidt er naturlig på en slik dag. Siden barnetoget ender på Asker torg, er det for eksempel mange foreldre til stede, blant annet fordi det er der man plukker opp

barna sine. Dette kan belyse hvordan folks stedspraksis påvirkes av de dominerende stedsrepresentasjonene som gjør seg gjeldende.

Lefebvres (1991) perspektiv tydeliggjør et maktaspekt. Men selv om myndighetene har makt til å definere hvordan stedene skal forstås gjennom sine diskurser, må man også ta høyde for de ulike motdiskursene som gjør seg gjeldende. Kommunens faglige, visjonære og planleggingsmessige måte å fremstille torgene på, kan stå i konflikt med, eller være annerledes enn, forestillingene til de som opplever torgene. Kommunen legger for eksempel til rette for ulike aktiviteter og påvirker hvilken type praksis som skal finne sted i Asker sentrum. Likevel finner folk sine egne veier, kanskje som en protest, noe som skaper motdiskurser og andre måter å forstå stedene på. At de intervjuede brukerne ikke nevnte feiring og fest, behøver for eksempel ikke å bety at Asker torg ikke er et "seremonisted" for dem. Det kan heller bety at det er andre forestillinger som er mer dominerende for dem, og som påvirker deres praksis på torget, slik mine funn viser. Stedsforestillingene til de intervjuede brukerne representerer derfor motdiskurser. Det er slik sett et spenningsforhold mellom "rommets representasjoner" og "representasjonenes rom", og det er i dette spenningsfeltet ulike stedspraksiser blir til.

## KAPITTEL 8: KONKLUSJON

I analysen av sentrumstorgene i Asker har jeg tatt utgangspunkt i følgende forskningsspørsmål: Hvordan konstruerer folk torgene i Asker sentrum, og hvordan påvirker disse konstruksjonene dem til å bruke torgene som de gjør? Hvordan karakteriserer kommunens representanter torgene, og hvordan skiller dette seg fra brukernes konstruksjoner? Jeg ønsket slik sett å drøfte hvilke forestillinger og meningsdannelser innbyggerne har knyttet til sentrumstorgene i Asker, og hva som påvirker deres forhold til torgene. Sentralt her har vært hva som skjer på torgene, hvilken adferd som oppfattes som passende, og hvem som ”hører til” på disse stedene. Jeg har også vært opptatt av å undersøke om det er noen som føler at torgene ikke er et sted for dem. I den forbindelse ønsket jeg å se nærmere på hvordan det å identifisere seg med et sted påvirker ens forhold til sted, og hvordan sosiale posisjoner i et felt, spiller inn i spørsmålet om ekskludering. Når det gjelder kommunens fremstilling av torgene ønsket jeg å undersøke hvilke representasjoner som gjør seg gjeldende, om dette påvirker brukernes forhold til torgene og hvilken betydning dette har for den praksisen som kommer til uttrykk. I det følgende vil jeg presentere mine hovedfunn, før jeg diskuterer hvordan funnene kan sees i lys av diskusjoner om bruken av det offentlige rom.

### Torgene som rom for forestillinger og praksis

De intervjuede brukerne konstruerer torgene på forskjellige vis. Asker torg ble knyttet til forestillinger om ”det gamle Asker”, der enkelte av de intervjuede brukernes minner om hvordan torget var før, så ut til å påvirke deres representasjoner av torget i dag. Asker torg ble også knyttet til oppfatningen om at det er et ”et dødt torg”, der det ikke skjedde stort. Det viste seg at det både er en del mennesker som oppholder seg på torget, og at det holdes ulike arrangementer der. Dette synliggjorde at forestillinger og stedsrepresentasjoner kan være selektive, og fremhever enkelte sider ved et sted og ikke andre. Bakerløkka på den annen side fikk merkelappene; ”det livlige torget”, ”kaffetorget” og ”barnetorget”. I forestillingen om at det er livlig på Bakerløkka kom det frem at det ofte er barn der, og at menneskemengdene som ofte er på torget, tiltrekker seg andre og slik sett oppfattes som livlig og vitalt. Det ser også ut til at den relativt brede mediedekningen av torget, og aktivitetene både der og på tilgrensende arenaer, bidrar til denne representasjonen. Forestillingen om at Bakerløkka er et

kaffetorg, synliggjorde at det eksisterer en "kafékultur", som fremhever en urban livsstil og praksis, der identitet, kultur og forbruk er viktige uttrykk.

Intervjupersonene konstruerte også torgene i forhold til sine inntrykk av hvem som er der, og hva de gjør. På Asker torg kom det frem at det blant annet er ungdommer, pensjonister, gjenger, skatere og togpendlere som strømmer gjennom torget. Deres konstruksjon av torget var knyttet til opplevelsen av at folk er travle og "på vei til noe annet". Enkelte synes derfor at torget var hektisk, kaldt og upersonlig. Bakerløkka ble presentert som et sted for alle, og de intervjuede brukerne karakteriserte det som hyggelig, behagelig og innbydende. De trakk også frem at folk tar seg tid til å hilse på og smile til hverandre, og de oppfattet derfor torget som et varmt og personlig sted. Torgene ble dessuten kategorisert i forhold til følelsen av trygghet, samt tilgangen på serveringssteder. Her kommer det frem kontrasterende forestillinger om torgene som har likhetstrekk med binære motsetninger, som Sibley (2001) har beskrevet. Han mener at vi gjennom en søken mot det trygge og behagelige, klassifiserer steder og slik sett gir dem mening. De binære motsetningene som kom til uttrykk i de intervjuede brukernes fortellinger, kan slik sett også påvirke deres forestillinger og representasjoner av torgene.

De intervjuede brukerne hadde i tillegg forestillinger om hva som legitimeres som passende adferd på torgene. Blant annet ble skating oppfattet som malplassert og *out of place* på Bakerløkka. Flere hadde oppfatninger om at skaternes plass var på Asker torg, der det er mer åpent og ingen kaféer. Skaterne som ble intervjuet, synes selv at Asker torg var det beste stedet for dem, med begrunnelse i at det er grupper på Bakerløkka de ikke identifiserer seg med. Det ser derfor ut til å være en dominerende forestilling blant de intervjuede brukerne, om at skating passer bedre på Asker torg enn på Bakerløkka.

Enkelte fortalte dessuten om sine erfaringer med å drikke øl utendørs på Bakerløkka. De ble sett på av andre og oppfattet sosiale koder som gjorde at de følte at deres praksis ble lite akseptert. Disse menneskene følte seg heller ikke vel på uteserveringene på Bakerløkka. Noen vurderte dette torget som et sted med "litt høyere klasse", der de "fine", "vellykkede" og "hippe" menneskene i stor grad er. Forestillinger om at man må kjøpe noe for å sitte uteserveringene kom også til uttrykk, noe enkelte fortalte at de ikke hadde råd til. Andre mente, at utserveringen ikke er for alle på grunn av prisnivået, og at det derfor var mer uvanlig å se ressurssvake grupper der. Fortellingene synliggjør at *hvor* noe finner sted, har betydning for *hvordan* det forstås (Cresswell 1996). Det trer slik sett frem konstruksjoner av at enkelte typer praksis er godtatt på det ene torget, men ikke på det andre.

Fortellingene om adferd og praksis kan også sees i lys av Bourdieus (1996) teori om kapitalformer, altså at vår økonomiske, sosiale og kulturelle kapital, og dermed våre sosiale posisjoner i et felt, bestemmer hvilken prestisje og omdømme vi har. Dette får også betydning for hvor i det sosiale hierarkiet vi plasseres. Det ble for eksempel uttalt at de ”hippe” damene som jobber i noen av kles- og interiørbutikkene i sentrum, som kjenner dem som jobber på kaféne, bidrar til å gjøre Bakerløkka til et ”hipt” sted. Slik sett tyder det på at de tillegges en kapitalsammensetning, gjennom sitt sosiale nettverk og måten de kulturelt sett fremstår på, som kan se ut til å dominere torget. Dette skaper et bilde av Bakerløkka generelt, og uteserveringen spesielt, som et sted der det kommer kulturelle og identitetsskapende signaler til uttrykk. De kulturelle distinksjonene og klasseforskjellene de intervjuede brukerne nevner, bidrar til forestillinger om at det i større grad er de ”hippe” som hører til der, fremfor de ”ressurssvake”. Det ser også ut til at de dominerende kapitalsammensetningene på torgene er forskjellig, og at noen derfor føler seg *in place* det ene torget, og *out of place* på det andre.

At enkelte opplever at de ikke passer inn på Bakerløkka, er også interessant i forhold til at private virksomheter, slik som kaféenes uteservering, er plassert i et offentlig rom som i prinsippet er åpent for alle. Som et demokratisk rom, bør det offentlige rom huse ulike interesser og bruksmåter. Når private aktører inntar det offentlige rom, blir det semioffentlig ved at aktørene påvirker hvilke bruksmåter og praksiser som aksepteres. At utserveringene signaliserer en forbruksbasert, kulturell og urban praksis, kan virke ekskluderende på dem som ikke har mulighet til å delta i forbruket, og som kulturelt sett ikke passer inn. Det ser ut til at Bakerløkka er et sted for mange, men at enkelte føler seg *out of place*, og ikke opplever torget som ”åpent” for dem. Slik kan man kanskje si at Bakerløkka er et sted som inkluderer ”de inkluderte”.

Det å identifisere seg med et sted er blant annet forbundet med at mennesker vurderer seg selv opp mot hva andre på et sted står for, og deres kapitalsammensetning. Noen av de intervjuede brukerne kom for eksempel med utsagn som viser at deres preferanser og hverdagspraksis er forenlig med ”kafékulturen” på Bakerløkka. Andre fortalte at de ikke hadde noe forhold til Asker torg, at de trodde det bare var ungdom og skatere der, og at de derfor ikke brukte torget. Enkelte fortalte at de ikke ville være på Asker torg fordi det var gjenger der, mens andre synes det var utrygt, fordi man kan finne sprøyter fra narkomane der. Her kommer det både forestillinger og fordommer til syne, som påvirker de intervjuedes representasjoner av Asker torg. Som selektive fremstillinger av virkeligheten, kan disse forestillingene og representasjonene være basert på antagelser og stereotyper, like mye som opplevelser og erfaringer. Torget ble på en annen side også fremstilt som et valgt sted for



enkelte. Skaterne jeg snakket med synes det var et fint sted for dem. Det samme gjorde to andre intervjupersoner, som på mange måter fant seg bedre til rette der, enn på Bakerløkka. Ut fra intervjupersonenes fortellinger og konstruksjoner, tyder det på at de både vurderer kapitalsammensetningen til de andre på torgene, og plasserer seg selv i ulike sosiokulturelle sammenhenger, og slik sett identifiserer seg *med* eller *mot* torgene på ulike vis.

## Kommunale representasjoners betydning

De intervjuede representantene fra kommunen kalte Asker torg et "seremonitorg", og fortalte at de planmessige intensjonene har vært å skape et sted der innbyggerne kan samles for feiringer og sympatimarkeringer. Dette ble blant annet knyttet til nasjonaldagen og minnestunder. De knyttet også juletradisjoner til torget, slik som at julegranen hvert år blir tent på Asker torg. En av representantene kalte også torget for et "folkets torg". Denne merkelappen ble forbundet med at togpendlere strømmer gjennom torget, at narkotika blir omsatt der og at psykiatriske sykehuspasienter trener på sosiale settinger. Representanten mente at torget derfor også kan kalles et "ingenmannsland" og et flyktig sted, der folk er anonyme. Slik sett knyttes torget til en slags urbanitet. Som en tredje dominerende representasjon snakket de kommunale representantene om Asker torg som et "handelstorg", og beskrev planer og ideer om en folksom og "sydende" handelsvirksomhet. Bakerløkka ble kalt "kulturtorget". I dette la representantene at torget er et sted for rekreasjon, og at det på tilgrensende arenaer, slik som Kulturhuset, er ulike kunst- og kulturarrangementer. De snakket også om torget som et sted der folk kan se på livet og ta del i "kafékulturen". Slik torgene fremstår i dag, mente de dessuten at Bakerløkka er mer attraktivt enn Asker torg, utsagn som kan bygge opp under forskjellene på torgene.

Kommunen har lagt til rette for ulike typer praksis på torgene ut fra hvordan de er strukturert. På mange måter kan Bakerløkka sies å være konstruert som et kulturelt og symbolsk sted, med kaféliv og rekreasjon, og at de praksiser som finner sted der er i tråd med den måten kommunens representanter ønsker at stedet skal forstås. Asker torg på den annen side, er blant annet konstruert som et sted for seremonier og feiringer. Dette er praksiser som også finner sted, men er ikke forestillinger som nevnes av de intervjuede brukerne. Dette kan ha å gjøre med at andre mer dominerende forestillinger om torgene heller gjør seg gjeldende hos de intervjuede brukerne. Torget fremstilles også som et handelstorg. Den manglende handelsvirksomheten og kafélivet er noe av det som tydeligvis gjenstår, før en slik visjon blir virkelighet, noe innbyggerne har til gode å oppleve som en del av torget.

Det kommer med andre ord til syne flere forskjeller i de intervjuedes konstruksjoner av torgene, og hvordan de kommunale representantene fremstiller dem. De intervjuede brukernes konstruksjoner av torgene er i stor grad basert på opplevelser og erfaringer. De kommunale representantene ser ut til å være opptatt av å beskrive planmessige tanker og ideer om utviklingen av torgene, og tilrettelegging av funksjoner og tjenester rundt torgene. De er slik sett opptatt av en helhetlig utvikling, mens de intervjuede brukerne er opptatt av sine subjektive opplevelser og det som skjer på torgene når de er der. Dette skillet er for så vidt ikke oppsiktsvekkende. I samarbeid med private aktører er det kommunens overordnede oppgave å planlegge og utvikle steder og byer, mens innbyggerne bruker og opplever dem i sin hverdagspraksis.

Likevel kan konstruksjoner av torgene sees som et samspill mellom hvordan de er konstruert i form av funksjonelle rammer og strukturer, og hvilke praksiser som utspiller seg der. Menneskers *levde rom* er også et hverdagsrom, der folks praksis utspiller seg. Slik hverdagslig praksis er både knyttet til det opplevelsesmessige og til rutiner, og bidrar til ulike måter å konstruere steder på, gjennom fortolkninger og forestillinger. *Det begrepsliggjorte rom* er et konstruert rom, der ulike fagdisipliner fremstiller rommet slik det til enhver tid skal forstås, og som legger betingelser for hvilke typer praksis som skal finne sted der. Slik dominerer det begrepsliggjorte rom individenes forståelse av rommet; individet leser rommet ut fra hvordan det er strukturert, og tilpasser sin praksis deretter. Spørsmålet er følgelig hvordan individet ”mestrer” rommet, og hvordan dette får betydning for deres praksis. Selv om menneskene på torgene tilpasser sin praksis ut fra dominerende forståelser, kan de ikke betraktes som nikkedukker som ikke har innflytelse på sin egen forståelse av omgivelsene. De former sine aktiviteter og praksis gjennom egne erfaringer og forestillinger, som ikke nødvendigvis er i tråd med kommunens ønsker og intensjoner. Slik sett finner de sine egne veier, og skaper dermed motdiskurser. I spenningsfeltet som oppstår mellom dominerende stedsdiskurser og motdiskurser, blir ulike stedspraksiser til.

## Torgene som offentlig rom

Offentlige rom, slik som torgene i Asker, er sentrale for byens identitet og fungerer som funksjonelle møteplasser i bylivet. Ideelt sett bør de være demokratiske rom, der det er plass til alle mennesketyper og væremåter, og dermed inkludere et bredt spekter av byens liv. Slik sett har myndighetene en viktig rolle i å tilrettelegge for en slik bredde. For eksempel kan det settes spørsmålstegn ved hva representasjonen av Asker torg som ”folkets torg” innebærer.

Som vi har sett ble flere ressursvake grupper og muligheten for å være anonym knyttet til denne representasjonen. Bakerløkka, på den annen side, ble på mange måter fremstilt som et sted for dem som inngår i "kafékulturen". Torget fremstilles også som et sted der folk ser på livet. Med andre ord ser man, og blir sett. For noen betyr det at de ikke kan være anonyme, på samme måte som man kanskje kan på Asker torg. Det kan se ut til at Bakerløkka er for dem som har den symbolske kapitalen og distinksjonen som passer inn i den sosiale konteksten på dette torget. Ved å se disse dominerende representasjonene i forhold til hverandre, kan det tyde på at det eksisterer forestillinger om at Bakerløkka er for "eliten", mens Asker torg er for "de andre", noe som ikke kan sies å bidra til et demokratisk, offentlig rom.

Det kan likevel være en forskjell mellom intensjonen om at et sted er for alle, og hva brukerne opplever at stedet signaliserer. Kan for eksempel det å tilrettelegge for rekreasjon, hvile og kultur, fremme mangfold? Ideelt sett kan det tenkes at rekreasjon og kultur er samlende og noe alle samfunnslag kan nyte godt av, innefor en inkluderende ramme. Likevel signaliserer og fremmer slike rammer forbruk, kulturelle aktiviteter og identitet. Når et slikt fokus blir dominerende, signaliserer slike tilsynelatende inkluderende steder hvem som har plass der og hvem som ikke har det. En konsekvens av dette kan være at ressurssterke samfunnsgrupper passer inn, mens de uten mulighet til å delta i det kulturelle og symbolske forbruket blir "outsidere".

I den forbindelse ser man i økende grad at kommersielle virksomheter inntar det offentlige rom, slik som uteserveringene på Bakerløkka er et eksempel på. De private aktørene fremmer bestemte bruksmåter og praksiser, og signaliserer slik sett hvem som passer inn, og hvilke typer adferd som aksepteres. En atmosfære kan da gjøre seg gjeldende på slike steder, og skape sosiale koder knyttet til hva som sosialt, kulturelt og økonomisk kreves for å bruke slike rom.

Man kan si at kommunens representanter har planer og fremtidsvisjoner for hvordan hverdagslivet skal utfolde seg på Bakerløkka og Asker torg. Kultur og konsum ser ut til å være en drivkraft og retningsgivende for deres planlegging, der representasjonene de formidler ikke nødvendigvis stemmer over ens med brukernes fortellinger og kulturelle ståsteder. Forskjellen i de intervjuede brukernes konstruksjoner av torgene og de kommunale representasjonene tydeliggjør et diskursivt spenningsfelt. Det er i dette spenningsfeltet at folks hverdagspraksis formes. Slike sosiokulturelle prosesser vil kunne være verdifulle innspill til kommunale stedsutviklingsprosesser.

## Litteratur

- Asker kommune. 1991. *Kulturhistorisk veiviser – Del 1*. Kulturetaten, Asker
- Asker kommune 1993. *Opprustning av Asker torg. En orientering til publikum*. Asker kommune.
- Asker kommune. 2001. *Bakerløkka*. Informasjonsbrosjyre fra informasjonsavdelingen, Asker kommune
- Asker kommune. 2005a. *Saksfremlegg i Komite 3 sitt møte 20.10.2005*, Asker kommune. Sak 0028/05, Asker
- Asker kommune. 2005b. *Framtidsbilder for Asker*. Debatthefte for langsiktig arealstrategi. Asker kommune
- Atkinson, R. 2003. Domestication by *Cappuccino* or a Revenge on Urban Space? Control and Empowerment in the Management of Public Space. I *Urban Studies*. Vol. 40(9). 1829-1843
- Berg, N.G. & B. Dale. 2004. Sted – begreper og teorier. I Berg m.fl. (red.). *Mennesker, steder og regional endring*. Tapir Akademisk Forlag, Trondheim. 39-60
- Berger, P.L. & T. Luckmann. 2000. *Den samfunnsskapte virkelighet*. Fagbokforlaget, Bergen
- Berman, M. 1987. *Alt som er fast förflyktigas*. Arkiv Förlag, Lund.
- Bourdieu, P. 1996. Et steds betydning. I *Symbolsk makt – artikler i utvalg*. Pax forlag. Oslo. 149-159
- Bourdieu, P. 2002. *Distinksjonen: en sosiologisk kritikk av dømmekraften*. De norske bokklubbene, Oslo.
- Burr, V. 1995. *An Introduction to Social Constructionism*. Routledge, London/New York
- Collin, F. 2003. *Konstruktivisme. Problemer, positioner og paradigmer*. Samfunslitteratur, Fredriksberg
- Cresswell, T. 1996. *In place/out of place: geography, ideology and transgression*. University of Minnesota Press, Minneapolis
- Cresswell, T. 2004. *Place, a short Introduction*. Blackwell Publishing, Malden/Oxford/Carlton
- Cybriwsky, R. 1999. Changing patterns of urban public space. Observations and assessments from the Tokyo and New York Metropolitan areas. I *Cities*. 16(4). 223-231
- Duncan, J. 1993. Sites of Representation: Place, Time and The Discourse of the Other. I Duncan, J. & D. Ley. (eds). *Place/Culture/Representation*. Routledge, London/New York
- Entrikin, J.N. 1991. *The Betweenness of Place: Towards a Geography of Modernity*. MacMillan, Basingstoke
- Esmark m.fl. 2005. En introduktion. I Esmark m.fl. (red.). *Sosialkonstruktivistiske analysestrategier*. Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg
- Fog, J. 1994. *Med samtalen som utgangspunkt. Det kvalitative forskningsinterview*. Akademisk Forlag, København

- Fossåskaret, E. 1997. Innledning: Ustrukturerte intervjuer med få informanter gir i seg selv ikke noen kvalitativ undersøkelse. I Fossåskaret, E. m.fl. (red.) *Metodisk feltarbeid. Produksjon og tolkning av kvalitative data*. Universitetsforlaget, Oslo. 11-49
- Gehl, J. 2003. *Livet mellom husene. Udeaktiviteter og udemiljøer*. Arkitektens Forlag, København.
- Gehl, J. & L. Gemzøe. 2003. *Byens rum, byens liv: 4 årtiers byrumsforskning ved Kunstakademiets Arkitektskole*. Kunstakademiets Arkitektskole, København
- Gergen, K.J. 1999. *An Invitation to Social Construction*. Sage, London
- Giddens, A. 1984. *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Polity Press, Cambridge
- Grødtvedt, L. 1998. *Helseprofil i Akershus. Ulikheter i sykdom, livsstil og helsetjenester*. Stiftelsen for helsetjenesteforskning. Akershus fylkeskommune
- Hansen, F. & K. Simonsen. 2004. *Geografiens videnskapsteori: en introducerende diskussion*. Roskilde Universitetsforlag, Roskilde
- Harvey, D. 1989. *The Postmodern Condition: an Enquiry into the Condition of Cultural Change*. Basil Blackwell, Oxford
- Hayden, D. 1995. *The Power of Place; Urban Landscapes as Public History*. MIT Press, Cambridge
- Holloway, L. & P. Hubbard. 2001. *People and Place. The Extraordinary Geographies of Everyday Life*. Prentice Hall, Essex.
- Jacobs, J. 1961. *The Death and Life of Great American cities*. Random House, New York.
- Johnston, R.J. et al. (eds). 2000. *The Dictionary of Human Geography*. Blackwell Publishing, Malden/Oxford/Melbourne/Berlin
- Kearns, R.A. 2000. Being there: Research through Observing and Participating. I Hay, I. (ed.). *Qualitative Research Methods in Human Geography*. Oxford University Press, South Melbourne. 103-121
- Kvale, S. 1997. *Det kvalitative forskningsintervju*. Ad Notam Gyldendal, Oslo
- Lees, L. 2003. The Ambivalence of Diversity and the Politics of Urban Renaissance. The Case of Youth in Downtown Portland, Maine. I *International Journal of Urban and Regional Research* 27 (3). Blackwell Publishers Ltd. Oxford/Malden. 613-634
- Lefebvre, H. 1991. *Production of Space*. Blackwell, Oxford/Cambridge
- Lincoln, Y.S. & E. Guba. 2000. The Only Generalization is: There is No Generalization. I Gomm, R. et al. (eds). *Case Study Method*. Sage Publications. London/Thousand Oaks/New Delhi
- Longley, P. et al. 2005. *Geographic Information Systems and Science, 2nd Edition*. John Wiley and Sons, Chichester
- Lysgård, H.K. 2004. Romlighet i studier av mennesker, steder og regioner. I Berg m.fl. (red.). *Mennesker, steder og regional endring*. Tapir Akademiske Forlag, Trondheim. 17-26

- Massey, D. 1991. The political place of locality studies. I *Environment and planning A*. 1991. Vol. 23. 267-281
- Massey, D. 1993. Power-Geometry and a progressive sense of place. I Bird, J. et al. (eds). *Mapping the futures – Local cultures, global change*. Routledge, London. 59-69
- Massey, D. 1994. *Space, Place and Gender*. Polity Press, Cambridge
- Massey, D. 1995. The conceptualization of place. I Massey, D. & P. Jess. (eds). *A Place in the World? Places, Cultures and Globalization*. Oxford University Press, Oxford. 45-84
- McInroy, N. 1999. Urban regeneration and public space: The story of an urban park. I *Space and Polity*. Vol. 4(1). 23-40
- Minca, C. 2001. Postmodern Temptations. I Minca, C. (ed.). *Postmodern Geography. Theory and Praxis*. Blackwell Publishers Ltd. Oxford/Massachusetts. 196-226
- Mitchell, D. 2003. *The Right to the City. Social Justice and the Fight for Public Space*. The Guilford Press, New York
- Nordberg-Schultz, C. 1986. *Et sted å være: essays og artikler*. Gyldendal, Oslo
- Paulgaard, G. 1997. Feltarbeid i egen kultur. I Fossåskaret, E. m.fl. (red.). *Metodisk feltarbeid. Produksjon og tolkning av kvalitative data*. Universitetsforlaget, Oslo. 70-94
- Pile, S. 1996. *The Body and the City. Psychoanalysis, Space and Subjectivity*. Routledge, London
- Pløger, J. 2001. *Byens språk*. Spartacus Forlag, Oslo
- Rasborg, K. 2004. Sosialkonstruktivismen i klassisk og moderne sosiologi. I Fuglesang, L. & P. Bitsch Olsen (red.). *Videnskapsteori på tværs af fagkulturer og paradigmer i samfundsvidenskabene*. Roskilde Universitetsforlag, Fredriksborg. 349-388
- Relph, E. 1976. *Place and Placelessness*. Pion Ltd., London.
- Rosaldo, R. 1993. *Culture & Truth: The Remaking of Social Analysis*. Beacon Press, Boston.
- Rose, G. 1995. Place and Identity: a sense of place. I Massey, D. & P. Jess (eds). *A place in the World? Places, Cultures and Globalization*. Oxford University Press, Oxford. 88-129
- Rudie, I. 1997. Feltarbeid som møteplass: Kartlegging eller tekslesing? I Fossåskaret, E. m.fl. (red.). *Metodisk feltarbeid. Produksjon og tolkning av kvalitative data*. Universitetsforlaget, Oslo. 117-143
- Ruud, M.E m.fl. 2005. *Jessheim i vekst – Ungdom, møteplasser og byutvikling*. Prosjektrapport 387, Norges Byggforskningsinstitutt, Oslo.
- Ryen, A. 2002. *Det kvalitative intervjuet: fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Fagbokforlaget, Bergen.
- Røe, P.G. 2002. Sosiokulturelle stedsanalyser – et supplement til de tradisjonelle stedsanalysene i *Plan 4-5*. Norsk Institutt for By- og Regionalforskning. Oslo.
- Røe, P.G. m.fl. 2002. *Sandvika i støpeskjeen. En sosiokulturell studie av stedsutvikling*. Norsk Institutt for by- og regionalforskning. NIBR-rapport 2002:14.

- Sennett, R. 1990. *The Conscience of the Eye. The Design and Social Life of Cities*. W. W. Norton & Company, New York.
- Shields, R. 1991. *Places on the Margins*. Routledge, London.
- Shields, R. 1996. A guide to urban representation and what to do with it: Alternative traditions of urban theory. I King, A (ed.). *Representing the City. Ethnicity, Capital and Culture in the 21<sup>st</sup> Century Metropolis*. McMillan, Basingstoke. 227-253
- Sibley, D. 2001. The Binary City i *Urban Studies*. Vol. 38(2). 2001.239-250
- Simonsen, K. 1993. *Byteori og hverdagspraksis*. Akademisk Forlag, København.
- Simonsen, K. 2001. Rom, sted, krop og køn i Simonsen, K. 2001 (red.). *Praksis, rum og mobilitet. Socialgeografiske bidrag*. Roskilde Universitetsforlag, Fredriksberg. 7-49
- Statens vegvesen. 1998. *Bergen. Byens liv...gaten som sosial arena*. Statens vegvesen, Hordaland. (Tilsvarende utgivelser er gjort for Oslo, Trondheim og Hamar)
- Thagaard, T. 2003. *Systematikk og innlevelse*. Fagbokforlaget, Bergen.
- Tuan, Y.F. 1977. *Space and Place: the Perspective of Experience*. Edward Arnold, London.
- Wadel, C. 1991. *Feltarbeid i egen kultur: En innføring i kvalitativt orientert samfunnsforskning*. SEEK, Flekkefjord.
- Widerberg, K. 2001. *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt*. Universitetsforlaget AS, Oslo.
- Winchester, H.P.M. 2000. Qualitative Research and Its Place in Human Geography. I Hay, I. (ed.). *Qualitative Research Methods in Human Geography*. Oxford University Press, South Melbourne. 1-22
- Zukin, S. 1995. *The Cultures of Cities*. Blackwell Publishers Inc. Massachusetts/Oxford
- Zukin, S. 1998. Urban Lifestyles: Diversity and Standardisation in Spaces of Consumption i *Urban Studies*, 35(5-6). 825-839
- Østerberg, D. 1990. Det sosio-materielle handlingsfeltet. I Deichman-Sørensen, T. & I. Frønes (red.). *Kulturanalyser*. Gyldendal, Oslo. 66-79
- Aase, T.H. 1997. Tolkning av kategorier. Observasjon, begrep og kategori. I Fossåskaret, E. m.fl. (red.). *Metodisk feltarbeid. Produksjon og tolkning av kvalitative data*. Universitetsforlaget, Oslo. 143-167

## APPENDIKS

### Vedlegg 1: Informasjonsskriv

#### **DELTAKELSE I PROSJEKTET TO TORG – ETT LEVENDE SENTRUM**

Dette skrivet er en forespørsel om å delta som informant i prosjektet To torg – ett levende sentrum som er en Masteroppgave i Samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo. Formålet med prosjektet er å undersøke hvordan folk bruker torgene Bakerløkka og Asker torg i Asker sentrum.

**Forsker i prosjektet er;**

Ellen Winje  
Bondibråten 101  
1387 Asker  
Mobil 92 09 12 23

**Veileder for prosjektet er;**

Førsteamanuensis Per Gunnar Røe  
Institutt for Sosiologi og Samfunnsgeografi  
Universitetet i Oslo  
Postboks 1096, Blindern  
0317 Oslo  
Tlf. 22 85 58 17

Informanten vil bli intervjuet av forskeren. Dette innebærer en samtale på 30-60 minutter.

Hans/hennes identitet vil ikke bli oppgitt i det skriftlige materialet. Informanten anonymiseres umiddelbart ved transkribering av intervjuet, og vil i sluttrapporten fremstå med fiktivt navn slik at han/hun ikke kan kjennes igjen i sitt lokalsamfunn.

Forsker er underlagt taushetsplikt. Opplysningene som gis av informanten blir behandlet konfidensielt og oppbevares til prosjektets avslutning 28. februar 2007, da de vil slettes. Informantens navn vil oppbevares manuelt og separat fra elektroniske dokumenter. Dersom intervjuet tas opp på bånd, vil slik dokumentasjon oppbevares uten at det kan spores elektronisk og vil slettes ved prosjektets slutt. Det er ikke aktuelt med gjenbruk av data da Masteroppgaven vurderes å være et sluttprodukt for endt studieforløp. Deltakelse i prosjektet er frivillig og aksepteres ved skriftlig eller muntlig samtykke. Informanten kan trekke seg fra prosjektet når som helst, uten å oppgi grunn. Det vil ikke bli spurt om opplysninger om informantens adresse, personnummer eller andre opplysninger som direkte kan identifisere informanten. Det vil bli spurt om informantens navn og alder, informasjonen som anonymiseres i alt skriftlig materiale. Masteroppgaven inngår i et prosjekt i regi av Akershus fylkeskommune som blant annet ser på hvordan fylkets kommuner kan vitalisere sine uterom.



Konsulentselskapet Asplan Viak har bidratt med veiledning til oppgaven. Foruten Universitetet og informantene, vil disse to få eksemplarer av sluttdokumentet som også legges på Universitetsbibliotekets nettsider. Prosjektet er meldt inn til Personvernombudet for forskning, Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste AS slik det påkreves for forskningsprosjekter i Norge.

Jeg har mottatt skriftlig og muntlig informasjon om prosjektet ”To torg – ett levende sentrum” og er villig til å delta i studien.

Dato: \_\_\_\_\_

Signatur: \_\_\_\_\_

## Vedlegg 2: Intervjuguide for brukere av torgene

Intervjuguidene fungerer som huskeliste, for å sikre at vi kommer innom de fleste temaene.

### Generelt

1. Er du fra Asker/botid/alder?
2. Oppfatning av sentrumsutviklingen siste årene/ endringer?

### Inntrykk

1. Inntrykk av Bakerløkka/Asker torg/Asker sentrum?
2. Beskrive Bakerløkka/Asker torg. Hva gjør dem spesielle?
3. Legger først/best merke på torgene?
4. Betydning av hvordan torgene ser ut.  
Butikker, kaféer, Kulturhuset, Trekanten i nærheten?

### Bruk

1. Hvilket av torgene bruker du mest? Hvorfor? Hvor ofte?
2. Hvem er der?
3. Hva gjør du der? (handle, møte venner, annet)
4. Torget del av din hverdag? Hvordan?
5. Møter kjente der uplanlagt?
6. Tidspunkter/ukedager du er der mest?
7. Er du der lenger enn du trenger/må?  
I så fall, hva gjør du når du har gjort det du må gjøre/kom dit for å gjøre?
8. Hvordan ville du si at man oppfører seg på Bakerløkka/Asker torg?
9. Hva synes du passer seg å gjøre på torget?
10. Hva gjør dette til et bra sted for deg?
11. Hvorfor på Asker torg/Bakerløkka? Hvorfor?
12. Noe spesielt ved torget som gjør at du ikke er der?

### Følelse/stemning

1. Følelse torget gir ved å være der?
2. Stemningen på Bakerløkka/Asker torg?  
Påvirker dette deg til å velge å være på det ene torget fremfor det andre?

### Normer/verdier/adferd/dominans

1. Hvem er Bakerløkka/Asker torg for? Er det enkelte som "eier"/dominerer torget mer enn andre?
2. Hvem hører hjemme på torgene?

### Signaler

1. Hva signaliserer Bakerløkka/Asker torg?
2. Mangler på Bakerløkka/Asker torg?
3. Indre bilde av Bakerløkka/Asker torg?

### Levende sentrum

1. Hva gjør Asker sentrum levende?
2. Hva mangler?

## Vedlegg 3: Intervjuguide for kommunens representanter

### **Utvikling**

1. Utvikling av Asker sentrum og torgene siste årene.
2. Bakgrunnen for "Kulturarena Asker Sentrum".

### **Planlegging**

1. Hva er vektlagt i planlegging av sentrumsområdet?
2. Viktige planleggingsmål nå og fremover?

### **Planer for Asker torg/Bakerløkka**

1. Tanker, ideer og planer bak utviklingen?
2. Torgets funksjon /fremtidsplaner?
3. Tilgrensende handelsvirksomheter påvirkning på bruken av torget?
4. Type møter/bruk av torget?
5. Vitalisering av Asker torg?
6. Asker torg i forhold til Bakerløkka?
7. Tog/biltrafikken i forhold til torget?
8. Torgets eksistensgrunnlag avhengig av stasjonen?
9. Annet som påvirker bruken av torget?

### **Ett levende sentrum**

1. Planer for flerbruk av torgene?
2. Lokalbefolkningens oppfatning av torgene?
3. Forskjell/likheter i liv og bruk?
4. Hvordan bidrar torgene til et levende sentrum?

### **Aktører**

1. Aktører i planlegging og utforming av torgene/roller/innflytelse?
2. Har noen aktører vært sterkere inne enn andre i utformingen (investeringer)?

## Vedlegg 4: Telleskjema for observasjoner og tellinger

### Telleskjema - to torg i Asker

Ukedag:                      Tirsdag, torsdag, lørdag

Dato:

Tidspunkt:                12.00

Sted:                      Bakerløkka, Asker torg

Værforhold:            Sol, lettskyet, annet:

Kategori	Antall	Kommentarer
Barn		
Ungdom		
Voksne		
Forbipasserende		
Av disse passert over torg		

Kommentarer til tellinger og observasjoner:

- Kun forbipasserende på torgene eller gatene som omkranser torget, ikke på andre siden av gaten

## Vedlegg 5: Kart over Asker sentrum

### Asker sentrum



## Figuroversikt

Figur 1: Sammenligning av torgene, kl. 12.00 .....	63
Figur 2: Brukere av torgene kl. 12.00 .....	63
Figur 3: Forbipasserende på torgene kl. 12.00 .....	64
Figur 4: Totalt antal brukere og forbipasserende på torgene kl. 12.00 .....	64
Figur 5: Brukere og forbipasserende på Asker torg kl. 12.00 .....	65
Figur 6: Brukere og forbipasserende på Bakerløkka kl. 12.00 .....	65
Figur 7: Brukere på torgene fordelt på aldersgrupper, kl. 12.00 .....	66
Figur 8: Kart over Asker torg. Forbipasserendes veivalg .....	67
Figur 9: Kart over Bakerløkka. Forbipasserendes veivalg .....	68